W: E: M..

18 6 maand 8 dag 28.

'77=4868

OK 6

Fre

-8-

50 -

°77=

Ok

Fr

- B

DE KLEENE FREDERIK, IN HET GROOTE RIJK DER NATUUR.

DE

KLEENE

FREDERIK,

IN HET

GROOTE RIJK DER NATUUR.

BEVATTENDE EEN AANTAL WEETENSWAARDIGE BIJZONDERHEDEN, UIT HET RIJK DER DIEREN EN PLANTEN, WAAR MEEDE DE ZEEDEKUNDE, IN DE GESPREKKEN EN AANMERKINGEN, OP EENE ONDERHOUDENDE WIJZE VEREENIGD IS.

UIT HET HOOGDUITSCH VERTAALD EN MET ZEER VEELE BIJZONDERHEDEN EN NUTTIGE ZEDEKUNDIGE LESSEN VERMEERDERT.

MET PLAATEN.

TE ZUTPHEN, BIJ
H. C. A. THIEME.
MDCCC.

AAN MIJNEN VRIEND, ***

BIJ ZIJNE UITGAAVE VAN

DE KLEENE

FREDERIK,

IN HET

GROOTE RIJK DER NATUUR.

Dat gij mij verzocht eene voorreeden voor uwe Lettervrucht te ſtellen, kan ik u niet ten kwaade duiden; dan, daar gij weet, dat ik, voor het tegenswoordige, niet geſtemd ben om in het openbaar met mijnen naam ten voorſchijn te komen, verzoek ik dat gij mij daar van gelieſt te ontſlaan — en ik twijffel

er

er niet aan, of gij zult zulks des te gereeder doen, daar ik weet, dat gij overtuigt zijt, dat ik, in alle andere gevallen, mij nimmer aan eenig bewijs van vriendschap onttrek, zoo als ik ook van u vertrouwe, dat gij de hier neevensgaande Rijmregels, door een uwer vrienden, op uw werkjen vervaardigd, geene plaats voor het zelven zult ontzeggen. Zij zijn bestemd voor de kinders van een onzer onderlinge vrienden; doch zoo ingericht, dat de Onderwijzers de laatste helft daar van, zeer wel mogen leezen. — In verwachting hier van, ben ik, als altijd

Van mijn Buiten den 29 April 1800.

Uw vriend
* * * *

AAN DE KINDEREN

VAN MIJNEN VRIEND ***

BIJ DE UITGAAVE, VAN HET WERKJEN, GETIJTELD:

DE KLEENE

FREDERIK,

IN HET

GROOTE RIJK DER NATUUR.

Lieve Kinders! versche Roosen!
Bloozend prijkende op uw' steel,
Zie hier *kleene* FREDERIK wand'len
In het uitgezogt Prieël

Van

Van Natuur — en 't Rijk der Zeden,
Met haar grensloos Rijk vereend:
Leest zijns Meesters nutte Lessen;
Waarlijk zij zijn wel gemeend. —
Gij zult hier Natuur ontdekken,
In 't Gedierte en in den Bloem;
Maar, nog meerder kunnen merken,
Dat een kind zijn' grootsten roem
Moet verwerven, door te denken,
Dat de deugd alleen versiert,
En men 't harte moet verfoeiën,
't Geen de driften teugel viert. —
Doch vooral moet gij bespeuren,
Uit het geen hem overkwam,
Dat de boosheid over 't harte,
De overhand in ééns nooit nam:
Neen, 't is de ondeugd, die bij schreeden,
't Hart bederft, den Mensch ontaart;
Hij, die dus zich zelfs wil wachten,
Blijv' steeds met de Deugd gepaard....
Eéns 't gezicht van haar te wenden,
Is reeds d' eersten stap tot kwaad:

Dan kan men den rug haar keeren —
En wordt — dra, een onverlaat. — ....
ô! Dat Vliegje dat daar wappert
In de straalen van de Zon,
Wen zij daalt, was, bij 't vermoorden,
Reeds een werktuig, dat u kon
Tot den Menschenmoord geleiden,
Zoo Gods hand u overliet
Aan uwe eigen wank'le schreeden. —
Ach! hadt men het voorbeeld niet
Van het geen 'k u hier moest zeggen:
Weest des deugdsaam t' allen tijd';
Laat geen wreedheid u verrassen,
Of, gij raakt het beste kwijt,
't Geen uw hart moet onderscheiden,
Als het hart van eenen Mensch,
Van dat van een' wreeden Tijger,
Die alleen, als dan, zijn' wensch
Ziet vervullen, als zijn tanden,
Bloedrood zijn van zijnen Roof. —
En, ach! hoe veel menschen harten,
Zijn niet even wreed en doof....

Stort, Natuur! stort uwe traanen,
Daar ge uw Maakfels ziet ontaart...
Neen, juich, daar de harthervorming,
U, Herschaapen wezens baart. —
Juich, daar veel bekwaame Pennen,
Thands der Jeugd zijn toegewijd,
En Gij, Godsvrucht, Deugd en Zeden,
Maar geen zwakke *Rousseau*, zijt
't Hoogste doel van al die geenen,
Die, als ik, door Kinderdicht,
't Jeugdig harte wilden vormen,
Ter betrachting van zijn' pligt.
Ook dees klaenen *Frederik's* daaden,
Zijn beschreeven met dat doel:
Braave Leeraars! onderwijzers!
Neemt hun aan, met warm gevoel:
Wis zult gij er veel in vinden,
't Geen u nuttig wezen zal:
't Roosjen, dat gij moet besprengl'len,
Is, op 's aardrijks wisseldal,
Onderheevig aan veel handen,
Die, op zijnen steel belust,

Loe-

Loeren om het af te plukken;
Zorgt toch voor zijn dierbre rust:
Mag 't die veiligli jk genieten,
In zijns aanzijns eersten stond,
Dan, dan moogt ge u billijk vleijen,
Dat ook eens het wisselrond,
Zal een daadlijk nut erlangen,
Zelfs uit zijn verdorde Blaên:
Dan, zoo gij het niet beveiligd,
Kan zelfs de eerste hand het schaên
Die belust is op zijn bloosjen,
En het van zijn steeltjen plukt. —
Ach! hoe dikwerf zijn geen gaaven,
Geen verdiensten onderdrukt,
Door een gantsch verkeerde leiding
Van het kinderlijke hart;
Schoon een schijn van wijsbegeerte,
Zelfs hier de ondervinding tart. —
Dan, ik wil niet verder treeden
In dit Doolhof, 't geen een kunst
Van de Opvoeding zocht te maaken:
Hadt *Rousseau*, wat minder gunst

Door

Door een' ijdlen roem verworven:
Waarlijk, 't zou wat beter zijn,
En Natuur zou meer herleeven,
Daar zij nu versterst door schijn;
Want zij kan zich nimmer scheiden
Van de Godsvrucht en de Deugd,
En dit zijn juist twee vereischtens
Voor het welzijn van de Jeugd.

Hoop Verheugd Alles.

* * * *
* * *
* *
*

2

DE

KLEENE

FREDERIK,

IN HET

GROOTE

RIJK DER NATUUR.

EEN AAP.

De kleene *Frederik* hadt veel, zeer veel, van de Aapen hooren vertellen, en verlangde ten sterkften om er eens een te zien; doch dewijl zij alleenlijk in warme landen te huis behooren, was er niet aan te denken, dat hij er ligt een op het land ontmoeten zoude. Bij geluk bragten eenige leegloopende vagebonden, die met niets anders hun brood weeten te verdienen, eenige van dezelven naar eene groote stad, om aldaar hunne kuuren voor geld te vertoonen. Deeze waren in eene schuur te zien.

Hier zag de kleene *Frederik* verscheidene Gediertens en wist niet of het alle Aapen wa-

ren. Eenigen waren zoo kleen als een Eekhoorntje, verscheidene waren grooter even als Honden, en sommige bijna zoo groot, als een kleen Mensch.

Frederikje vraagde, of dat alle Aapen waren? en bekwam ten antwoord van ja.

Niets trof den kleenen aanschouwer meer, dan derzelver groote verscheidenheid: eenigen hadden een Baard, anderen integendeel hadden die in 't geheel niet; sommigen hadden die zeer lang, en bij anderen was die spits.

Eenigen hadden een ruw, anderen genoegsaam een glad gezicht, even als een Mensch. Het geheele overige Lichaam was met hairen bewassen welke onderscheidene couleuren hadden: eenigen zagen graauw, anderen groenachtig en weer anderen blaauw. Eenigen hadden eenen ruwen, en anderen eenen gladden huid, welke als opgeblaasen scheen.

Hunne Oogenleden hadden wenkbraauwen, even als de Menschen, en Borsten, even als dezelven, terwijl zij hun ook in veele Lichhaams-

haamsdeelen gelijk waren. Zij hadden, even als zij, Armen, die hun tevens tot voorste Pooten dienden, en Vingers, Nagels, Kuiten, Hielen en Teenen.

De jonge *Frederik* merkte echter een zeker teeken van onderscheid in hun op, het welk daarin bestond, dat de staarten van sommigen veel korter afgeknot en dus als die der Haasen waren, terwijl anderen zeer lange staarten hadden. De eersten worden te dier oorzaake *Baviaanen* en de laatsten Meerkatten genoemd. *Frederikje* hield een deezer laatstgenoemden een pit van een Amandel voor, doch trok die weeder te rug, zoo dra hij wilde toegrijpen, en kortswijlde dus eene wijl met hem; eensklaps knarstte de kwaade Aap geweldig op zijne tanden, terwijl zijne lippen beefden, en zijne Oogen zoo sterk tintelden, dat het kleene Aapenplaagertje van ontsteltenis zijnen Amandel liet vallen: oogenbliklijk stak de Meerkat haaren langen staart naar denzelven uit, woelde haaren buit in de spits van denzelven, even als of die een slang

 ge-

geweest wäre, en bragt hem zoo aan den Bek; de kleene stond verweezen van verwondering over deeze behendigheid van den Aap en vernam nog daar en boven, dat zij op deeze wijze Visschen vong en opät.

Eene andere zeldsaamheid vondt de kleene Aanschouwer in eenige anderen, naamelijk twee Zakken of Builtjes in den Bek, waar in zij gewoon zijn hunne spijzen te bewaaren indien zij dezelven niet aanstonds opeeten maar bespaaren willen.

Daar nu de Aap zoo begeerig naar Amandelen was, vraagde *Frederikje*, of dan de Aapen niets dan Amandelen aten? De Leidsman gaf hem ten antwoord, dat zij alles aten, wat goed smaakte; en daar en boven niet alleen kwaade Dieren, maar ook Spitsboeven waren. In de streeken, waar in zij zich in groot aantal bevinden, liep men gevaar, door hun veel zijner vruchten kwijt te raaken. Rijst, Koorn, Gierst, zeide hij, vreeten zij maar zoo uit de halmen en airen, die zij aanstonds afrukken en weg werpen, indien zij hun niet aanstaan,

zoo dat zij dikwijls in eenen nacht, eenen geheelen Akker verwoesten. Worden zij in hunne Dieverij gestoort, zoo neemt ieder een paar halmen in den Bek, onder den Arm en in beide de Pooten, waar op de gantsche Hoop op de agterste Pooten weghuppelt en zijnen buit in veiligheid verslindt. Worden zij vervolgt, dan laten zij alles vallen, en loopen ijlings weg. Even zoo belust zijn zij ook op allerlei Ooft, Orange-Appelen, Citroenen, Nooten, Kokosnooten, Vijgen enz. Doch zij wachten niet tot dat er iets van de Boomen afvalle, neen! zij klouteren zelfs daar op, en haalen wat hun belieft; want voorzeker smaakt hun het Ooft, zoo als het vers van de Boomen geplukt is, het allerbeste. Dan hierbij gaan zij met zeer veel list te werk, ten einde bij hunne schelmerij niet betrapt te worden. Zij verzaamelen zich dikwijls, des Nachts, bij geheele heiren op den Tafelberg en breeken, onder eenen eigenen aanvoerer, in de Tuinen van de stad van de Kaap de goede Hoop en besteelen dezelven. Bij zulke strooppartijen marcheeren zij in geregelde tochten naar de

wijze der Indiaanen, met voorhoeden en veldwachten, die altijd een waakfaam oog op den vijand houden moeten, van de Bergen af, en gebruiken daar en boven de voorzichtigheid, dat, indien de voorhoede zich in den Hof begeeft, de agterhoede zich naar het gebergte uitftrekt. Hier op zetten zij fchildwachten uit, en dan kloutert de aanvoerer op den Boom, plukt de Vruchten af en werpt die den geenen die naast bij hem ftaat toe, welke zulks weder aan den geenen die zich het naaste bij hem bevind doet. Op deeze wijze komt de buit eindelijk bij de agterhoede op den Berg, en deeze moet alles zoo lang in bewaaring neemen, tot dat het teeken tot den aftogt gegeven wordt. Dan zoo zij niet overvallen worden gefchiedt die niet eer, voor dat zij al vrij wat bij elkanderen geftolen hebben. Maar wanneer men hun overvalt, trekken zij oogenbliklijk, met een algemeen krijgsgefchrei af en vlugten op de Gebergtens en ontoeganglijke Rotfen, alwaar zij hunnen buit in volkomene veiligheid opfnappen. Indien de fchildwacht nalaatig of niet opmerkfaam genoeg geweest is, om hun

ia

in tijds te waarfchouwen, wordt hij op ftaande voet verfcheurt, en mag blij zijn, indien hij er met eenen geweldigen twist af komt. Het is moeilijk, hen in hunne fchuilhoeken te vervolgen. Zij zijn zoo bevreest voor alle invallen in hun gebied, dat men, indien iemand den Tafelberg beklimmen wil, geheele hoopen gereed ziet ftaan, om den ongenoodigden gast, bij iederen voetftap, hindernisfen in den weg te werpen. Of zij wentelen fteenen op hem neder, of zij weeten, op zulk eene behendige wijze met dezelven te werpen, dat men dikwijls onder hun fchieten moet, om ze te verjaagen: of wel, zij breeken takken van de Boomen en fmijten met dezelven, of zelfs met hunne eigene vuiligheid. De Inboorlingen weeten zich zeer wel, van dit hun klauteren op de Boomen te bedienen, zij jaagen, naamelijk, de wilde Aapen op de hoogfte van dezelven, die zij zelfs niet durven beklimmen om de vruchten daar af te plukken, en fmijten zoo lang met fteenen naar den Aap, tot dat die eindelijk boos wordende, de vruchten afbreekt, en daar meede, naar de geenen

die

die beneden ſtaan, begint te ſmijten; het welke juist het geene is dat deeze bedoelen. Dit heen- en weder ſmijten nu, duurt zoo lang, tot dat zijne verſtoorders genoeg hebben en hunne bekomene vruchten bij een verzaamelen en heenen gaan. De Aap is blij, dat hij er zoo goed afgekomen is, en denkt zijne zaaken zeer wel verricht te hebben. — Ter bekoming van de kern, weeten zij de nooten zeer behendig met eenen ſteen te breeken. — Zij zijn ook liefhebbers van Slakken, inzonderheid van Oesters; doch bij deeze laatsten komen zij dikwijls ſlegt van de reis; te weeten: zij loeren zoo lang aan den oever, tot een Oester zijne ſchelpen opent; zoo dra dit geſchiedt, ſteeken zij met alle gezwindheid, een ſteen, of ſtukje hout, tusſchen dezelven, op dat hij zich niet weer zoude kunnen ſluiten; doch zijn zij niet ſlim genoeg, en komen zij uit haastigheid, te ver met den vinger in den Oester, zoo dat zich deeze ſluit, dan is heer Aap zoo goed niet of hij moet dien aan den Oester laten.

Maar

Maar indien de Aapen zoo ſlim zijn, hernam de kleene *Frederik*, hoe komt het dan, dat zij zich laten vangen? Men heeft, was het antwoord, meer dan eene wijze, om zulks met list te verrigten. Men zet voor hun eene Fles met Graan, of wel een Kokosnoot, waarin een kleen gat gemaakt is, neder; hier door laten zij zich lokken; zoo dra zij er bij zijn, ſteeken zij den voorſten poot in het gat, om het Graan, of de Pit er uit te haalen; hier op ſchiet de Jaager oogenbliklijk toe en betrapt hun: want wanneer zij eens de poot vol Graan, of vol Kokospit hebben, maaken zij haar niet ligt weder open, om hunnen ſchat niet te verliezen, waardoor zij dan ook de poot, niet ligt weder door het gat kunnen krijgen, en zich liever laten vangen, dan dat zij hunne lekkere beete verliezen zouden. — Dewijl men weet dat zij alles, wat zij de menſchen zien verrichten, nadoen, maakt men zich zulks ook ten nutte. Men zet naamelijk, ter plaatſe alwaar zij zich ophouden, eene Fles, of iets anders, met ſterken drank, en houdt zich, als of men er uit dronk; zoo dra zij dit gezien hebben,

 en

en men zich verwijderd heeft, komen zij bij den bak, neemen een flok, vallen in flaap en zijn gevangen: of wel, men wascht zich, dat zij zien, het aangezicht, met water uit een vat; doch zet in deszelfs plaats een bak of fchotel met Lijmwater. Zoo dra men zich verwijdert, willen de Aapen het nadoen, doch befmeeren zich de oogen zoodanig, dat zij in den blinden rondzwalken en gevangen worden. Ook plaatst men zich voor hun, en trekt eenige reifen Schoenen, Laerfen en Broeken aan; vervolgends legt men kleene laarsjens, fchoentjens en broekjens neder, welke van binnen met Lijm beftreeken zijn: zoo dra men zich verwijdert heeft, komt meester Aap, die van den Boom alles afgeneusd heeft, voor den dag, trekt aan wat hem het eerst in de hand valt en huppelt er meede rond. Nu komt de Jaeger uit zijnen fchuilhoek ten voorfchijn en valt op den Aap aan: doch deeze den Boom weder willende opklimmen, weigeren zijne pooten hem te dienen, want met fchoenen of fleevels kan men niet klauteren; dus dat hij zich gevangen moet geeven. Heeft men hun eens gevangen, zoo wor-

worden zij langfaamerhand tam en leggen hunne wildheid af; doch het naboolfen van alles, blijft hun onaffcheidelijk bij. Zoo zag eens een Aap, dat zich zijn Meester voor den fpiegel ftondt te fcheeren; de Aap, die zoodanig iets, waarfchijnlijk nooit gezien hadt, fpalkte zijne blikkers over alles wijd open. Zoo dra de Meester weg was, zogt feigneur Aap het fcheermes voor den dag, plaatste zich voor het fpiegel, en fneedt zich, in plaats van de hairen, een groot ftuk vleesch van zijne kaake af. Met eene gil fmeet hij het mes weg, liep voord en huilde zoo lang, tot zijn Meester te rug kwam en hem verbondt. Zoo gaat het:

Daarom moet men zich nooit bedreevener dunken, dan men is.

Bij zijnen Leermeester te huis gekomen zijnde, betuigde de kleene *Frederik* zijne fteeds voordduurende verwondering over het geenen hij gezien en gehoord hadt en vraagde onder anderen, of er ook nog meer foorten van Aapen waren, waar op de Leermeester hem

hem ten antwoord gaf van neen, eigenlijk gezegd zijn er geen meer; doch de laatste soort, bekomt, naar haare onderscheidene gestalte, onderscheidene benamingen; zoo heet bij voorbeeld die *Meerkat*, welke een zwarte kruin en zwarte bek, doch een vleeskleurig voorhoofd heeft; een *Kapucijn:* deeze heeft eenen langen gekronkelden staart, welke hij om den hals slaat; wanneer hij kwaad is, blaft hij als een hond, — anderen, welke de kleenste van allen, en niet meer dan 5 duim hoog zijn, heeten *Langooren*; de staart van deezen is veel langer dan het ligchaam: de ooren zijn genoegsaam vierkant. Ook vindt men er welke *Blaauwbekken* genoemd worden, om dat zij eenen blaauwen bek hebben, en eindelijk worden die geene, welke witgrijze hairen en lange zwarte baarden hebben, *Oudvaders* genoemd.

De kleene keek zijnen Meester aan en scheen nog meer te begeeren, weshalven deeze, zich een oogenblik bedacht hebbende, zijn verlangen op de volgende wijze voldeedt. Er is geen

geen slimmer dier dan een Aap. Om hier van overtuigd te zijn, hebbe men in de Oostindien, slechts de geheele Republicken van Orang-Outangs te zien, waar uit deeze Seigneurs alles wat vreemd is weeten te houden. Zij zijn meest altijd met zwaare knuppels gewapend, en al is het ook een Olijphant, die een bezoek bij hun komt afleggen, krijgt hij slaag, zoo goed als een ander. — Wordt een hunner leed gedaan, aanstonds schieten alle de overigen toe om hem te helpen: zoo dat de Reizigers slecht te land komen, die zich te zeer met hun inlaten. — De Negers ontsteelen zij dikwijls hunne kinderen, welke dan binnen korten tijd, even als jonge Orang-Outangs zijn; doch dit is van het grootste soort: het welk zeldsaam echt in onze landen gezien wordt. De kleenderen zijn niet minder slim, en kunnen alles leeren; dan men moet hun niet te veel vrijheid geeven, dewijl zij zich anders meester van zulke dingen maaken, welke men hun, leevenslang, nimmer zoude hebben toebetrouwd. B. v. Zoo stal eens een van dezelven, een kind uit de wieg, klom daar meede

 bo-

boven op het hoogste van het dak van het huis, nam het uit de luuren, kuschte het en speelde er meede; deedt het vervolgends dezelven weeder aan, en bragt het onbeschadigt in de wieg te rug.

Frederik. O! ik ijs er van — op den top van het dak! — zagen het geene menschen; maar zoo zij het ook al gezien hadden, hoe zouden zij het arm kind dan nog hebben kunnen helpen?

Leerm. Dit vraagt gij, en wel te regt — schoon ik juist niet vooronderstellen kan dat gij het uit den regten grond vraagt, welke alleenlijk daar in gelegen was, dat geen Mensch iets durfde spreeken, door teekenen te kennen geeven, of dreigen, dewijl men anders gevaar liep, dat de Aap, kwandaartig of wreevelig wordende, het kind zoude weggesmeeten hebben en op den loop gegaan zijn. — Doch deeze grap kostte hem ook het leeven.

Fr. Neen, zoo verre gingen juist mijne gedachten niet: maar 't is ook voor het eerst dat

dat ik die gediertens zie; schoon ik er wel veel en altijd van gehoord heb dat zij slim en kwandaartig zijn. — Maar mag ik u nog iets vraagen? Is het waar, dat zij, even als Papa en Gij, op het schaakbord kunnen speelen.

Leerm. Gij hebt het ons dikwijls zien doen, en altijd wel kunnen merken, dat het een spel was daar verstand toe vereischt wordt; niet zoo?

Fr. Ja, en daarom ook denk ik, dat de Aapen, die zoo slim zijn, dat spel ook wel kunnen leeren.

Leerm. Gij hebt de *Lorre* wel hooren snappen, niet waar?

Fr. Ja dikwijls — ik heb hem onzen Fidel ook wel hooren nablaffen, en dat wel zoo natuurlijk, als of die vogel zelfs een hond was.

Leerm. Maar is hij daarom een Mensch, om dat hij spreekt — of een hond om dat hij blaft?

Fr. Wel neen, neen, het is en blijft mijn Lor-

Lorre — een Papegaai, zoo mooi als er een is.

Leerm. Het is wel wat boven uwen kring, dat ik u zeggen zal; doch ik zal het zoo eenvoudig maaken als ik kan. — Het spreeken van de Papegaai, het blaffen van de vogel, is eene aangeleerde bekwaamheid, welke daar op gegrond is, dat zijne organen, dat is, de gesteldheid van de deelen van zijne keel, bek en tong, daar toe geschikt zijn. — De listigheid van den Aap, en het geen men in zeker opzicht voor een redensgebruik zoude aanzien, is niets anders, dan iets het geen dit dier ingeschapen is en op het geheele gestel zijns ligchaams, maar wel inzonderheid op dat zijner hersenen berust; alles wat hij dus verricht, is niets anders dan eene nabootsing, even als die van de Papegaai, maar geen bewijs dat hij met reden begaafd zij, want in tegendeel kan ik u verzekeren, dat de volmaakste Dieren zelfs, daar van ontbloot zijn. — Daar nu tot het schaakspel, het gebruik der reden vereischt wordt, en de Aapen het zelven niet bezitten, mogo

moge men ook veilig het verhaal daarvan, als een straatpraatje beschouwen, waar van gemaklijk eenige dosijnen, die nog overgedreevener zijn, bijeen kunnen worden gebragt.

Fr. Zoo dat het dan niet waar is, dat de Aapen het schaakspel kunnen leeren en speelen!

Leerm (*spottig lagchende.*) Hoor, kleene snapper, gij wringt mij de woorden uit den hals.... Nu ja, de Aapen kunnen het schaakspel leeren en speelen het ook in de daad.

Fr. (*gevoelig*) Ziet gij wel, gij hebt met mij gespot. — Heb ik daar zoo oplettend voor geluistert?... en

Leerm. En.... De Aapen kennen het niet. — Hun geheele leeven is eene aan een schakeling van naäping: maar hoe veele menschen zijn er niet, welke van den ochtend tot den avond ook niet anders doen en zoo bewijzen dat zij waare Aapen zijn. — En deeze meen ik eigenlijk dat op het schaakbord kunnen speelen.

Fr.

Fr. Wel dat zijn immers geene Aapen?

Leerm. Zekerlijk worden ze geen Aapen genoemt; maar de naam doet niets ter zaak indien het werk zijn Meester kroont en de daaden fpreeken. — Wilt gij derhalven alle befpotlijkheid in uw gedrag voorkomen, mijn lieve Jongen, weest dan altijd de kleene *Frederik*, dat is, die geen die de natuur u gemaakt heeft; maar nimmer den Aap van een ander. — Foei, dat is onnatuurlijk. — Dat ftaat leelijk.

EEN WILDE PEERENBOOM MET VRUCHTEN.

Op eenen fchoonen zomerfchen dag ging de kleene *Frederik* in een woud, en zag bij toeval eenen hoogen Peerenboom vol geele Peeren. Zijn tong verlekkerde op dezelven; doch de vraag was alleen, hoe er aan te komen? Hier toe fcheen in 't geheel geene mogelijkheid te zijn; want beneden, rondom den Boom, waren niets dan ftruiken, en de ftam van

van den Boom was door den gefprongen bast, veel te ruw, dan dat denzelven beklommen konde worden.

Eindelijk wierdt de kleenen, onder de ftruiken beneden den Boom, ook zoogenoemde loten gewaar, welke even zulke Peeren droegen, als boven op den kroon des Booms hingen. Het zien, het derwaards loopen en het uitfteeken der handen naar dezelven, was de verrichting van één oogenblik; doch zoo dra *Frederikje* zoodanig een lootjen wilde ombuigen, ftak hij zich jammerlijk in den vinger, zoo dat dezelve fterk begon te bloeden. De traanen ftonden hem in de oogen, en de pijn wierdt hoe langer hoe heeviger. Inmiddels verbond de Leermeester de wonde, waar bij de kleene tevens vraagde waarom toch een Boom, met zulke vruchten, doornen hadde, zoo dat geen Mensch die konde plukken, zonder zich te kwetfen? — Het antwoord was: bijna alle de wilde vruchtdragende Boomen en Struiken hebben dergelijke fteekels ter hunner befcherming, op dat zij door de wilde Dieren en Vo-ge-

gelen, voor den tijd van derzelver rijpheid, niet beschadigd zouden worden. Dit is derhalven eene wijze inrichting der natuur. Wie deeze vruchten hebben wil, moet hunne rijpheid afwachten, of zij moeten afgeschud worden. Men bakt er dan winterkost van, of kookt eene soort van Sijroop uit dezelven en eindelijk maakt men van het overblijfsel, Azijn.

De kleene *Frederik* wandelde nog verder voord, en kwam aan eenen dergelijken Boom; Ja, zeide hij, nu zal ik mij wel wachten, om weer zoo dom te zijn. Bij geval, echter, zag hij, dat er Peeren onder den Boom lagen, welke afgevallen waren: in eens liep hij derwaards om ze op te raapen, want daar aan konden toch geene doornen zijn. Hij raapte er werklijk een op, beet in dezelve, zonder dat hij ze bekeek, en — spoog haar oogenbliklijk, met een zuur gezicht, weeder uit. — De Peer was nog onrijp, gevolglijk hard en wrang: daar en boven was zij van eenen worm gestoken waardoor zij kragtloos afgevallen en van binnen vol wormen was, en den

den kleenen Snoeper, daar door zoo op de tong kleefde, dat hij naauwlijks met veel spuwen en wasschen den mond weder zuiver konde krijgen. — Nog eens zeide de Kleene, en ik zal beter oppassen.

Door schade word men wijs.

De Leermeester van de kleene *Frederik* te huis gekomen zijnde, zonderde zich eenige oogenblikken af, en te rug komende, gaf hij zijnen kleenen Kweekeling, het volgende Leerdicht, ten leesles over:

ô Kleene! zoudt gij 't immer droomen,
De waereld is vol zulke Boomen,
Vol zulke Snoepers, dus betaalt,
Daar schand' wordt voor geneugt behaalt. —

Hoe jong een kind zelfs ook moog' wezen,
Doet de ondervinding 't dikwerf leezen
In haar' onfeilbren rol, dat lust,
Die, noch op grond van reden rust,
Noch door ervaaring zich laat leiden,
Moet bij 't genot met walging scheiden. —

Dit

Dit zij u leevenslang ten leer',
En wel voornaamelijk, hoe meer
Uw jeugdige ouderdom mag ſtijgen:
Dan moet deeze inſpraak nimmer zwijgen:
„ Ontijdig, onbedacht genot,
Sleept naar zich, naberouw en ſpot." —
Wel dra zult gij die Boomen kennen,
Die 't jeugdig harte, als 't waar', gewennen
Aan 't boeten van verboden lust:
Doch vliedt die; want de gantſche rust
Van uwe verdre leevensdagen,
Zoudt gij door dit genot belaagen:
De wellust, die u, reeds als kind,
't Gezicht heeft bij deez' Boom verblind,
Zal u nog meerder willen blinden,
Om eene prooi in u te vinden,
En dan waar' 't wis te duur een' prijs,
Wanneer gij wierdt door ſchade wijs:
Neen, ook voor ſchade moet ge u wachten,
En, eer gij iets geniet, betrachten,
Of 't u, of andren ſchaden kan,
En, kan 't dit doen, vlie dan er van,
Dan is 't een afgrond, welkers kaaken,
Niet gaapen, dan om al 't vermaaken,

Al

Al 't waar genot, den Mensch op aard'
Door God en door Natuur bespaart,
Voor al uw leeven te verzwelgen —
Gij moet die uit uw hart verdelgen,
Die wellust, die Natuur onteert —
Slechts dat genot, het geen haar eert
En 't harte een waar geneugt kan geeven,
Ontvonke Uw' boesem al Uw leeven,
Zoo wordt Gij, zonder schade wijs,
En zonder schande eerwaardig grijs.

EEN KAMEEL.

De kleene *Frederik* ontmoette eens een Kameel met deszelfs Geleider, en erkende dit Dier aanstonds voor het geen het was. Maar, zeide hij, die, welke ik in beeldenis gezien heb, hadt immers maar eenen bult, en deezen heeft er twee? Hierop bekwam hij ten antwoord, dat er tweederlei soort van Kameelen waren. Het eene soort hadt zekerlijk maar eenen bult, en heette *Drommedaris*, doch deeze, met twee bulten, wierden Trappeldieren genoemt. Het

ar-

arme Beest was tot bezwijkens toe geladen, zoo dat het naauwelijks konde gaan. De Kleene verwonderde zich, hoe men de kisten en koffers, en over 't geheel de gantsche pakkaadje op zulk een hoog dier konde laden? Waarschijnlijk moet men zich van eene ladder bedienen om het er op te krijgen? Doch hier vernam de kleene *Frederik*, dat het tamme Kameel gewend waar, zich stil en bedaard den last te laten opleggen. Hij trekt naamelijk zijne vier pooten naauw bij elkanderen, kromt dezelven, legt er zich met den buik op, en laat zich zoo gerust den Last opleggen: belast men hem hoe langer hoe meer, hij laat het zich welgevallen, tot zoo lang hij gevoelt dat hij genoeg heeft, dan staat hij aanstonds van zelfs op, en wil niets meer op zijn ligchaam hebben; doch legt men hem, in eens, eenen te grooten Last op den Rug, zoo zucht hij, even als een Mensch, en laat zich eerder doodslaan, dan dat hij zoude opstaan, voor dat men hem zijnen Last verligt hebbe. — Zonderling! Hoe veel zou zulk een Dier wel kunnen draagen, vraagde de Kleene vervolgends. — De kleene Ka-

Kameelen, zegt men, kunnen 600 à 800, en de groote 2000 à 2500 pond draagen. — Maar waarom, was een nieuw voorwerp van *Fredrikjes* nieuwsgierigheid, gebruikt men dan Kameelen, daar men op eenen wagen met twee paarden, veel meer vervoeren kan dan twee groote Kameelen in staat zijn te draagen? — Ja, was het antwoord, de Paarden kunnen, in die Landen, in dewelken de Kameelen zijn, de moeilijke Reisen niet uithouden: want aldaar zijn groote Zandwoestijnen, door dewelken de weg heenen loopt, en alwaar men geduurende eenige dagreisen, niet een Grasscheutjen, en nog veel minder een droppel water te zien krijgt. Bij deezen moet men volstrekt Kameelen hebben, dewijl zij in eenen dag veel verder komen, dan een Paard; wie alleenlijk rijdt, kan met een Kameel, in eenen dag, zonder veel moeite 20 Mijlen afleggen, het welk dit Dier, 5 à 6 dagen lang, agter elkanderen uithoudt, zonder dat het nochthands veel voedsel noodig heeft. Echter wordt hiertoe eenen Berijder vereischt, die een gezond Ligchaam heeft, en wiens Long het snelle door-

doorklieven van de Lucht en wiens Ingewanden het ontzettend schokken des dravenden Diers kunnen uithouden. — Zoo! De Kameelen leeven dus waarschijnlijk van de Lucht? — Dit juist wel niet, maar zij neemen ook dorre struiken, met eenige Doornen, Distelen en andere steeklige Gewassen, voor lief aan. — Maar hoe is dat mogelijk, zonder dat zij zich kwetsen? Ik stak mij, binnen kort, aan den wilden Peerenboom geweldig in den Vinger, zoo dat het Bloed er uit liep, hoe zoude het mij nu gegaan zijn, indien ik met den Mond aan dat steeklig Tuig gekomen ware? — Men hebbe alleen, om dit mogelijk te vinden, den Muil der Kameelen te betasten, als wanneer men ontdekt, dat de Lippen, het Tandvleesch en de Tong, met zulk een harden, hoornachtigen Huid overtogen zijn, dat er geen Doorn door, en dus het Dier ook niet kwetsen kan. Deeze drooge Spijs des Diers, welke toch altijd, hier en daar in de Zandwoestijnen te vinden is, brengt nog een ander voordeel te weeg: het Dier bekomt daar door zulk eenen afgang, dat men zich daarvan, in tijd van nood,

nood, in plaats van Tondel, en zelfs in plaats van Hout, kan bedienen; want, wanneer dezelve slechts een paar dagen in de Zon gelegen heeft, vat hij zeer ligt vuur, en maakt eenen even zoo sterken gloed, als dor Hout. — Nu, wie zoude iets dergelijks denken! maar, indien nu op zulke lange Dagreisen het water zoo zeldzaam is, versmacht dan het Dier en zijn Ruiter niet van dorst? Ik geloof, dat ik denzelven geen eenen dag zoude uithouden, veel minder vijf of zes dagen. — Dit Dier drinkt verbaasend veel in eens: want behalven de vierdubbele Maag, welke het, even als alle herkaauwende Dieren heeft, vindt men nog eenen vijfden Zak, of Buidel, bij hem, waarin het eene groote meesigte waters veele Dagen lang bewaaren kan. Indien derhalven de Berijder, op zulken Reis, gebrek aan water heeft en dorst lijdt, zoo ziet hij zich genoodzaakt, alvoorens zelfs daar door om te komen, den Buik van den Kameel open te snijden, en het water uit de vijfde Maag, het welk zeer zuiver en drinkbaar is, te neemen en te gebruiken. Zoo lang de Kameel Melk geeft, heeft

 de

de Rijder dit niet noodig; want deeze is aangenaam en smaakt zeer goed, zoo wel als het vleesch van dezelve, het welk niet minder dan Kalfsvleesch smaakt.

Door vraagen komt men op het spoor. — Door vraagen wordt men wijs.

Wanneer de kleene *Frederik*, te huis gekomen zijnde, zijnen Leermeester een beknopt verslag van het geene hij gezien hadt, deedt, maakte deeze nog eenige aanmerkingen omtrent dit dier, als onder anderen: dat het een groot beminnaar der Muzijk is, en veel rasscher dan gewoonlijk loopt, wanneer zijn Berijder, die hem op den hals zit, op een fluit, of iets dergelijks speelt: waarom men ook meestal deeze beesten, Bellen om den hals hangt; dewijl zij zeer gaarne het rinkinken van dezelven hooren — dat deszelfs Hair alle jaaren eens uitvalt, zoo dat het als dan genoegsaam geheel naakt is, en men zich van dit Hair, tot het maaken van knoopen en andere zaaken, bij voorrang bedient. — Inzonderheid herinnerde hij hem den zonderlingen bouw van zijn

zijn ligchaam, waar door hij het water in de woestenijen, alwaar het zelven niet dan zeldsaam te vinden is, zuiver en gebruikbaar bij zich bewaard; doch dat juist deeze bijzondere eigenschap van dit Dier, hem het leeven kostte, wanneer de reisiger zich in den nood bevondt, van door den dorst het zijne te verliesen, en het arme beest, ter bekoming van laaffenis, moeste slagten. Besluitende deeze zijne aanmerking met de eenvoudige gevolgtrekking: ook dit strekt tot een bewijs, dat in de gantsche schepping, alles aan den Mensch is onderworpen, en de wijze inrichting des grooten Bouwmeesters van het Heelal, door den sterveling niet genoeg kan worden aangebeden; vermaanende tevens zijnen kleenen Kweekeling, om zoo veel zijn jeugdig oordeel toeliet, zonder zelfsverheffing, toch altijd den mensch aan het hoofd der geschapene dingen te plaatsen, en Gods wijsheid en goedheid, ten allen tijde, als zoodanig een voortreflijker schepsel van haare hand, met eerbiedige dankbaarheid te erkennen en te bewonderen.

IV.

DE DOORNSTRUIK.

De kleene *Frederik* wilde eens een bezoek op het Land afleggen; doch hadt door zijne achtloosheid, zoo lang getalmt met zich te kleeden en eenige andere kleinigheden te verrichten, dat de bestemde tijd, om zich ter bepaalde plaatse te bevinden, genoegsaam daar was. Hij stapte dus, met verdubbelde schreeden voord. Den weg liep voorbij een Doornbosch, waaraan hij met zijne kleederen bleef haaken, en door zijn snel doorloopen een gantsch stuk daar van losscheurde. Dit was om wanhoopig te worden: en de kleene *Frederik* leerde hierdoor, uit eigene ondervinding, de waarheid van het spreekwoord:

Haast U langsaam.

Maar wat hielp het! Het geen eenmaal geschied was, konde niet ligt weder herdaan worden. De losgescheurde Lap, wierdt met eene naalde, zoo goed men konde, weder vast gehecht. Terwijl dit geschiedde, wierdt de klee-

kleene Ongeduldige, hier en daar, Insecten gewaar, welke op de Doornen als gestoken waren. Wat moedwillig Mensch moge dat gedaan hebben? was zijne eerste vraag: — die arme Dieren zoo te martelen! Onder deeze overdenkingen kwam er een vogel aangevlogen, en in eenen snap haalde hij een Insect van de Doornen weg en vloog heenen: spoedig daarop kwam er weer een ander en deedt het zelfde. — Ei, zie toch, riep de Kleene, die vindt zijn' Tafel juist gedekt, even als of iemand dezelven voor hem 'er opgestoken hadde! — Zoo is het ook, antwoordde zijn Geleider, maar het is de Vogel zelfs, die zulks gedaan heeft. — Nu, dat zou toch zonderling zijn! ik zou denken, dat hij het liever opgegeeten moest hebben, eer dat hij het arme diertje daar opgestoken hadde. — Toch niet! Deeze Vogel is een zoogenoemde *Negendooder*, die van Insecten leeft. Hij heeft de gewoonte, om, wanneer hij zich op zijnen jagt zat gevreeten heeft, en meer vangt dan hij in zijne magt kan houden, het overigen op Doornstruiken te steeken; krijgt hij dan in 't vervolg hon-

honger en is hij niet gelukkig in zijnen vangst, dan haalt hij het weg. Hier herinnerde zijn Geleider hem den leevensregel: „*Spaar bij tijds, zoo hebt gij wat in den nood.*"

Hoe moeilijk ook de kleene Opmerker over de fcheur en het noodzaakelijk vertoef bij den Doornftruik geweest was, betoonde hij zich nochtands redelijk te vreede, om dat hij er weeder iets bij geleerd hadde, en zag duidelijk in, *dat er niets in de waereld zoo erg ware, het welk niet tot iets goed was.*

De kleene Reifiger kwam eindelijk, welbehouden in het Gefelfchap aan. Na eene korte poos wierdt de fcheur in zijn kleed bemerkt, en de ongelukkige *Frederik* wakker uitgejouwd, zoo dat hij zich meenige bittere Aanmerking en niet weinige bijtende fchertferij daar over moest laten welgevallen.

Dan zijn Leermeester, welke er zich bij tegenwoordig bevondt, en wel mogt lijden dat zijne gebreken gegispt wierden: doch niet konde dulden, dat hij aanhoudende en alleen het

het voorwerp van het gefprek bleef, zag een zijner bekenden, welke zeer zwaar mank ging en die een van die geenen was, die het meeste de hand aan den kleenen *Frederik* hielden, ftraf in het gezicht en vraagde, fchoon naar den bekenden weg, hoe het kwam dat hij zoo mank ging — dit heb ik, nog zeer jong zijnde, gevallen, hernam hij, — en hoe kwam het dat gij viel — om dat — om dat — wel nu! om dat ik, als meer andere kinderen te dartel en te onbezonnen was, en in eens van eene Hooimijt wilde fpringen, — en op deeze wijze verftuikte ik mijne Heup.

De Onderwijzer boog zich en de kleene *Frederik* bij de hand neemende, gaf hij hem op eene vriendlijke wijze, deeze korte les:

Het ftaat den kreupelen leelijk, den manken zijn gebrek te verwijten.

en verloste op deeze wijze den armen Jongen van de befpotting, waar aan hij, naar zijnen zin, te lang ten doel geweest was; dewijl een ander van het Gezelfchap, een einde aan de-

 zel-

zelve maakte, met den Onderwijzer te zeggen; gij hebt gelijk vriend:

Alles moet zijn maat hebben —
Het geen te lang duurt, verveelt.

V.

EEN ESEL.

Het hadt pas geregent, en de wegen waren daar door morsig geworden, wanneer *Frederik* eenen troep lastdragende Esels ontmoette, welke hem op het schoone voetpad tegen kwamen. De Kleene wilde niet op den slijkrigen Rijweg en de domme Esel ook niet wijken, ter nauwernood wilde het Dier zijnen kop een weinig ter zijde draaijen, en bleef zeer behendig op den kant van het voetpad zijnen weg vervolgen, waar door hij *Frederik* met zijnen Meelzak wit maakte. Nu, dat is toch wel dom, riep de Kleene den Eseldrijver toe, welke agter aan kwam, voor zich needergezien, en niet bespeurt hadt, dat hem iemand tegen kwam; kunnen dan de Esels niet op den

Rij-

5

6

Rijweg loopen? — De Efels, was het Antwoord van den Drijver, wijken niet uit den weg. — Gij zijt betaald, *Frederik*, zeide zijn Geleider; zoo gaat het, wanneer men te voorbaarig is; neem het meê en zwijg maar ftille; *want hoe meer men in den ftrik loopt, hoe vaster men zich daar in wikkelt.* Dergelijke Lieden zijn niet gewoon zeer zachtzinnig uit te vallen; *want daar men meê omgaat, daar erft men de heblijkheid van over.* — Maar waarom ging ook de Efel niet uit den weg? — Gij moet weeten, dat de Efel de zindelijkheid bemind, en nimmer door het flijk loopt, ten zij de Sweep er hem doordrijve. — Ei, 't is geen onaartig ding, een zindelijke Ezel! hoe dikwijls heb ik gezien dat hij zich midden op den Rijweg, zoodanig in het ftof wentelde, dat het om hem heenen vloog? — waarlijk verftandig. Ook dit doet hij niet flechts uit lust of uit moedwil, maar uit enkele liefde voor de zindelijkheid; maar niet eer, voor dat hem de Huid van onreinigheid jeukt: dan wentelt hij zich in het ftof, om te kennen te geeven, dat hij geroskamt wil zijn. — Op

 mijne

mijne eer, dan moet een Esel ook zoo dom niet zijn, als men denkt! Maar ik voor mij verkies toch een Paard boven eenen Esel; de Esel is zoo een lui en traag Dier. — Zoo! gij spreekt naar dat gij verstand hebt. Voor alle dingen moet gij weeten, dat de Esel eigenlijk een vreemd Dier is, en in 't geheel niet bij ons te huis hoort, en nog minder een eigenlijk Huisdier is. Hij hoort in de warme Landen te huis, alwaar hij zeer gaauw, en een der vlugste Dieren is, het welk door geen Paard kan worden ingehaalt. De voornaamste Lieden, zoo wel als de geringsten, schaamen zich aldaar niet, van op denzelven te rijden. De koude lucht bij ons, en het harde juk, het welk wij hem opleggen, berooft hem van zijne leevendigheid. Hebt gij niet gezien, hoe dat zij des Zomers, in den heeten zonneschijn, met elkanderen speelen, en zich, wanneer zij eenige vrije oogenblikken hebben, vermaaken? Gij verwijt den Esel zijne luiheid; maar zeg mij eens, hoe lang slaapt gij wel? — Des Avonds ten 10, of ten laatsten ten 11 uuren ga ik naar Bed, en ten 5, of ten laatsten ten

6 uu-

6 uuren sta ik weeder op. — Ei! luije *Frederik*, zoude de Esel zeggen, indien hij spreeken konde, gij slaapt geheele agt uuren, en ik naauwliiks vier. — en leg nog, bij lange na, zoo zacht en gemaklijk niet als gij.

„ Den Esel noemt men lui,
„ Om dat hij langsaam gaat:
„ Doch hij draagt zijnen last;
„ Wien niets draagt, voegt geen praat."

Frederik zweeg stil en schaamde zich. — Maar ik roem evenwel een Paard: wat mij aanbelangt moge een Esel in zijn Land nog zoo vlug zijn, bij ons is hij altijd traag: met het Paard kan men toch spoedig een rek voordkomen. — In zoo verre hebt gij volkomen gelijk; doch daar wordt niet van gesproken; bij ons dient hij alleen om te draagen, en in 't bijzonder in de bergachtige gedeeltens van het Land: want hij gaat veel zekerder dan het haastige Paard, begaat geen eene valsche Pas en struikelt nooit; wanneer hij door het water moet gaan, behoeft men niet te vreesen dat hij zich in het zelve zal nederleggen; dit gevaar-

lijk

lijk en schandelijk gebrek is hem in 't geheel niet, maar meenig Paard wel eigen. — Ik blijf er nochtands bij, dat de Esel bij ons een lui Dier is: men zie slechts eens hoe langsaam hij daar heenen slendert als hij maar eens een paar zakken met meel op zijnen Rug heeft liggen, hoe hem den kop hangt en hoe hij den mond open spert en zijne lippen, met eenen uitgerekten kop, op- en neerhaalt. — Hm! eene schoone gevolgtrekking! gij verwart hier de luiheid des Esels, met zijne bedachtsaamheid. „*Den eenen Esel heet altijd den anderen eenen Lastdraager.*" Hij gaat, niet uit luiheid, maar uit bedachtsaamheid, ten einde niet te struikelen, noch met zijnen zwaaren Last geene valsche pas te begaan, zoo langsaam: want hij gaat niet alleen over bergachtige wegen, nevens en op de randen der Afgronden, maar ook op spiegelgladde ijsvelden, veilig en onbeslagen: wanneer hij den kop en de ooren laat hangen, of de lippen open en toetrekt, zoo is zulks geenzins een teeken van luiheid, maar hij wil daar meede zijnen Drijver aanduiden, dat men hem over-

overladen hebbe en dat hij daar door smarte lijdt. — Nu dan, eens toegestaan dat de Esel juist zoo lui niet zij; hij blijft toch evenwel dom. — Dom? hoe kan een Dier zoo zeer gezegd worden dom te zijn, dat eenen weg, die het maar eens gegaan heeft, zonder te verdwaalen, weeder vindt; dat zoo oplettend is, dat het zijnen Meester onder honderd andere Menschen uitkipt, hem van verre ruikt en opzoekt, zoo als de Esel? — Zoo? ik zal op deeze wijze mijne berisping wel weeder moeten herroepen? — Volstrekt. — Maar eer ik evenwel eenen Esel zoude houden, zoo zoude ik het voeder toch nog liever aan een Paard gunnen, dan aan eenen Ezel, en een Paard houden. — Het Paard zoude wel deftig voor zoodanig voeder bedanken, en er van wegloopen, of zoo mager worden, dat het rammelde. — Wel zoo, wat eet dan de Ezel? Ook geen Haver en Hooi? — Zeker, indien men 't hem geeft, maar hij vergenoegd zich ook met slegter kost, met Neetels, Distels, Stroo, Hei, Kaf, Afval van het geringste Graan, Onkruid enz. het welk alles hem voor-

tref-

treflijk smaakt. In geval van nood kan hij ook eenen geruimen tijd honger lijden. Doch indien eens het schoone water schaarsch mogte worden, zoude het houden eens Esels kostbaar worden; want hij zoude eer van dorst sterven, eer dat hij vuil water zoude drinken. — De Esel is dienvolgends een zeer zot Dier. Mijnentwege moge dit alles waar zijn; doch des niettegenstaande verschaft zijn ligchaam dat nut niet, dat men van het Paard bekomen kan. Zoo heb ik b. v. gehoord, dat er geheele volken zijn, die genoegzaam alleen van Paardenvleesch leeven, en eene regte smulpartij aan de gebraade Lende eener Veulen hebben; dat zij uit de melk der Merrij eenen kostlijken en bedwelmenden Drank weeten te maaken: en bij ons gebruikt men den afgestroopten Huid tot Leeder, kookt uit de Spieren den taaisten Lijm, en eindelijk dienen de Hairen tot strijkstokken van Violen en tot het opvullen van kussens &c. —— Zoo dit waar was, dan zou de Esel tot niets nuttig zijn? Hm! In Italien eet men het vleesch der jonge Esels als eene Lekkernij, even als de gemeene Franschen Mui-

Muisen, Ratten en Katten. De voedsaame, ligt verteerbaare Eselsmelk, heeft reeds meenig een, welke aan eene Borstziekte kwijnde, het Leeven gered: en waar uit wordt in Italien, de zoo lekkere Parmesaankaas gemaakt? immers ook uit Eselsmelk? Baden zich niet zelfs de Vrouwlieden in deeze Melk, om hun vel te verfraaijen? maakt men niet uit de Eselsbouten, met ander vleesch gemengd, de zoo smaakelijke Cervelatworst? — Laat zulks zijn! — Nog niet genoeg. De Huid verschaft ons het thands zoo onontbeerlijk Parkement, het Chagrijnleeder, de vellen voor Trommels en Pauken, en het Hair gebruikt men om Stoelen en Sopha's op te vullen. — Nu dan moet ik wel zwijgen. — Ja, dat dacht ik ook. Men moet altijd zich aan het gulden spreukjen herinneren:

„ *Wie alles lastert, verstaat gewoonlijk niets. De ondervinding leert alles.*

P. S. Bij zekere gelegenheid, dat de kleene *Frederik*, eenigen tijd naderhand, met zijnen Leermeester eene wandeling doende, een prachtig opgetuigd paard aanschouwde en zich dit-

dit gesprek, het welk hij hem voor het grootste gedeelte herhaalde, weder herinnerde, zeide hij: is het evenwel niet jammer, dat zulk een moedig en fier dier, voor eenen verachtlijken Esel moet onderdoen, en ontving daar op ten antwoord: „ Hoor Kleene, het Paard heeft den schijn, en de Esel heeft het zijn. Het gaat ook even zoo in de waereld en onder de Menschen, van daar het spreekwoord: *die tot eenen Esel gebooren is, zal geen Paard sterven.* De gemeene man, die in het zweet zijns aanschijns, zijne behoeftige beete Broods, voor zich en zijn schamel huisgezin wint en den grooten door zijner handen arbeid in 't scharlaken doscht en met goud en edele gesteenten versiert, is de Esel, is het lastdraagend Dier der Maatschappij: naauwlijks staat het hoogmoedig Paard, — de trotsche Rijke, — een verontwaardigend oog op hem needer, en echter is het onbetwistbaar dat het in verdiensten zeer verre beneden hem is. Leer derhalven hier uit, mijn lieve Kleene, om nooit het verworpene te verachten, voor dat Gij eerst, door eigene ondervinding overreed zijt, dat

dat het in de daad verachtenswaardig zij. Vooral, laat dat geene het welk nuttig is, zoo als de Esel een allernuttigst dier gezegd moet worden te zijn, U, al heeft het den schijn van gering, eerbied en verknochtheid inboezemen; want dus doende zult gij leeren, om niet aan den uitterlijken schorsch der dingen te blijven hangen, en voorzeker een goed hart voor alle uwe medemenschen bekomen: de Geringen zult gij om hunnen vlijt, om hun nut, om hunne persooneele deugden en verdiensten leeren beminnen, en de Grooten, indien zij niets anders dan hunne praalgewaaden bezitten, met meedelijden over hunne geringheid leeren aanzien; het welk dit natuurlijk gevolg voor U zal hebben, dat de eersten U zullen beminnen en de laatsten, uit eene eigene inwendige overtuiging van hunne weinige verdienstlijkheid, U zullen moeten eerbiedigen."

VI. EEN

VI.
EEN VOS.

Bij toeval ontmoette de kleene *Frederik* eenen Vos, die over den weg heenen snelde en zich spoedig uit de voeten maakte, dewijl hem een paar honden op de hielen zaten: agter dezelven kwamen een paar Kaerels met knuppels voorzien en nog eenige Jagers met snaphaanen gewapend, aanrennen. Dat vervloekte Aas, riepen zij wreevelig, is toch ontsnapt, maar wij zullen hem echter wel betrappen. De kleene Wandelaar ging verder, en kwam eindelijk aan den Akker waarop zij hem hadden willen vangen. De holen waren met Netten bezet, en een Jaager hieldt er de wacht bij. — Ja, zeide deeze, wij gelooven alles bezet te hebben, zonden de Honden op den Akker, om hem van daar in de Netten te jaagen, en evenwel was hij voord.

De Vos heeft meer dan een hol.

Maar waarom wordt dan den armen Vos zoo nagejaagd? Wat kwaads heeft hij gedaan?

daan? — Nu ja, hij is een regte gesleepen Aartsgaauwdief; des nachts sluipt hij in der Boeren schuuren, en steelt Hoenders, Gansen, Duiven en Eenden, wat hij maar bekomen kan. — Daarom is hij niet te berispen: hij neemt het, waar hij het vindt; hij weet niet beter, en wordt hij betrapt, nu, dan moet hij het met zijne huid betalen, en dat om een nietsbeduidend Hoentje; niet waar? — Ja wel! dat is zoo 's waerelds loop:

Kleene Dieven hangt men op, en groote laat men loopen.

Men betrapt hem echter niet zoo ligt, want hij is zoo listig en loos, als — een Vos. Wanneer hij zoo iets op de herten heeft, of bemerkt dat men hem beloerd, en hij heeft op geene gevoeglijke wijze kunnen ontsnappen, ach! dan moest gij eens zien hoe hij luistert, hoe hij zich buigt, hoe hij op den Buik kruipt, hoe hij met alle Bedachtzaamheid van alle zijden rondsom zich ziet; als mede hoe hij in ronde kringen in het veld rondsom zijnen roof sluipt, deeze kringen al langer hoe nauwer maakt,

maakt, tot dat hij vermeent zijn doel te kunnen bereiken, en het bevreesd stil zittend Hoen — of zelfs een Vogel, in eens in den Bek neemt en naar zijn Hol draagt. — Dat en al het andere, wat men van den Vos, ten bewijze van zijne listigheid verhaald, hetnam de geen die den kleenen *Frederik* vergezelde, is gedeeldelijk gelogen, gedeeldelijk bewijst het niets minder dan zijne Listigheid. De Hoofdzaak is daar in gelegen, dat de Vos een allerzwakst Gezicht heeft; daar hij dus niet wijd kan zien, zoo kan hij ook niet regelrecht, en om zo te spreeken, blindlings toeloopen, maar kruipt, en volgt daar bij zijnen zonderling sijnen Reuk.

Zoo komt meenig een in Naam en Eer, doch weet niet hoe.

De kleene *Frederik*, wien de nieuwsgierigheid, zoo zeer den Kinderen eigen, als ingeschapen was, liep oogenblikkijk, eer hij zijne wandeling voordzette, naar zijnen Leermeester. Zijne eerste woorden waren: daar heb ik eenen Vos gezien, en in eenen aassem verhaalde hij hem

hem het bovenstaande en begeerde, dewijl hij hem niet lang hadde kunnen begluuren, dat hij hem nog eenige bijzonderheden van dit Dier zoude verhaalen.

Zijn Leermeester, altijd geneegen zijnde zijne nieuwsgierigheid te voldoen; ja hem zelfs nog weetgieriger te maaken, zeide hem hier op, ik zal U nog eenige bijzonderheden van dit dier opgeeven. — U dan een staaltje uit de Vossenhistorie mededeelen en U eindelijk bewijzen dat er zoo wel Vosfen met twee beenen, als met vier pooten zijn.

Deeze drieleedige belofte verrukte den kleenen Nieuwsgierigen, welke niet verzuimde zijnen Leermeester te verzoeken, zijn woord gestand te doen; weshalven deeze dus aanving.

De Vos is een Dier, het welk een zeer leelijke Reuk, doch tevens, aan het bovenste gedeelte van zijnen staart, omtrent $2\frac{1}{2}$ duim van deszelfs wortel, een klier, in de gedaante van een Lijkdoorn heeft, in dewelke zich eene geron-

ronne vochtigheid bevindt, die eene allerangenaamfte Violetreuk van zich geeft. — Wanneer de Vos gekwetst is, bijt hij naar deeze Klier; het zij dat de reuk en de fmaak deezer vogtigheid de pijn ftille, of dat hij, door deezen Balfem zijne wonde wille heelen. — Zijn geluid is blaffend, echter kan hij, inzonderheid bij verandering van weder, ook fchreeuwen als een Paauw. — De Vos kan tam gemaakt worden, en de ouderdom van veertien Jaaren bereiken. — Zijn gewoon verblijf is onder den grond, in Holen, welke hij, of zelfs gegraaven, of waar uit hij eene Das verjaagd heeft. In het laatste geval kweit hij den Das zoo lang en verontreinigt zijn Hol zoo zeer met zijnen Drek, dat hij genoodzaakt is om het te verlaten. — Een eigenlijk *Vosfenhol*, zoo als de Jaagers het zelve noemen, is fomwijlen voeten in den omtrek, van drie tot zes voeten diep, en beftaat, in de Taal dier Lieden, uit onderfcheidene Vertrekken of Kamers. Al naar dat het zelve groot is, heeft het meer of minder Kamers, waar in de Vos flaapt, of zijn Wijfje haare Jongen brengt. Inzonderheid is

is de ingang tot de laatste opmerkenswaardig. Deeze kan gezegd worden eene enge Pijp te zijn, welke omtrent drie of vierdehalve voet lang is en meestal lijnrecht in de aarde loopt, en dan weeder met eenen boog opwaard ftijgt en zoo in het vertrek geleid. Dit is de laatfte fchuilplaats van den Vos, wanneer hij door de Dashonden, in zijn hol vervolgt wordt. Hij verbant zich ook in dezelve, zoo dat men, bij het nagraaven, den ingang daar van kwijt raakt. — Hij voedt zich met allerhande Dieren; Lammeren, Berghoenen, wilde Hoenders, Ganfen en ander gevogelte, Haafen, jonge Rheên, Visfchen, Slangen, Vorfchen, Padden, Hagedisfen, Infekten en Wormen. In den winter gaat hij op zijn Aas uit. Druiven en in 't bijzonder Honig, is zijne Lekkernij. — Wanneer hij in den Zomer Jongen heeft, fluipt hij bij dag de Dorpen en op de Akkers rond, en fteelt den armen Landman zijne Hoenders voor zijne oogen weg. — Hij heeft eenen ongemeen fijnen Reuk, en verftaat veel beter dan de Kat, om tegen den wind, op zijnen Buik tot een Dier te kruipen en

en het zelve, door eenen fnellen wel ingerichten fprong, te vangen, zoo dat het vlugfte wilde Hoen, dikwijls nog door hem in de vlucht gevangen wordt. — Gelukt hem nochtands fomtijds zulk eenen fprong niet, dan zeggen de Jaagers, dat hij, langfaam en befchaamd, op zijn fpoor te rug keert, en als 't ware zijne fchreeden telt, om te zien, hoe veel pasfen hij zich misfprongen heeft. — Zijne meeste prooijen vangt hij door Afloering en List. Ziet hij, B. v. een Haas langs eene Hegge komen, dan legt hij zich, digt aan dezelve, op den grond needer, en mist zelden zijnen vangst, wanneer zijne Prooi, onder 't bereik van zijnen fprong komt. Hij kent de plaatfen zoo juist, waar zich het wild dat hem gelijkt, gelegerd is en doorfluipt zeer langfaam en bedacht, iederen oord, uit vrees van iets te vergeeten of te verjaagen, zoo dat hem, op deeze wijze, langfaamerhand, alle de in hun Leger zittende Hasfen en alle de broedende Veld- en Woudhoenders, ten deele vallen. Alleropmerkenswaardigst is het, dat hij, uit vrees van ontdekt te worden, nooit in

in de nabijheid van zijn verblijf rooft, waar uit ook het fpreekwoord ontftaan is: *de Vos jaagt nooit op zijn eigen veld.* — Indien men de Ganfen den kop met Teer besmeert, wil men dat zij voor hem veilig zijn. In zijne maag heeft men dikwijls, niet alleen een Rot met deszelfs Jongen, maar ook het geheele Nest gevonden.

Dewijl de Vosfen zeer veele fchaade veroorzaaken, heeft men onderfcheidene wijzen om dezelven uit te roeiën, onder dewelke deeze de wreedfte is. Men ftopt naamlijk, alle de toegangen van hunne Holen, tot op een eenige na, welke tegens den wind ftaat, toe; in deeze fteekt men een voet diep een ftukje Doek, het welk met zwavel overtrokken is, — dit fteekt men in brand, en werpt er Bladeren en Mist op, ten einde den damp te vermeerderen. Is dan het Hol zoo vol rook, dat dezelve er weeder uitftijgt, dan ftopt men ook deezen uitgang toe. — Den volgenden dag vindt men den Vos verftikt, digt aan den Ingang liggen. —

 Zie

Zie daar de bijzonderheden, welke ik u van dit Dier nog konde meededeelen.

En nu, zeide de kleene Toehoorder — nu ook een Vosfen historie, daar verlang ik naar....

Er was, hervatte hierop de Leermeester, op eenen zekeren tijd een Vos, welke een Oijevaar te gast noodigde — deeze verfcheen; doch de geheele maaltijd waarop hij verzogt was, beftond uit onderfcheidene foepen, welke in vlakke fchotels opgedragen wierden. De Vos flobberde dezelven lustig binnen en noodigde zijnen Gast, bij herhaaling, om er ook eenen fmaaklijken maaltijd meede te doen. De Oijevaar, die van dit alles niets gebruiken konde, zag duidelijk, dat men hem voor den Gek hieldt; doch toonde, des niet te min, eene vrolijke houding; roemde het onthaal op eene ongemeene wijze en verzogt zijnen vriend, op zijne beurt, tegen des anderen daags, bij zich aan Tafel. De Vos maakte verfcheidene verontfchuldigingen; doch daar de Oijevaar bleef aanhouden, nam hij het aan en verfcheen.

De

De Oijevaar hadt alle bedenkelijke Lekkernijen opgedischt; doch alles wierdt in flesfen, met lange naauwe halfen opgedragen. Nu, vriend, zeide de Gastheer, doe, als of gij t' huis waart, en volg mijn voorbeeld! En indedaad! bediende hij zich goed van dezelven, terwijl de Vos, te vergeefsch de Flesfen alleen van buiten begluuren en beruiken konde, en fpoedig daarop, druipftaartende, met eene hongerige Maag wegfloop, bekennende dat hij voor zijnen moedwil van gisteren, met gelijke munt betaald was.

Drijft dus nimmer den fpot met uwen Naasten! Hij mogte het u, op zijne beurt, weder doen.

Maar nu, hernam de kleene Toehoorder, die hem voor dit verhaal en deeze Les bedankte, hebt gij, bij het opgeeven der bijzonderheden van dit Dier, geen woord gerept van de Vosfen met twee pooten.....

Juist zoo, doch ik heb dit gefpaard, tot het voldoen aan het derde gedeelte van mijne be-

 lof-

loste. — Wildt gij weeten of ze er zijn, merk dan op, dat er in den Bijbel gesproken wordt van Vossen die den wijngaard bederven; dat de ongewijde Schrijvers, zoo oude als nieuwe, ja, dat men in de saamenleeving, zich niet zelden bediend van de spreekwoorden: *hij is een listige Vos*, om aan te toonen dat iemand allerlistigst is; *hij is zoo rood als een Vos*, om aan te duiden dat iemand die rood hair heeft, volgends het gemeen gevoelen, weinig te betrouwen is; schoon dit laatste niet doorgaat; *men heeft den Vos de Hoenders te bewaaren gegeeven*, om te doen verstaan, dat men eene zaak in diefachtige handen heeft gesteld en zoo zijn er oneindig veel, die mij juist allen nu niet te binnen schieten; doch ik denk dat gij uit de opgegeevenen gereedlijk zult ontdekken, dat ik, door de Vossen met twee Pooten, die Menschen bedoel, welke men in de saamenleeving, afgerichte Bedriegers en Schelmen noemt.

Dan om u hier van nog nader te overtuigen, en, dewijl gij bij uwe vordere jaaren, gevaar

vaar loopt van veel zulke Vossen in de waereld te ontmoeten, zal ik u, tot uw onderricht in deezen, de meeste trekken van overeenkomst tusschen een Vos en een Bedrieger, zoo kort mogelijk, ten besluite van dit onderhoud meedeelen. — Let wel op — het moet u te pas komen.

Een Vos is niet gemaklijk te vangen, een schelm niet gemaklijk te verstrikken; al meent men dat men den Vos heeft, heeft men hem dikwijls toch niet, dewijl hij meer dan een hol heeft: al meent men dat men den schelm verstrikt hebbe, heeft hij nochthands dikwijls zoo veele uitvlugten, dat hij zijnen tegenpartij, met opene oogen in slaap wiegt.

De Vos verricht zijne Dieverijen in den nacht — de Bedrieger nimmer zijne Bedriegerijen openbaar, maar altijd bedekt en in het duister.

Wanneer de Vos bemerkt dat men hem ontdekt heeft, stelt hij alle zijne aangeboorene listen te werk en bedient zich van eene alleron-

onbegrijpelijkste bedachtsaamheid — een Bedrieger, die vreest ontdekt te worden, handelt op gelijke wijze.

Wanneer de Vos, in het veld, rondsom zijnen prooi sluipt, vernaauwd hij van tijd tot tijd zijnen kring, tot zoo lang, dat hij vermeend zijnen prooi veilig te kunnen aanvallen, wanneer hij denzelven in zijnen Bek neemt en naar zijn Hol draagt. — Een schelm handelt op de eigene wijze, hij valt nimmer den geenen die hij zoekt te bedriegen, onmiddelijk aan, maar begint zijn ontworpen bedrog van verre — komt langsaam nader, en, wanneer hij zijne kans schoon ziet — offert hij zijn slagtoffer aan zijne snoodheid op.

De Vos heeft een allerzwakst gezicht en betrouwt zich meestal op zijnen zonderling fijnen Reuk. — Een Bedrieger is ook blind, want indien hij oogen des verstands hadt, hij zoude nimmer zijne bedriegerijen ten uitvoer brengen; dewijl zij vroeg of laat, zijne schande, zijnen ondergang, ja zelfs eenen eerloosen dood ten gevolge kunnen hebben; doch zoo wijd kan hij niet

niet zien: in alle zijne aanslagen, betrouwt hij zich meestal op zijne gesleepene listigheid.

De Vos heeft eenen leelijken Reuk — en eenen Bedrieger, eenen slegten naam in de saamenleeving en staat bij eerlijke Lieden in eenen kwaden reuk.

Eindelijk, wanneer de Vos zijnen sprong naar een Wild gemist heeft, keert hij langsaam en beschaamd op zijn spoor te rug: telt als 't ware zijne schreeden om te tellen en te berekenen hoe veele pasfen hij mis gesprongen heeft. — Ook zoo doet de Bedrieger, wanneer hem zijnen aanslag mislukt — de voorbeelden daar van zijn menigvuldig, en de schande, met dewelke zij dan op hun spoor moeten te rug keeren, alleen in staat, om een iegelijk die er getuigen van is, voor altijd alle bedriegerij te doen versoeijen; terwijl zijne mislukking hem dikwijls leevenslang de begaane valsche pas doet bepeinsen en betreuren.

Kent gij nu de Vossen — en de Bedriegers?

Frederik dankte zijnen Leermeester voor zij-

aanemaakte vergelijkenis, en begaf zich met zijn verlof, weeder aan het wandelen; doch....

VII.
EEN GANS.

Eer hij het voorzag, kwam er eene Donderbui op, zoo dat op zijn best het naaste Dorp, voor derzelver uitbarsting, bereikt konde worden. Naauwlijks was hij, met zijnen leidsman, in een Huis getreeden, of het begon heevig te regenen, te blikſemen en te donderen. Al het Vee wierdt ijlings ter ſtalle gejaagd, wanneer op eens eene meenigte zeer groote Hagelſteenen uit de wolken needer ſtortten en alles om verre wierpen. Niemand kon zich meer uit het Huis begeeven, of liep gevaar, van ten uitterſten beſchadigd te worden. Op eens zag men, dat een troep Ganſen, nog op de plaats ſtonde, en men, door den haast vergeeten hadde, dezelven

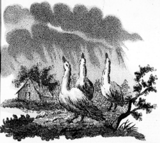

ven in den stal te drijven. De Meester van het Huis, beschouwde met droevige oogen, hoe de Hagelsteenen, bij aanhoudenheid, uit al hunne magt, op de Gansen neervielen dat het klaptte; doch niemand durfde zich buiten 's huis waagen, om ze in veiligheid te brengen. — Nu, daar zal er toch geen één van te regt komen, zeide *Frederik*, welke over deeze Dieren zeer aangedaan was; doch waarom zijn zij zoo dom, van zoo in de open lucht te blijven staan, en de halsen in de hoogte te steeken, zonder ergends eene schuilplaats te zoeken! — Dan, terwijl men dus bedroefd op hun neederzag, zonder dat men in staat ware hun te kunnen helpen, kaatsten alle de Hagelsteenen op hunne harde vleugelen, schandeloos af: geen van hun wierdt ter needer geveld, noch leedt eenig nadeel: en dewijl zij alle met uitgestrekten halse den snavel regt in de hoogte staken, zoo konde ook geen Hagelsteen den kop treffen, maar sprongen, of op de punt van den snavel aan stuk, of kaatsten er op af, zoo dat de Kop, den Hals en het Lijf,

 ge-

gevolglijk onbeschadigd moesten blijven. (*) Dus wisten de voor zoo dom uitgekreetene Ganzen, in een gevaar hun leeven te behouden, waar in veele andere Dieren hetzelve verlooren zouden hebben.

Meenig een is niet zoo dom, als hij wel schijnt.

Frederik van deeze gebeurdenis aan zijnen Leermeester verslag doende, zeide hem deeze: ja, lieve Kleene! wie de oogen in de schepping slaat, vindt overal, zulke zonderlinge inrichtingen, dat dezelven de onweerspreekelijkste kenmerken draagen, dat die door eenen alwijzen Schepper dus verordend zijn. — Dit is een ingeschaapen instinct der Ganzen. Indien gij op de Vogelen oplettend acht geeft, zult gij er meer zonderlinge zaaken in ontdekken; als bij voorbeeld eene overeenkomst tusschen hun

(*) Ik herinner mij niet, deeze Anecdote, tot nog toe, in eenige natuurlijke Historie te hebben geleesen. Zij is echter niets minder dan verdichts, en mij door eenen opmerkfaamen waarneemer der Natuur, medegedeeld.

hun en de Visschen, waar van ik slechts twee staaltjes zal aanstippen, naamelijk: dat de Visschen zich, in het water, van hunne vinnen, even als de Vogels in de lucht, van hunne vlerken bedienen, en dat beider jongen uit eijeren geteelt worden. Het verband tusschen deeze twee verschillende soorten van Dieren, blijkt wijders, ten duidelijksten, uit die Vogelen, welken, nu eens in het water zwemmen en dan weeder in de lucht vliegen. — Wijders zult gij opmerken, dat de *Graaneetende Vogels*, het Graan inslikken, dewijl hun de tanden om het te vermaalen, ontbreeken, en zij ter bevordering deezer onontbeerlijke verbrijzing, kleene scherpe steentjes tevens opeeten, welke in de maag dan dat geenen verrichten, het geen anders de taak der tanden is. — Eindelijk zult gij ervaaren dat er vogels zijn, die op eenen vasten tijd van hier vertrekken en weederom herwaards komen: de Ooijevaar aan den hemel weet zijnen gezetten tijd; doch zijnen weg en de plaats waar hij zich ophoudt, hebben tot nog toe door geene natuurkundigen kunnen ontdekt

 wor-

worden — de Zwaluwen vertrekken gemeenlijk in October; doch de plaats van hun verblijf is bekend: zij brengen den ganschen winter, in eenen, naar oogschijn leevenloosen staat, onder de holle oevers der Rivieren door, en aan deezen, hunne ingeschaapene neiging, zijn zij zoo gehegt, dat men hen den winter over in geene kooi kan houden, zoo dat *Plinius*, de oudste schrijver welke wij over de Dieren hebben, reeds in zijnen tijd opmerkte, dat de Leeuw en de Olijphant wel gemeenzaam met de Menschen gemaakt konden worden; doch dat de Muis en de Zwaluw, volstrekt onhandelbaar waren. — Laat u des, dat geenen, het welk gij nu van de Ganzen gezien hebt, aanspooren, om voordaan de Vogelen oplettend gade te slaan; dewijl er zeer veel van hun te leeren is en gij zonderlinge Instincten bij hun zult ontdekken, welke u, ook bij hun, den vinger van den aanbiddelijken Schepper zullen doen eerbiedigen, en u opmerkzaam maaken op 's Heilands les: *aanschouwt de vogelen des Hemels!* — Ook kan u deeze gebeurdenis leeren, dat men, zelfs in het

het grootste gevaar, wanneer alle hulp onmogelijk schijnt, nog de middelen van behoud in zich zelven kan vinden: of zoudt gij denken, dat de algoede Schepper, den Mensch, minder dan de Vogelen des Hemels begunstigd en van het noodige voorzien hadde?

VIII.

DE HONDEN.

De kleene *Frederik* hadt twee Honden, een groote Bulhond, die vrij overal heenen liep en een kleen Boulogneesch Kamerhondje. De eene heete *Sultan*, de andere *Marquis*. Beide leefden, als waare Huisgenooten, op eene regt vertrouwlijke wijze, met elkanderen. De groote liet zich alle de moedwilligheden van den kleenen welgevallen, en onderging geduldig alle deszelfs mishandelingen. Wanneer de groote zijne spijs bekwam, en de kleene hadt er, bij toeval tegenswoordig zijnde, trek in, dan drong de kleene Marquis den grooten Sultan

tan weg; en, wilde deeze niet aanstonds wijken, zoo blafte hij zoo lang, en gaf hem onder de hand ook al eens eene beet, tot dat hij op zij ging, en gelaten aanzag, wat de kleene schanker beliefde hem over te laten. Hadt hij genoeg, dan ging hij voord, en Sultan mogt weeder bij zijn eeten komen. Wanneer zij met elkanderen alleen waren, mogt Sultan loopen waar hij wilde, Marquis was altijd onder zijne pooten: nooit verliet hij hem, al liep hij ook langs de straat, of door het veld. Dit waren zij, langsaamerhand, zoo gewoon geworden, dat zij dikwijls, uit eigene verkiesing, eene wandeling gingen doen, en altijd welbehouden te rug kwamen. Den kleenen Marquis, inzonderheid, beviel deeze gestandige Toertjes zeer wel; doch alleen durfde hij die niet onderneemen, en evenwel hadt er Sultan ook niet altijd lust toe. Indien Marquis derhalven een wandelingetje in den zin hadt, zoo zogt hij zijnen lieven Sultan op: lag nu deeze in zijn hok, dan sprong hij er in, kefte tegens hem, om hem uit zijnen slaap te wekken en wakker te maaken: wilde dit niet

niet helpen, dan beet hij hem in zijne Pooten: Sultan liet dit eenige maalen toe; doch wanneer hij het niet langer wilde verdragen, zoo trok hij de Poot te rug. Doch Marquis liet zich daar door niet van zijnen tekst helpen, en beet in de tweede Poot: doch wierdt Sultan ook dit moede, dan knorde hij een weinigje, en trok ook deeze Poot in. Dan Marquis bleef altijd bij zijn aangevangen werk, kefte en beet fris weg in de derde Poot, tot dat Sultan zich nu meer of min op moest richten, geeuwde, zich uitrekte, de pooten te saamen trok en zich op den Buik nederlag. Dan, Marquis wilde, dat hij geheel zoude opstaan en met hem gaan wandelen, waar toe de andere dikwijls geenen lust hadt. Wanneer hij zich dus nog niet gereed maakte om op te staan, zoo beet hij hem, soms, vrij hard, in het eene oor, zoo dat Sultan den kop schudde, zonder zich echter te wreeken: Stond hij nog niet op, dan ging het op den anderen kant los en hij beet hem in het ander oor: met dit geplang hieldt hij zoo lang aan, tot zich eindelijk Sultan in postuur stelde van op te staan, zijne wrank.

wraak op eene geweldige wijze opkropte, geeuwde, fteunde en zich affchudde; dan ging gewoonlijk de Reis aan den gang en Marquis flenderde, met een kwispelend ftaartjen, altijd rondsom zijnen vriend. Doch indien het Sultan in 't geheel niet gelegen komen mogte om meede te gaan, en hij liever in zijn hok bleef, om zijn Middagfllaapjen te genieten, of te luilenden, dan deezen Heerendienst te verrichten: zoo loerde hij het oogenblik af, dat de kleene Wildzang eene of andere fluipert hadde gemaakt, maakte zich onzichtbaar, floop alleen naar Huis, en lag zich ftil in zijn Hok. Dan het duurde niet lang, of de kleene Marquis kwam ook aanfpringen, verheugd over zijne gelukkige te rug komst en blijde dat hij zijnen Sultan weedervondt. Op zekeren dag wilde *Frederik* ook uitgaan; de honden, die dit waarfchijnlijk bemerkt hadden, ftonden reeds op de loer, ten einde van het Gezelfchap te zijn. Zoodra *Frederik* den eerften ftap uit het huis deedt, fprongen zij beiden met vrolijk geblaf vooruit en verdweenen fpoedig uit zijne oogen: echter hadden zij zich

zich niet te verre verwijdert, dewijl zij den weg reeds gewoon waren, welke de kleene *Frederik* gemeenlijk ging. — De kleene Marquis hadt zijnen vriend Sultan vooruit laten loopen, en zich bij eenige ftraathonden vervoegd, met dewelken hij fpeelde en lustig rond fprong: doch daar hij hun, veelligt, even als zijnen Sultan, behandelen, plaagen en bijten wilde, en deeze niet gewoon waren zulks van eenen vreemdeling te verdraagen, verftonden zij hem verkeerd, vielen op hem aan, en begonnen hem duchtig op het lijf te zitten, zoo dat de arme Marquis jammerlijk begon te fchreeuwen. De kleene *Frederik* was er nog eenige honderd fchreeden af, en fchoon hij zag en hoorde wat er voorviel, konde hij nochthands niet zoo fnel toefchieten, dat hij zijnen Marquis, uit de klaauwen en de tanden zijner Vijanden konde rukken. Dan, nauuwelijks hadt de goede, getrouwe Sultan, van verre het jammergefchrei van zijnen kleenen vriend Marquis gehoord, of hij kwam, even als een Pijl uit eenen Boog, aanfchieten, pakte de vreemde Honden aan, wierp den eenen hier,

hier, den anderen daar, zoo dat zij begonnen te janken, in aller ijl weg floopen en aftrokken. De kleene Marquis fprong hier op vrolijk naar zijnen vriend en bevrijder, kwispelde met den ftaart, en liefkoosde hem op allerlei wijze, naar zijnen trant. Beiden begaven zich hier op, gelaten naar Huis. (*) *Vrienden kent men in den nood.*

De kleene *Frederik*, geheel door deeze Gebeurdenis over den aart der Honden en inzonderheid, over de getrouwheid welke die twee, die hij hadt, aan elkanderen betoont hadden, tot nadenken gekomen, was zoo dra niet met hun te huis, of fneide naar zijnen Leermeester, wien hij een getrouw verhaal van alles deedt. Deeze, om zijne nieuwsgierigheid, welke hem bekend was, te gemoet te komen, las hem het volgende, over dit foort van Gedierte voor;

De Hond is de trouwfte vergezeller van den Mensch.

(*) Deeze Anecdote is insgelijks eene nieuwe waarneeming van eenen opmerkfaamen vriend der Natuur gunstigen meedegedeeld.

Mensch. Een iegelijk kent zijn nut en weet, hoe weinig een goeden Hond ontbeert kan worden. — Er zijn verfcheidene foorten van Honden; als: Huishonden, Herdershonden, Patrijshonden, Jagthonden, Windhonden, Boulognefche Hondjens, Bulhonden, of Engelfche Doggen. — Dashonden, Waterhonden, Turkfche, Spaanfche, Siberifche, Deenfche, IJslandfche en andere Honden.

De Bulhond, of de Engelfche Dog, is een vreeslijk groot Dier. Een Mensch legt hij ter neêr, als of het niets ware, en is ter dier oorzaake, wanneer hij waakt, allergeduchtst voor de Dieven.

Integendeel is het Boulogneefche Hondjen, een teer en kleen Diertjen, het welk daarom, door de Dames, als een Schoothondjen, bij uitftek bemind wordt.

De Jagthond fpoort het Wild op en drijft het zelve den Jaager te gemoet. — De Windhond is fneller dan den Haas, en vangt hem dus in zijnen loop.

De Groenlanders mesten geheele Troupen honden en slagten dezelven. — In Groenland en Kamschatka, worden zij voor sleeden gespannen en men rijdt met dezelven. — In Siberien vindt men wilde Honden, op dewelken de Inwooneren even eens op de Jagt gaan, als wij op de Haasen.

Het ongelukkigste van de Honden is, dat zij dol worden. Begint deeze dolheid, dan loopen zij treurig rond, met hangende ooren en de staart tusschen de Pooten; eeten niets, verschuilen zich en vallen met eene zekere somberheid, op vreemde Dieren en Menschen aan. — Dan zijn zij reeds gevaarlijk — Doch begint de Hond geheel en al te hijgen en te kugchen, terwijl hem het schuim uit den Bek loopt, en de Tong hem uit denzelven uithangt en blaauw wordt, zijnen gang wankelt, zijne oogen droevig en traanende staan en hij bij aanhoudenheid naar zijnen Meester bijt, dan is alles verlooren; dan is zijne Beet ten uitterste gevaarlijk en zij zelfs leeven naauwlijks nog vier en twintig uuren.

De

De arme Dieren, antwoordde de kleene *Frederik*, hoe jammer is het dat zij daar aan onderworpen zijn — zij zijn zoo trouw en zoo vriendelijk.

Zeker zijn zij trouw en strekken zelfs in de Beeldspraak tot een Zinnebeeld daar van en van de waakzaamheid. Men brengt veele bewijzen van de getrouwheid der Honden jegens hunne Meesters bij, waar van sommigen meer, andere minder geloofs verdienen. Uit andere bekenden, zal ik u slechts het volgende voorbeeld verhaalen:

Een Jaager, ging eens, in den Winter, met zijnen Hond, over eene toegevroozene Rivier. Toen hij op het midden van dezelve was, brak het ijs en hij zoude ontegenzeggelijk verlooren zijn geweest, indien zijn Snaphaan, welke hij op zijnen schouder hieldt, zich niet toevallig, dus op het gebroken ijs geplaatst hadde, dat hij er zich aan konde vasthouden. Zijn gantsche onderlijf was in het water en met het bovenlijf hing hij aan den Snaphaan. Te vergeefsch zogt hij zich op het ijs

te

te werken; te vergeefsch trok de beangstigde Hond met zijne Tanden, aan zijnen Rok. Al te sterk durfde zich de Jaager ook niet roeren, want zijne steun was te zwak, en het ijs rondsom hem, kraakte op eene schrikbarende wijze. In eens liep de Hond in aller ijl weg. Wat konde de arme Jaager anders gelooven, dan dat hij hem verliet. Ook gij verlaat mij, mijn laatste vriend, dus jammerde hij, en zag nu alle oogenblikken te gemoet, dat het ijs afbreeken en hem wegvoeren zoude. Intusschen was de Hond tot in het naaste Dorp geloopen. De eerste, die hem daar ontmoette, was een Boer. Deeze sprong hij onophoudelijk te lijf, liep eenige schreeden voorwaards, als wilde hij hem den weg wijzen, en kwam weeder te rug, en huilde op eene angstige wijze. De Boer stiet hem weg, sloeg hem, maar alles te vergeefsch. Het kwam hem dus bedenklijk voor en hij nam het besluit den Hond te volgen, om eens te zien wat hij eigenlijk wilde hebben. Vol blijdschap sprong de Hond vooruit, en bragt den Boer, tot aan de plaats, alwaar zijn Meester in gevaar was. Toen

Toen deezen een Mensch ter zijner redding zag komen, meende hij dat er eenen Engel verscheen. Hij hadt, geduurende deezen geheelen tijd, in dien moeilijken toestand moeten blijven, en het was hoog tijd; want een kwartier uurs laater, zoude hij verlooren zijn geweest. — Hoe dierbaar, van dat oogenblik af aan, den getrouwen Hond aan den geredden Jaager zij geweest, vereischt geen betoog.

Dit verhaal trof den kleenen **Frederik** derwijze, dat hij, na zijne dankbetuiging voor hetzelve, zijnen Leermeester herinnerde, dat hij gezegd hadde, dat er verscheidene dergelijke Verhaalen, of bewijzen van de getrouwheid der Honden waren, weshalven hij hem vriendelijk verzogt, om nog een daar van hem meedetedeelen.

De Leermeester zijne weetgierigheid niet begeerende te verbluffen, verhaalde hem het volgende geval:

Een Sachfisch Koopman, ging met een zijner goede vrienden in een Bosch wandelen; bei-

beiden zochten door gesprekken en vertellingen, de wandeling nog aangenaamer te maaken, en eindelijk viel het gesprek op den Hond die den Koopman toebehoorde en welke hij met zich genomen hadt. De Koopman verzekerde zijnen Vriend, dat de Hond reeds ongelooflijke dingen gedaan hadde en hij hem oogenblikkelijk een bewijs daar van zoude geeven. De Koopman nam hier op een Daalder, stak die in de scheur van den schors van eenen Boom, zoo dat de Hond het zag en ging met zijnen Vriend heenen. Na dat zij wel een half uur wijd van den Boom af waren, zondt de Koopman zijnen Hond te rug, om den Daalder weerom te haalen. De Hond liep gezwind weg, kwam bij den Boom, doch vondt onder denzelven een Ambachtsgezel, die door de reis vermoeid, zich daar needer gezet, den Daalder gezien, en met groote blijdschap in de zak gestoken hadt. De Hond berook hem en bewees hem alle vriendschap. De Ambachtsgezel vertrok van daar en de Hond ging met hem. Hij bleef des nachts in het nabij geleegen Dorp in de Herberg, en toen hij

hij des avonds zijne kleederen uittrok, lag zich de Hond nevens dezelven en bewaakte die. De reisende Handwerker verheugde zich over den Hond. Doch wanneer de Waard, des anderen daags morgens in de kamer kwam, liep de Hond, met de Broek van den Ambachtsgezel in den bek, zoo gezwind hij konde, de deur uit en voord. Men liep hem na, maar te vergeefsch. De slimme Hond kwam eindelijk met de Broek in het huis van den Koopman zijnen Meester, aan. Men was ten hoogsten verwonderd, doorzogt de zakken van de Broek, en vondt er eenen Daalder in. De Koopman onderzogt nauwkeurig deeze Gebeurdenis, en bevondt, dat dezelve zoo was voorgevallen als ik u die verhaald heb *Frederik*.

De kleene *Frederik* — even groot Beminnaar van Honden, als nieuwsgierig, zag bij het slot van dit verhaal, zijnen Leermeester met zulke droevige oogen aan, dat dees ten duidelijksten merkte, dat hij gaarne nog eene derde Geschiedenis zoude hooren. — Hij zag

 des

des op zijn Horologie, en bemerkende dat hij het nog voor het Middagmaal konde doen, zeide hij: nu nog een derde ſtaaltje. — *Frederik* ſprong op van blijdſchap — was geheel oplettenheid en de Leermeester verhaalde hem het volgende:

De Duitſche Tooneelſpeeler *Winter*, was eens voor zijnen Troep vooruit getrokken, om in zekere ſtad verblijf voor denzelven te bezorgen, en moest door eenen Hoek van het zwarte Woud. (*) Wanneer hij in eene daar in gelegene Herberg komt, treft hij aldaar veele Lieden uit eenen kring van Menſchen aan, die hem verdacht voorkomt: en na eenige minuten is hij overtuigd, dat hij zich onder Rooveren bevindt. Hij houdt des een langer verblijf in de Herberg voor even zoo gevaarlijk, als het weggaan; nochthands beſluit

(*) Het *zwarte Woud* of *Schwarzwald*, is de naam van een gedeelte van het Turingerwoud, naar het Noorden gelegen. In Schwaben is ook een groot Woud en Landſchap van dien naam; doch de Gebeurdenis is in het eerstgemelde voorgevallen.

ſluit hij tot het laatſte en maakt, zoo dra hij op vrije voeten is, groote ſchreeden. Na eenige minuten ontmoet hem een Perſoon, die reeds door zich zelven, maar nog meer om dat hij een grooten Bulhond bij zich hadt, den armen voetganger in den uitterſten angst bragt. Bij het nader bijkomen, hieldt het de Tooneelſpeeler voor goed, den vreemden toe te ſpreeken en verneemt nu, dat hij den Scherprechter der nabuurige ſtreek voor zich heeft. Zijn angst verdwijnt; hij vat zelfs betrouwen op en verzocht den vreemden, dat hij hem een vierendeel uurs wilde vergezellen. De Scherprechter ſlaat hem, voor zijn perſoon, het verzoek af, doch geeft hem zijnen Hond, benevens de verzekering meede, dat hem niemand eenig leed zal aandoen. Tevens ontving de Hond van zijnen Meester eenige beduidende wenken, en deeze laatſte vervolgde zijnen weg: de Bulhond nam met eenen bijzonderen ernst bezit van zijnen Post, gaande altijd eenige ſchreeden voor den bangen Voetganger vooruit, en verrichte zijn Ambt getrouwer,

 dan

dan meenigen menschlijken Leidsman; want hij bragt zijnen bescherming Behoevenden, gelukkig tot aan het einde van het Bosch. De blijde Geredden hieldt het voor billijk zijnen getrouwen Wegwijzer te beloonen, en werpt hem een stuk wit Brood toe, doch waaraan de Hond slechts koelzinnig riekt, zonder het aan te neemen. Ondankbaar wilde ik toch niet gaarne zijn, ten minsten jegens u, goed Dier, riep nu de Tooneelspeeler, en hield den Hond zijn eenig overgehouden stuk Geld voor. De Hond nam het in zijnen Bek, maakte een regts-om-keerje en liep in vollen Ren den afgelegden weg te rug.

Frederik, die over dit verhaal niet minder voldaan was dan over de voorigen, bedankte zijnen geneegen Onderwijzer en wilde heenen gaan; doch deeze weerhield hem, met te zeggen: eerst nog een Brief — stondt op, zogt dien in zijne Lessenaar en na hem gevonden te hebben, las hij hem het volgende voor:

Stet-

Stettin den .... 1784. (*)

„ Hier kwam onlangs een' steekeblinden Man door, die te voet uit den Haag herwaards gereisd was. Tot Geleide diende hem een kleene Hond, die hij aan een Touw hieldt, en uit de Berichten der voorbijgangeren, deedt weeten welken weg hij neemen moeste. Deeze trouwe Mentor hadt hem nimmer verkeerd geleidt."

Kundt gij nu nog begrijpen, zeide de Leermeester hier op, waarom men door het woord Hond, daar het Dier zoo voortreflijk is, altijd gewoon zij iets slechts uittedrukken, en een lui, vuil, of slegt mensch, eenen luijen, vuilen, of slegten hond te noemen?

Neen, was het antwoord van den Kleenen — maar uit eerbied voor dit soort van Dieren, zal ik mij wel wachten, immer deeze uitdrukkingen in mijnen mond te neemen.

 EEN

(*) *Stettin* ligt aan den Oder, in Brandenburgs Pomeren, en waar de Haag gelegen is, weet men in ons Land zeer wel — welk eene Reis voor eenen Blinden, die dus zich moet laten leiden!

IX.
EEN EGEL.

Op zijne kleene Wandelreisen ging *Frederik*, met zijnen Geleider, eens door een nabijgelegen Boschjen. Hier stondt eenen wilden Appelboom, van welken veele Appelen afgevallen waren. *Frederik* zag dit niet zoo dra, of hij riep uit: „ nu zal ik mij zoo niet laten bedriegen als de voorige keer."

Een kind dat zich gebrand heeft vreest het vuur.

Maar wat wentelt zich daar voor een zonderbaar ding in de Appelen om? Ei zie toch! Iets leevendigs, met Pinnen, of Steekels, en Appelen daarop, als op eenen Boom! Wassen er dan ook Appelen op Dieren? Want dat kruipend Ligchaam, is toch voorzeker een Dier? — Het is een Egel, die thands trek naar ooft heeft: wanneer hij zich zat heeft gegeeten, zoo zet hij zijne Pinnen, welke hem in plaats van Hairen en ter zijner ver-

9

10

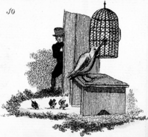

deediging dienen, in de hoogte, wentelt zich op het ooft, de Pinnen fteeken zich in het zelve, en zoo brengt hij het, tot een toekomstig genot, in zijne wooning. — Wij zullen hem eens ftil nafluipen. — Zoo gezegd, zoo gedaan. — De Egel liep heenen: de kleene *Frederik* en zijnen Leidsman volgden langfaam agter na, zonder hem uit het oog te verliefen. Een Stapel of zoogenaamde Springhaan fprong den Egel in den weg, zoo dat hij zich aanftonds uit de voeten maakte en verdween. Echter gingen zij langfaam en van verre op het zelfde fpoor voord. Op eens hoorden zij een erbarmelijk gefchreeuw. Zij begaven zich met allen fpoed een weinig meerder derwaards, en zagen, hoe de Egel eenen Vorsch verflond. Zij lieten hem ongeftoord zijn lekker Beetje behouden en wandelden verder voord. Niet lang duurde het, of zij hoorden weeder iets angstig piepen. Zij liepen voorwaards, en zagen, dat de Egel een Muisjen in zijne kleene klaauwen hield en reeds begonnen was het zelven te verflinden; ook hier bij lieten zij hem ongeftoord. Doch juist dit gepiep hadt eenen

Vos derwaards gelokt, die ook een Liefhebber van Muisenvleesch is. Zoo dra de Egel hem zag, liet hij het Muisjen vallen, rolde zich als een kloot in een en stak zijne Pinnen in de hoogte. Reineke at eerst het Muisjen op, van meening zijnde om zich vervolgends van den Egel zelfs meester te maaken. Hij ging derhalven op hem af; doch deeze liet, in zijnen angst, zijn water loopen, het welk eenen vrij leelijken reuk heeft, en meenigen vijand van den Egel, door denzelven verjaagd; doch de Vos kreunde er zich niet aan, dewijl hij juist op dat oogenblik regt trek scheen te hebben om Egelvleesch te eeten; hij ging niet van zijne plaats. Doch hoe moest hij het beginnen, daar de Egel in een gerold stil lag en overal zijne steekels van zich stak? Op deeze wijze konde de Vos hem onmogelijk meester worden, indien hij zich niet weeder ontwikkelde. Wat deed hij? Hij ging zeer digt bij hem, en bepistte den Egel van top tot teen; de arme Egel, die niets nats, veel minder Pis, op zijne Huid dulden konde, ontwikkelde zich, wilde ontvlieden, doch wierdt

wierdt aanstonds door den Vos gepakt, op den rug geworpen, dood gebeeten, en met smaak als zijne grootste Lekkernij verteerd.

Die den anderen over kan, steekt hem in den zak,
De eenen Mensch is steeds den anderen zijn Duivel.

Te huis gekomen en zijnen Leermeester zijne ondervinding van den dag hebbende medegedeeld, verzogt hij hem, als naar gewoonte, om hem nog iets van dit Dier meede te deelen. De Vos is mij nu bekend, zeide hij, leer mij ook nu den Egel iets meer van nabij kennen.

Van denzelven, zijn u, door het geene gij heden gezien hebt, reeds de meeste bijzonderheden bekend, hernam zijn Onderwijzer; doch om echter uwe nieuwsgierigheid niet in haar geheel te leur te stellen, zal ik u zeggen, dat er tweederlei soort van Egels zijn: *Hond-Egels* en *Swijn Egels*. De *Honds-Egel* heeft een Bek als een Hond en de *Swijn Egel* een Snuit als een Swijn. Voor het overige zijn

 zij

zij beiden gelijk aan elkanderen: zij woonen in holen onder de Aarde, in holle Boomen, en dikke Struiken. Hun voedsel bestaat in allerhande Ooft, Slakken, Vorschen, Spinnen, Ratten en Muisen. — Bij dag houdt hij zich meestal stil in zijn leger en gaat niet voor des avonds op de Jagt. — Geduurende den Winter slaapt hij in zijn hol, in een gerold even als of hij dood ware — doch in het Voorjaar komt hij weeder ten voorschijn. — Zijn vleesch is eetbaar; zijn vet verschaft Artsenij en zijn vel is van onderscheiden gebruik. Dit is alles, wat ik u van den Egel, meer bijzonders weet meedetedeelen.

Des avonds gaf de Leermeester den kleenen *Frederik* het volgend Leeslesjen in handen.

De Egel vertrouwt zich op zijne Pinnen, en misschien ook op den stank van zijn water; doch de Vos is hem te slim af: hij weet de eersten te ontwikkelen, en, daar hij van nature zelfs een stinkend Dier is, schroomt hij weinig voor den stank van het water van den Egel; maar bewaterd hem met het zijne — de

de Egel springt op en wordt den prooi van den Vos.

Zou het zoo in de samenleeving ook niet met de Bedriegers, met die geenen gaan, welke zich van oneerlijke wegen en middelen bedienen? Een Bedrieger vertrouwt zich op zijne listen, even als de Egel op zijne Pinnen: komt men hem te na, zoo dat hij vreest ontdekt te worden, dan steekt hij die uit, en de eenvoudige, doch braave mensch, die overal list op list gestapeld vindt, en waar hij zijne handen slaat, de punten der pinnen gevoeldt, lijdt hij liever zijne wonde geduldig, dan dat hij zich verder met hem inlaat, gedenkende aan het oude spreekwoord: *die van den kwaaden scheidt, heet een goed daggeld* — en zoo blijft hij vrij. — Maar het zelfde geluk weervaart hem niet, wanneer een nog listiger bedrieger hem aantast: dan ondervindt hij, schoon niet met een gemoed, noch hart, dat op dezelve wijze gestemd is, het geen hij anderen heeft doen ondergaan. Dan stelt hij te vergeefsch zijn Pinnen uit: de andere, die weet wie hij voorheeft, tast hem

van dien kant aan, welke zijne zwakke zijde is, en ontziet zich niet, om zijne gepleegde schelmerij, met de eige munt te betalen; maar stelt zijn doorzicht zoodanig te werk, dat hij daar door geheel overhoop geworpen, den aftogt moet blaasen, en zijnen prooi worden. — *Er is altijd Meester boven Meester.*

Meestal spint de Spin het net waar in hij zelfs gevangen wordt.

X.

DE KERSSENVINK.

De kleene *Frederik* was, ten einde zich eenige Ligchaamsbeweeging te verschaffen, te voet een zijner vrienden gaan bezoeken, die een groot Liefhebber van Vogelen was. Deeze hadt een gantsch Leger van dezelven van allerlei soort, die hij, in eene daar toe bestemde Zaal liet rondvliegen. Het eeten strooide hij hun, ten behoorlijken tijde op den grond, wanneer het nimmer zonder twist, noch gevegt

vegt toeging. Onder dezelven was een Vink wel de slimste van allen. Altijd at hij zijne Makkers hun eeten op, om *alleen het Haantje van de Baan te zijn.* De andere Vogels lieten zich dit zoo welgevallen, om dat zij, of vreedsaamer waren, of om dat zij zich niet behoorlijk tegens den scherpen Bek van den Vink konden verweeren. Zij moesten dus hunne Graantjes als weg steelen, en konden niet eer gerust vreeten, voor dat de Vink zat was. Onder deezen bevondt zich ook een *Kerssenvink*, waar op de Vink bijzonder verbitterd scheen te zijn, dewijl deeze altijd, door zijnen Snavel, goed bijspeelde. Wanneer de Vink naar hem beet, dan ging de dikke, logge Vogel, zeer gelaten, ernstig en deftig aan eene zijde, zonder zich, met zijnen dikken Bek, in staat van tegenweer te stellen, en liet, of uit vriendschap, of uit gelatenheid en liefde tot den vreede, of uit verachting, den Vink het veld. Op eenen zekeren tijd evenwel, maakte het de Vink zoo erg, dat de Eigenaar het niet langer met bedaardheid konde aanzien: wacht, zeide hij, *u moet ik* do

de Broodbenne wel hooger hangen: aanstonds ſtak hij den looſen Vink in eene kooi, hing hem aan den Zolder van de Kamer, en gaf hem niets dan enkel Maanzaad te vreeten. Wanneer nu zijnen Broederen beneden het Voeder toegeſtrooid wierdt, dan ſtrekte hij altijd den kop zoo verre buiten de Tralien als hij maar konde, zag op zijne luſtige Broeders neder, ſchreeuwde geſtadig, op eenen droevigen Toon *Vink, Vink*, en ſcheen met een regt klaagend verlangen naar het Kennipzaad neer te zien, het welk hij nu ontbeeren moest. Dit treurig gedrag hieldt hij onophoudelijk. Wanneer de tijd om te voeren weeder naderde, en de Eigenaar den Bak met Eeten, uit de Kooi van den Vink neemen wilde, zag hij met verwondering, Doppen van Kennipzaad daar in liggen, ſchoon hij hem het zelve, tot ſtraf van zijn bijten, zorgvuldig onthouden, en hem niets dan Maanzaad gegeeven hadde. Hij begreep niet hoe hetzelve in de Kooi gekomen konde zijn. Alle Lieden in Huis, wierden ondervraagd, of zij den Vink ook Kennipzaad gegeeven hadden; maar nie-mand

mand wilde er iets van weeten. De Kooi wierdt van de Doppen gezuiverd, en weeder niets anders dan alleen Maanzaad daar in gezet. Den volgenden Morgen vondt men, bij zijn Eeten, weeder eene meenigte Doppen van Kennipzaad, van dewelken echter de Kooi, des daags te voor, geheel gezuiverd was. Dit verwekte nieuwe verwondering. Er wierdt op nieuw navraag in Huis gedaan, maar niemand droeg er kennis van. Nu wilde echter de Eigenaar der Vogelen, gaarne weeten, hoe het Kennipzaad boven in de Kooi kwam; hij verdubbelde dus zijne opmerkzaamheid. Den anderen Morgen, wanneer hij zijne Vogelen weeder Eeten in de Kamer geſtrooid hadt, verſchool hij zich, om zijnen Vogel, zonder van hem en van andere Lieden, die den Vink heimelijk Kennipzaad mogten toeſtoppen, alles te beſpieden en te beloeren. — Maar wat hoorde en zag hij? Zoo dra de Vink, in de Kooi, het zijnen Broederen voorgeſtrooide Zaad zag, ſtak hij weederom bedroefd den Kop door de Tralien, zag treurig naar beneeden, en ſchreeuwde onbarmelijk, en zonder ophouden

den, *Vink! Vink!* Het zij nu, dat de Kersfenvink dit naar gekerm van den Vink verftond, en dit hem trof — of welke andere oorzaak hier ten grondflag mogte liggen, genoeg: hij propte zijnen grooten, dikken Snavel, zoo vol met Kennipzaad als hij maar konde, vloog naar boven tot den Vink, en bragt het in de Kooi, het welk hij zoo dikwijls herhaalde, als de Vink op nieuw zijnen Treurzang aanhief. (*) Een zeldfaame, maar fchoone trek van eenen Vogel, welke men, om zijne plompe geftalte, zulk een Character niet zoude toevertrouwen; te meer, daar vooraf de Vink altijd vijandig tegens hem gehandeld hadt. — Daarom blijft het waar:

In den nood is een getrouw Gebuur beter, dan eenen Broeder die verre is.

Zeer overeenkomftig met deeze Gebeurdenis, welke aan den kleenen *Frederik*, door zijnen vriend, dien hij bezogt hadt, verhaald was, was

(*) Deeze Anecdote is insgelijks eene nieuwe ontdekking, van eenen oplettenden Vriend der Natuur gunstig meedegedeeld.

was het Leeslesje, het welk hij, te huis komende, voor dien Avond, op zijne Leerboeken vondt liggen, en dat van den volgenden Inhoud was:

Het Dierenrijk levert meenigvuldige voorbeelden op van voortreflijke Deugden. De Ouden — welke voorzeker nog onkundig waren van zeer veele eigenfchappen en bijzonderheden, die naderhand omtrent derzelver Huishouding ontdekt en bekend geworden zijn, waren waarfchijnlijk ook reeds van dit gevoelen, en hebben daarom hunne Fabelen, meest allen van de Dieren en derzelver hoedanigheden ontleendt. Veelal verftrekken ook de Dieren, zelfs nog ten huidigen dage, tot zinnebeelden van de hun eigene Deugden; zoo als, bij voorbeeld: *de Leeuw*, van de Edelmoedigheid; de Hond van de Getrouwheid; de Vos van de Listigheid; de Haan van de Waakfaamheid; de Duif van de Onnoofelheid en reine Huwlijkstrouw en veele anderen meer. Jammer is het maar, dat wij onze zeden alleen van onze meedemenfchen willen leeren — en ons

ons daar toe van zekere, door hun uitgedachte Leerstelsels, die dikwijls enkel in het licht zijn verscheenen om den Maaker daar van den roem van Geleerdheid te verwerven, bedienen: daar de alwijze God, met zijnen eeuwigen vinger, zulk een groot Boek voor ons geschreeven heeft, dat het ons onmogelijk is, het zelve in ons leeven uit te leezen. — Een Boek welks tijtel eenvoudig *Natuur* is, en boven alle andere Boeken der Menschen, dat voorrecht heeft, dat het zoo duidelijk in zijnen voordragt is, dat het geringste verstand het zelve kan bevatten. — De Leerstelsels van kundige Lieden, omtrent onze deugden en pligten mogen goed zijn — en veelen zijn het in de daad, inzonderheid die geenen, welke zich het naaste aan de Natuur hechten: dan in het Boek Gods zelfs, is ieder Dier een Leermeester, die ons toeroept: deeze deugd bezit ik en ben geen redelijk wezen: gij, ô Mensch! die door onzen Schepper, met Reden begaafd zijt, laat u door mij niet beschaamen. — Kinderen inzonderheid, wier hart en gemoedsgestalte gevormd moet worden, kunnen

zich

zich niet genoeg benaarstigen, den Dieren hunne deugden af te kijken; zij zullen er gewis beter en verstandig en waarlijk godsdienstig door worden.

XI.

EEN LEEUWERIK.

Bij gelegenheid van een der kleene wandelingen, welken de jonge *Frederik* gewoon was dagelijks te doen, wierdt hij verzogt bij het SCHIETEN *van eene* LEEUWERIK, waar meede de Vrouwelijke Sexe, zich op verscheidene plaatsen vermaakt, tegenswoordig te zijn. De Dag was schoon en de Zon scheen met haare heldere straalen, welke onontbeerlijk voor dit zoogenoemd vermaak zijn: ik zegge, *zoogenoemd vermaak*; dewijl het onnatuurlijk is, aan een Moordtooneel — van een onschuldig Dier — eenig genoegen of vermaak te hechten. Dewijl nu slechts weinige — en wel allerminst van de Vrouwelijke Kunne — de bekwaam-

kwaamheid bezitten, eenen Vogel in de vlugt te schieten, zoo heeft men eenen anderen list bedacht, om de Leeuweriken, zoo te zeggen, vast te maaken, zoo dat zij zich bij het vangen stil houden. Men heeft, namelijk, opgemerkt, dat zij gaarne iets glinsterends zien, of liefhebbers zijn van zich te spiegelen. Men legt dus eenen maatig grooten Spiegel, waterpas op eene stellaadje; doch zoo, dat hij beweegbaar blijft en omgedraaid kan worden. Dit geschied zijnde, wierdt er een lang Touw aan het eene einde gebonden het welk de kleene *Frederik* aan het ander einde moest vasthouden en omdraaien; wanneer nu de Zon daar op scheen, kaatste de Spiegel de levende Zonnestraalen luisterrijk te rug. Zoo dra nu een Leeuwerik opvloog, of wel opgejaagd wierdt, en den glans van den Spiegel, benevens haare Beeldenis gewaar wierdt, bleef zij fladderende, en even als vast genageld, in de Lucht trillende, over den Spiegel staan en scheen er zich hartlijk over te verheugen. Doch het genot deezer vreugde was haaren dood. Eensklaps ging het geweer los, zij was getroffen, en

en viel, zwemmende in haar Bloed, uit de Lucht, dood op de aarde needer.

De Schijn bedriegd.

Frederik zijnen Leermeester, ingevolge gewoonte en eens voor al gegeven bevel, verslag van deeze zijne verrichting doende, schudde deezen het Hoofd, hem te kennen geevende dat hij de Leesles van dien avond, toch vooral in zijn geheugen zoude prenten; zoo dat de Kleene, nauwelijks aan hem naar eene en andere bijzonderheid van dien vogel durfde vraagen. Echter deedt hij het, hoewel met schroom, en zijn Leermeester, zich vergenoegende met zijne gevoeligheid en zijn misnoegen, veranderde de trekken van zijn gelaad, van misnoegd in die van ernstig, en zeide:

De Leeuwerik behoord onder de Trekvogels; in den Herfst verlaat zij onze luchtstreek en verruilt haar verblijf met dat in warme Landen: doch zoodra de Lentelucht bij ons begint te waaijen, komt zij ook weeder herwaards over, zoo dat zij met recht, de verkondiger van dit Jaargetijde kan worden genoemd; die

die geenen welke den winter over, in de koolën blijven, brengen hunne nachten, in eene volmaakte onrust door. — Men noemt het verruklijk gezang van deezen vogel, eene Hemelsche Melodij, en te regt, want niets kan deszelfs verruklijke toonen evenaaren: ook heeft men ten opzichte van haar zingen, iets zonderlings opgemerkt, te weten: dat zij, den Mensch op haar gezang willende onthaalen, steil naar boven stijgt, even als of zij haare toonen van den hemel wilde ontleenen, en dan, op zoodanig eene hoogte gekomen zijnde, dat zij nauwlijks voor het menschlijk oog zichtbaar is, haare zangen doet hooren. Wanneer zij begeerd om er uit te scheiden daalt zij naar de aarde, en heeft zij dezelve bereikt — dan hoort men geene Leeuwerik meer. — Men heeft veelerhande soorten van Leeuwerikken, wier optelling noodeloos is: genoeg is het, dat ook onder hun verscheidenheid plaats heeft. In sommige gedeeltens van Europa zijn zij zoo meenigvuldig, dat men dikwijls, in eenen nacht, in de hun gespannen netten, veele duisenden vangt. Het vleesch der Leeuwerikken is

is eene lekkere beet; doch in en omtrent den Trektijd, en geduurende den gantschen Winter, doordien zij als dan hun maal met dolle Kervel doen, voor den mensch vergiftig.

De kleene *Frederik* bedankte zijnen Leermeester voor zijn onderricht, en vondt, toen hij ten gezeten tijde, naar zijn vertrek ging, de volgende Leesles gereed leggen:

Een kind moet altijd zich benaarstigen om een zagtmoedig hart te hebben en te behouden. De teederheid, indien dezelve uit geene verwijsheid ontstaat, kan nimmer het hart eens Jongelings misstaan; maar de ongevoeligheid, de wreedheid, verstrekt hem tot schande en doet een iegelijk van hem vlieden. Het hangt, intusschen, voor een groot gedeelte, van ieder en Jongeling zelfs af, de tederheid van zijn hart te bewaren en dus zich zelven voor het grootste gemis, het welk het menschlijk hart, op aarde kan lijden, te beveiligen — laat hij zich slechts aan geene bedrijven van wreedheid, hoe kleen ook, schuldig maaken. Wie een Vlieg, met eene spel op de Tafel

 vast-

vaststeekt, en het Dier — hoe nutteloos ook op zich zelven, met eenig genoegen ziet lijden, zal weldra een hond, een kat; naderhand een Schaap, een Paard, of ander Dier, en eindelijk zijnen Evenmensch van het leeven durven berooven — de aanleg tot ongevoeligheid en wreedheid, is reeds daar. Er is dienvolgends niets schandelijker — niets verfoeilijker, dan een spel van vermaak, van het ombrengen van een Dier te maaken. Het is wreed, een weerloos Beestje, dergelijk eene Leeuwerik, te verschalken en zijn vloeiend bloed, te midden van het vermaak, tot een getuigen van ons verbasterd hart te neemen. — Is het niet genoeg, dat de Visschen der Zee; dat het Gevogelte des Hemels; dat het Gedierte der Aarde, tot voedsel van den Mensch, uit zijne Elementen gerukt — geschrapt, geplukt, gekleed en — in een woord van het leeven beroofd worde: moet de Mensch, die van het zelfde Opperwezen, het welke hem, door de Reden, eene meerderheid over de onredelijke wezens gaf, in plaats van eens dankbaar, een gevoelvol Genieter van de, door ee-

eene zelfde hand geschapene wezens te zijn, zijne Bestemming schenden, en, in plaats van een dankbaar Genieter, een listige en wreede Beul zijner meedewezens worden. — Neen, (en op het leesen hier van, begon *Frederik* te bloosen) een dankbaar genot voor de schepsels die ons God, tot ons onderhoud verschaft, vervulle zoodanig onze harten, dat wij nimmer een van de wezens, die door het Opperwezen, in den kring der door hem gevormde Schepselen geplaatst zijn, zonder een erkentelijk opzien naar hem, hunnen vormer, die ze ons ten nutte verschaft; doch ons ook tevens, daar door, de verootmoedigende les geeft: Gij behoord ook, — hoe zeer de wijze moge verschillen — onder de verslindende Gedierten aanschouwen noch genieten: althands niet, met een wellustig genoegen — veel minder ter voldoening van een niets beduidend — dikwijls berouwend vermaak, daar van gebruik maaken. — God heeft ons tot Genieters, geenzins tot Beulen zijner werken geschapen.

XII.

DE MARDER.

De jonge FREDERIK, een Liefhebber van fchoone Duiven, hadt een voortreffelijk Til van dit Gevogelte op zijn huis; indien hij wist dat er ergens fchoone Duiven waren, rustte hij niet, voor dat ze de zijnen waren; de meesten wierden heimelijk opgevangen, dewijl zij niet te koop waren. Op eenen zekeren vroegen morgen, ontbraken, bij het voederen eenigen der fchoonften. *Frederik* geloofde, dat zij op het nest zaten, dewijl de Jongen, eerst des daags te vooren uit de Eijeren gekomen waren. Hij bekommerde zich derhalven niet verder over hun, en dacht, als ze honger hebben, zullen ze wel weer ten voorfchijn komen. Den volgenden Morgen ontbraken zij niet alleen op nieuw, maar zelfs kwamen er nog veel anderen te kort. Nu ging *Frederik* zelfs de Til naar zien. — Maar, Hemel! wat zag hij daar? alle de fchoone ontbreekende Duiven, lagen, zonder Koppen, in hun Bloed te drijven; doch van de Jongen, waren geen Beentjes te vinden. Vol verwondering kwam de kleene *Frederik* bij zijnen Leermeester, en klaagde hem zijnen nood. — Ja, zoo gaat het gewoonlijk alle de geenen, die onregt handelen, en niet gedenken aan het fpreekwoord:

Zoo gewonnen, zoo verteerd.

De kleene *Frederik* fchaamde zich wel, doch de fchoone Duiven lagen hem zoo naauw aan het hart, dat hij niet konde nalaaten te vraagen, hoe het gekomen konde zijn. — Zijn Leermeester liet zich de omftandigheden zeer naauwkeurig verhaalen, en befloot daaruit, dat een Marder, dit ongeluk en die fchaade veroorzaakt moest hebben; te meer, daar hij hem zelfs gezien meende te hebben; doch hem voor de zwarte Huiskat hadde gehouden. Want dat het een Marder geweest moest zijn, bleek daaruit ten duidelijkften, doordien de oude Duiven den Kop en de Jongen geheel ontbraken: dewijl de Marder de Jongen geheel opeet, maar de oude Duiven alleen den

 Kop

Kop afbijt, hem het Bloed uitzuigt en den overigen Romp laat liggen. Hier was nu verder niets te doen, dan eenen ſtrik te ſpannen, en hem te vangen. Des anderen daags Morgens hing hij reeds met de Pooten in den zelven. Hij wierdt aanſtonds dood geſlagen en het vel hem over de ooren getrokken.

Zoo de Arbeid is, zoo is de Loon.

Bij deeze gelegenheid verzogt de jonge Duivenminnaar zijnen Leermeester, dat hij hem het een en ander, omtrent dien Vogeldief geliefde te doen weeten, welke hem hierop, tot zijn onderricht, het volgende mededeelde:

De *Marder* is een Dier, het welk eigenlijk niet in ons Land te huis behoord. Het behoord tot de Gediertens van het noordelijk gedeelte van Aſia, ſchoon het ook in America gevonden wordt. — In deeze Landen treft men jaaren aan, in dewelken men meer dan veertig duizend van dezelven vangt. — Men heeft tweederlei ſoorten van Marders: de *Huismarder* en de *Boommarder*. De eerſte

ſte houdt zijn verblijf meestal in oude Ruïnen, Spleeten en Klooven van Rotſen, Hooibergen, Houtſtapels &c: deeze ſoort, welke men ook *Steenmarders* noemt, is zoo groot als een Kat, en heeft, even als dezelve, helderſchitterende oogen, die in den donker, als brandende fakkels lichten, en ſnorren, welke veel overeenkomst met die van het gezegde Dier hebben: ook komt hij, even als de Katten, hoe hoog hij ook moge vallen, altijd op zijne Pooten te land — deeze ſoort is de eigenlijke Hoender- en Duivenmoorder. — De *Boommarder* heeft zijn verblijf in donkere Wouden en is een Erfvijand van alle Vogels; zelfs ontziet hij den Arend niet, maar valt dien, wanneer hij ſlaapt aan en laat hem, ſchoon hij wakker wordende, in de hoogte ſtijgt, niet los, maar laat zich meedevoeren, en foltert hem, in zijn vlugt, zoo lang en geweldig, tot hij half dood, of omgebragt, met hem needervalt.

Het Bont, het welk van deeze Dieren komt, is

is eene voortreflijke Pelterij. Hun vleesch, wil men dat niet kwaalijk smaakt.

Dit is alles, dus besloot de Leermeester van *Frederik*, zijn onderricht, wat ik u van dit Dier kan meededeelen: alleenlijk wensch ik, dat gij uit het u overkomene, wel zult gelieven te leeren, dat gestolen goed niet gedijdt: er kan geen zegen rusten, noch beklijven, op iets, dat onrechtvaardig verkreegen is. — Ik verheug mij, dat het Dierenrijk, ons telkens stof verschaft, om u te doen opmerken, wat gij als Mensch behoord te doen; terwijl mijn hartelijk verlangen is, dat gij van dag tot dag, al langer hoe opmerkender op derzelver huishouding moogt worden, ten einde daar uit te ontwaaren, dat de mensch, door hun, in zeer veele opzichten, beschaamd of onderwezen wordt.

53

54

XIII.
EEN NACHTEGAAL.

Bij den bovengemelden vriend, die de jonge *Frederik* reeds eens bezogt hadt, en die uit liefhebberij eene meenigte Vogelen hieldt, vondt de jonge Bezoeker, een gantſche Muur vol Vogelkooijen, waar in allerhande Vogels waren; onder dezelven was een *Nachtegaal*, die allerliefst zong, een *Roodborstjen*, dat op eene gantsch onbedwongen wijze zijn Melodie uitgalmde, en onder anderen ook de zoo zeldſaame, weinig bekende, en in twee opzichten zoo merkwaardige, STEENLIJSTER (*turdus ſaxatilis*), welke *Frederik* nog in 't geheel niet kende, veel minder gezien hadt, dewijl dat Diertje alleen op Steenrotſen huisvest en nestelt, en dus bezwaarlijk te vangen is, het welk ſomwijlen met Levensgevaar geſchieden moet. Deeze Vogels waren zoo tam, en kenden de ſtem van hunnen Meester, die met de uiterſte zorgvuldigheid, bezorgde dat zij geregeld hun voedſel bekwamen en gereinigd

 wier-

wierden, zoo naauwkeurig, en waren ook zoo gedwee, dat zij hem aanstonds met hun Geluid of Gezang antwoordden, wanneer hij een van hun toeriep, of op zijne wijze voorfluitte: het welk hij, tot blijdschap van den jongen *Frederik*, eenige maalen deedt, zonder dat het Antwoord immer agterwege bleef. De drie genoemde Vogels waren de zonderlingsten van allen. De *Nachtegaal* hadt reeds twintig weeken agter elkanderen, zonder tusschenpoosen gezongen, en zong zelfs nog onder het ruiën, hoewel niet zoo sterk, en ook niet zoo dikwijls, als gewoonlijk, en ook niet altijd uit zijnen vrijen wil, maar aangespoord zijnde bleef hij oogenbliklijk aan. De *Steenlijster* zingt genoegsaam even als de Nachtegaal, zij heeft het zelfde geluid, het welk in den beginne luchtig en aangenaam is, doch vervolgends al langer hoe sterker wordt; dan het zelve houdt niet zoo lang aan, als bij den Nachtegaal. Nu, zeide de Eigenaar, zullen wij iets zonderlings in deezen Vogel waarneemen. Hij zette hem in zijne groote Kooi op de Tafel; de Lijster zweeg en zong niet.

Daar op ging hij heen, haalde den Nachtegaal uit de Kooi en bragt hem bij de Lijster: op eenmaal blaasde zij zich zelven ten sterksten op, zoo dat alle haare veeren overeind stonden en begon uit al haare magt te zingen, zoo lang de Nachtegaal bij haar was. Doch zoo dra de Nachtegaal weer van haar weggenomen en in zijne Kooi gebragt was, zweeg de Lijster ook weer stil. Hier op nam de vriend van *Frederik* het Roodborstjen uit de Kooi, en bragt het bij de Lijster: aanstonds stak zij, even als te vooren, alle haare veeren in de hoogte, begon te zingen en hadt geen oog van het Roodborstjen, zoo min als te vooren van den Nachtegaal af, terwijl zij, naar de wijze der Vogelen, altijd het Kopjen, over zij naar hem toedraaide, en in 't bijzonder het hem toegekeerde oog altijd speelen liet; want zij stondt nimmer regt voor deeze Vogels, maar zijdelings. Deeze Proef konde de Eigenaar van dezelven, zoo dikwijls neemen als hij wilde, en nimmer mischte dezelve. Zoo dra hij echter eenen anderen Vogel nam en er die bij bragt, bleef de Lijster stil, zonder zelfs

eenen enkelen Toon te doen hooren. — Hoe komt dat! vraagde *Frederik*. — Ja, dat weet ik zelfs niet, was het antwoord. — Of de Lijster het veelligt uit haat, of uit vriendschap doet? — Het is eene reeds oude waarneeming van de Natuuronderzoekers, dat meenige Vogel, in het bijzonder die geenen, die met gezelligheid leeven, buiten de Lente, hunne ftem niet laten hooren, dan om andere Vogelen te verdrijven. — De andere zonderlingheid van deeze Lijster is, dat zij, even als de Vink van Senegal, twee maalen in het Jaar van Gewaad verandert, en in den Zomer en in den Winter een ander kleed aantrekt, zoo dat die geen, die zulks niet wist, haar voor twee zeer onderfcheidene Vogels zoude houden. Het *Zomerkleed*, of haar zoogenoemde *Feestgewaad*, is het fchoonfte: dan is de geheele Kop, de Hals en de Rug keurig ligt blaauw, of veeleer Zilvergraauw, even als bij de Paarlhoenders, de Buikveeren hebben eene fchoone orangegeele kleur, zijn bruin ingekast, en zien er als Schubben uit: op den Rug hebben zij eene witte Plek. In den Win-

Winter verandert zij dat fchoone blaauwe Kleed in een bruin, en de franje geele veeren van den Buik in donker geelen met zwarte randen; doch altijd blijven de Schubben op den Buik en de roestverwige Vleugels zichtbaar. Ook heeft deeze Lijster de gewoonte, zich op zij, of wel geheel op den Rug te leggen, en de Vleugels uit te breiden, ten einde ze van de Zonneftraalen te doen befchijnen; dewijl zij in dezelven een bijzonder welbehagen fchijnt te vinden, en daar bij ziet zij altijd, met opene oogen, naar de Zon, zoo dat men de ftraalen van dezelve daar in kan zien fpeelen. Het is even eens als of zij zich in de ftraalen van dat groote waereldlicht baadt: want in het water doet zij het niet.

Ieder ding heeft zijnen tijd en zijne bijzondere wijze.

Het verflag het welk de kleene *Frederik*, zijnen Leermeester, omtrent al het zonderlinge, het welk hij dien dag gehoord en gezien hadt, deedt, vrij breedvoerig zijnde, konde de laatfte hem niet alles zeggen, wat hem onder het

het hooren van zijn verhaal, als nuttig, voor den aandacht gezweeft hadde, hij bepaalde zich des alleen tot het volgende:

De Nachtegaal is een van die Vogels, van dewelke men, in den menschlijken zin niet kan zeggen: de kleeren maaken den Man, want zijne graauwe vederen, die zelfs in zeker opzicht onaanzienlijk zijn, rangschikken hem geenzins onder de schoone Vogelen; doch echter is hij een van de liefiljkfte zangers. Hij is omtrent zoo groot als een gewoone Musch — zingt, geduurende eene geheele maand, dag en nacht, en draagt daarom ook, daar andere Vogels des nachts zwijgen, doch hij, tot den morgen toe, zijne verrukljke toonen, op zulk eene fchelle en doordringende wijze doet weergalmen — den naam van Nachtegaal.

Dit beestje is een voorbeeld van getrouwe Huwlijksliefde en een fpreekend zinnebeeld van groote Dichters.

Laten wij het laatfte het eerfte neemen.

De

De Nachtegaal bouwt zijn nest onder dikke ftruiken, laag aan de aarde; maar is, wanneer hij zingt, zelden zigtbaar, dewijl hij dit gewoonlijk naast zijn nest doet: doch hij laat echter toe dat men zijn gezang van zeer na bij hoore. — Indien wij de Leevensgefchiedenisfen der voorname Dichters doorloopen, mijn lieve *Frederik*, dan is het woord Dichter en arm mensch, genoegfaam van eene beteekenis en wij vinden hun gewaad, zelden overeenkomftig met hunnen verheeven Geest — De meesten hadden hunne wooning laag aan de aarde — dat is dezelven waren zeer gering en te midden van de dorre of doornige ftruiken der waereldfche wisfelvalligheden en tegenfpoeden — ja foms, gelijk eenen *Ovidius*, der vervolging, opgeflagen. — Een goed Dichter, loopt nimmer, als een Broodpoëet, zijne Zangen van huis tot huis, als een hofhond uit bulken; maar zingt, even als de Nachtegaal, ftil in zijne wooning en laat een ander over zijne toonen oordeelen, fchoon hij dezelve aan de waereld niet onthoudt — grooter behaagen daar in fcheppende, dat hij ongezien

het

het gehoor kunne streelen, dan dat hij, als de Raaf door zijn gekras, voor ieders oog een iegelijk verveelt. —

De Huwlijksliefde der Nachtegaalen, is, inzonderheid in den Broeitijd, wanneer het Wijfje, veertien dagen agter een, op het Nest zit, zichtbaar. — O! dit moest gij eens zien, hoe trouwhartig dan het Mannetje zorgt, om zijne Echtvriendin de spijs geregelder tijd in het nest te brengen — gij moest eens zien, hoe hij alles doet wat hij maar kan bedenken, om haar te bekooren en haar heur lot draaglijk te maaken; ja gij moest eens hooren, met welke klaaglijke maar niet minder streelende toonen, hij zijn Gades aanstaande Moederschap bezingt, en ik ben verzekerd, dat gij hem naast den Doffer zoudt plaatsen en het menschdom betreuren, het welk zoo veele Huwelijken oplevert, die aan het zelve tot hoon verstrekken en door den Echt van deeze redelooze Dieren overtroffen — ja verneederd worden.

Frederik, met het geen hij deezen dag gehoord, gezien en geleerd hadt, wel vergenoegd, bedankte zijnen Leermeester en verliet hem wel te vreede, vrijheid verkrijgende van zich des anderen daags, met eenige zijner vrienden, naar een van zijne Bekenden, die aan eenen Berg woonde, te mogen begeeven. — Zijn Leermeester hadt in stilte de Partij geregeld, verraschte hem daar door, op eene aangenaame wijze.

XIV.
E E N O S.

De jonge FREDERIK bevondt zich nu bij een van zijne Bekenden, wier wooning aan den voet van eenen vrij hoogen Berg gelegen was. Er wierdt veel gesproken van het heerlijk uitzicht dat men van denzelven hadt, en dat de omliggende Streeken, wanneer men zich boven op den Berg bevondt, beneeden aan deszelfs voet, even als eene Landkaart, verdeeld en gecouleurd lagen; in 't bijzonder, wierdt

wierdt het gezicht der luisterrijk opgaande Zon, daar bij niet vergeeten, maar in alle zijne Majesteit beschreeven. De kleene FREDERIK, wien iets dergelijks geheel nieuw was, brandde van verlangen en begeerte, dit alles te aanschouwen. Er wierdt dus door het Gezelschap der tegenswoordig zijnde Vrienden eene wandeling derwaards voorgeslagen. Eenigen gingen te voet, doch anderen wilden derwaards rijden, maar moesten zich daar bij getroosten, hunnen Wagen door Osfen te zien trekken: dewijl zich niemand, op dien weg, van Paarden bediende; of geheel zwakke daar toe gebruikte, om dat het Paard te schielijk toetrekt, en het op den duur niet uithoudt, daar in tegendeel de Os, bij zijnen gestadigen langzaamen gang, zonder hinder, zulks lang kan verduuren, op de Heuvels vrij zekerder dan een Paard gaat, en zich, daar bij, even zoo goed laat bestuuren, alschoon men zich, zijnen eenigzins langzaamen gang, moet laten welgevallen. Ook moest op verscheidene plaatsen nu en dan worden stil gehouden, om de Osfen te laten verpoosen, wat te doen rusten en

en nieuwe kragten te laten bekomen. *Frederik* ging naast dezelven; doch den weg en het vertoeven der Osfen, viel hem ten uittersten verveelende. Bij toeval vondt hij eenen tak van eenen Doornboom, nam dien op om er de Osfen mede te slaan, en was in dit zijn voorneemen zoo halstarrig, dat geene tegenspraak, noch waarschouwing, hem daar van konde doen afzien. Op eene nieuwe Rustplaats, alwaar de Osfen verpoosden, duurde het hem weder te lang, waarom hij een van de Osfen, met den Doorntak, op' de magere Ribben sloeg; doch de Os verstoadt deeze Boerterij niet, maar ligtte zijnen eenen agterpoot op, trof den moedwilligen *Frederik*, en smeet hem een eindewegs ver, zoo dat hij, over eenen grooten steen, in eene Groef tuimelde. Dan, daar hij verder geen leed daar door leed, zoo wierdt hij alleenlijk hartig uitgelagchen. Echter dacht hij, op zijne beurt, zich aan den Os te wreeken. Het geheele Gespan wierdt ontspannen, en men liet het, bij eene Kudde Vee, welke juist aldaar weidde, zijn voedsel gebruiken. *Frederik* ging van verre, en wierp

wierp bij aanhoudendheid met steenen naar de Osfen. Men waarschuwde hem, zich niet zoo verre en niet te veel te waagen, te meer, dewijl hij een rood kleed aan hadt, en onder den vreemden troep een paar Bullen of Stieren liepen, die de roode kleur niet kunnen verdraagen: want zoo dra zij iets roods te zien krijgen, pakken zij het met hunne Hoornen aan en doorbooren het. Wanneer zij dus den kleenen *Frederik* in een rood Gewaad gewaar wierden, zoude zulks het grootste ongeluk kunnen veroorzaaken, en hij, zoo al niet dood, ten minsten kreupel of verminkt, van de reis komen. Dan alle vertoogen waren vruchtloos. *Frederik* bleef voordgaan, de Osfen, die hem voorbgesleurd hadden, met steenen te bombardeeren; bij ongeluk vloog een dier steenen eenen Bul tegen den Kop; brullende steeg hij in de hoogte, zag verwilderd rondsom zich en wierdt den jongen *Frederik* in zijn rood gewaad gewaar. Eensklaps vloog hij op hem aan, en zoude hem, die nu met een bitter gejammer om hulp schreeuwde, voorzeker bereikt en op de Horens genomen heb-

hebben, indien hij het geluk niet hadde gehadt, een steil gedeelte van eenen Heuvel te bereiken, en zich met allen angst en moeite daar op te redden, alwaar de Bul niet konde volgen, en van waar hij eindelijk verjaagd wierdt.

Wie zich moedwillig in gevaar begeeft, komt er gemakkelijk in om.

Wanneer *Frederik*, welke nog van het hem bedreigd hebbend gevaar naauwelijks bekomen was, zijnen Leermeester, die zich van deeze Partij, welke hij zelfs bewerkt hadt, zoo veel goeds hadt beloofd, en zich niets anders voorstelde, dan dat hem zijn Kweekeling met een blijmoedig gelaad, eene naïve Schildering van den, door hem aanschouwden Berg, zoude hebben meedegedeeld, en hem voor zijne welwillenheid bedankt, verslag kwam doen van zijne ervaaring van dien dag, en deeze daar uit zijne verfmaading der hem gedaane goede vermaaningen, benevens zijne dartele en onberedeneerde Baldadigheid vernam, was hij derwijze op den, aan zijne zorg toebetrouwden Jongeling, verstoord, dat hij hem niets an-

anders dan vermaaningen gaf; doch, dewijl dezelven met alle zachtzinnigheid gepaard gingen, en hij beducht was, dat zij, zoo rasch vergeeten als gegeeven mogten zijn, besloot hij tot eenen stap, waar van hij niet, dan in de dringenste noodzaakelijkheid, gewoon was gebruik te maaken: naamelijk tot straf — hij ontzeide dien avond zijne tegenswoordigheid aan de Tafel aan zijnen jongen weederspanneling — ging naar zijne Boekenkas, nam daar uit een Boek en gaf, om tevens het onderwijzende met het straffende te paaren, *Frederik*, voor zijn Avondmaal, het volgende ter overschrijving:

„ Bijna overal op de waereld vindt men Ossen — dit soort van vee behoord overal te huis; nochthands heeft er, onder het zelve, een aanmerkelijk onderscheid plaats. In Hongarijen en Poolen vindt men de grootsten; doch de Engelschen en Deenschen zijn niet minder beroemd en de Switsersche en Holsteinsche Koeien, worden zelfs, om hunne voortreflijkheid, naar verre Landen verzonden.

Hun

Hun voedsel bestaat in Gras, Kruiden, Hooi, en indien zij Haver, of iets dergelijks bekomen kunnen, zoo wijsen zij het ook niet af. Maar in den winter moeten zij zich dikwijls alleen met Stroo vergenoegen. — In ons Land heeft men eens eenen Os, twee jaaren lang met Melk en daar in geweekte Zemelen gevoedt. — Dan, deeze spijs was ook bijzonder goed voor hem; want hij kon van vettigheid den eenen poot nauwelijks voor den anderen verzetten. — Men gaf hem derhalven aan een voornaam persoon ten geschenke, die hem deedt slagten, wanneer men bevondt, dat hij meer dan tweeduizend pond zwaar woog.

Het vleesch der Ossen en dat der Koeien, is onder den naam van Rundvleesch bekend. De Rijken, zoo wel als de Behoeftigen — en deezen laatsten wel vooral — houdt een goed stuk Rundvleesch, voor een voortreflijk Eeten. Dit vleesch heeft, daar te boven, nog die goede hoedanigheid, dat men het genoegsaam alle dagen kan eeten, zonder dat men er eenen tegensmaak in krijgt. — Met het

Kalfs-

Kalfsvleesch verandert het reeds. Hoewel het zeer smaaklijk is, houdt men echter op om het zoo gaarne te eeten, indien men het alle dagen eet. Van den Huid der Osfen wordt een zeer sterk Leeder bereid, waar van Schoenen, Brandemmers, Riemen van Rijtuigen, en zelfs Tabaksdoosfen gemaakt worden. Het Leeder der Koeien verschaft der Akkerlieden hunne dikke Laarsfen, terwijl de Zadelmaker er riemen uit snijdt &c. Van het vet van den Os en de Koe, worden Kaarsfen en Zeep gemaakt. Met hunne Haairen worden Zadels en Stoelen gevuld. Het Kalfsvel wordt ook tot bovenleer van Schoenen en Steevels gebruikt. Ook worden er Ransels van gemaakt en men overtrekt er de Koffers meede. Op eene andere wijze bewerkt, verschaft het Pergament, Trommelvellen &c. De Melk van de Koe is iets allervoordeeligst: Boter en Kaas wordt daar van gemaakt. Hoe veele Melkspijsen, hoe veele verfrisschingen in den Zomer, hoe veele andere smaaklijke Gerechten, zouden wij niet moeten ontbeeren, indien er geene Koeien waren. De Switserfche en onze Kaas,

Kaas, behooren onder de beste soort, en worden wijd en ver verzonden. — De Osfen, en ook soms de Koeiën, worden voor de wagens en de Ploegen gespannen, en men bediend zich van hun, in plaats van Paarden; in onvruchtbaare streeken, houdt men zelfs meer Osfen dan Paarden, dewijl zij met slegteren kost te vreede zijn.

De kleur van het Rundvee is verschillend. De meesten zijn rood uit den bruinen, anderen zijn gevlakt, en wanneer de Poolen, met hunne Osfen ter Jaarmarkte gaan, dan kan men veele duizend witten, op eens bij elkanderen zien.

Onder eene al te warme Luchtstreek gedijen zij niet al te wel. Zij blijven kleen, en het is even als of zij uitdroogden en niet konden groeiën. Zij zijn aan meenigvuldige krankheden en aansteekende ziektens onderworpen. Wanneer de Veeteelt in een Land regt voordeelig bloeit, ontstaat op eens de Pest onder het zelve, en rapt in korten tijd een honderd duizend van dezelven weg. Zoo stierven, b. v.

 in

in het Jaar 1745, in Denemarken alleen 284,827, stuks Rundvee. Somwijlen vindt men in hunne Maagen Ballen, zoo groot als een Ei. Dezelven bestaan uit enkel Hair en zijn van buiten met een teer vlies overtoogen. Vermoedelijk ontstaan deeze Ballen daar door, dat zich deeze Dieren gaarne lekken, en dus veel Hair meede inslikken, het welk zich dan, in de Maag, tot eenen Bal vormt.

Eens heeft men ook, bij het slagten van eenen Os, tot groote verwondering van alle de geenen die er bij tegenswoordig waren, zoo wel als van hun die de zaak onderzogt hebben, gevonden, dat zijne Hersenen versteend waren. Dezelven waaren zoo hard als een Keisteen, en niet dan op sommige Plekken nog week.

Opmerkelijk is het, dat deeze Os eene ongemeene sterkte bezat, en toen men hem wilde slagten, tot vier maalen toe, de strikken verbrak, waar meede hij vastgebonden was.

Onder de Osen treft men verschillende soorten aan. De *Buffel-Os*, b. v. is verbaasend wild,

wild, en kan alleen tot den Arbeid worden gebruikt, indien men hem eenen sterken ijzeren ring door den Neus boord. Hij behoord in Tijrol, Hongarijen en Italien te huis.

De *wilde Os* houdt zich in Poolen, Lithauwen en Rusland op. Zij zijn den meesten tijd in de Bosschen: zijn grooter dan de gemeene Osen en hun Haair is zeer dik. Hun voorhoofd is zoo hard, als of het van ijzer ware, en zoodra menze tot toorn verwekt, zijn zij onvoorbeeldelijk woedend. Zij zien er zwart uit. — In Spanjen en Andalusien, houdt zich ook eene soort van wilde Stieren op. Deeze worden gevangen en bij de bekende Spaansche Stierengevegten gebruikt. Daar zij nu van Natuure reeds losbandig genoeg zijn, en daar en boven nog geterg worden eer dat men hun in het strijdperk laat, zoo komen zij, zoo als natuurlijk is, als dollen uit de stallen ten voorschijn en verschaffen door hun woeden den gevoeligen Spanjaard een zeer aangenaam schouwspel.

In *Schotland* heeft men eene soort van Osen,

ſen, die langer Maanen, even als de Leeuwen hebben. En in America ontmoet men een Ras van deeze Beesten, welke Bochels, even als de Kameelen hebben. Te dier oorzaake worden zij *Buchelösſen*, of *Beſongs* genoemt. Deeze hebben eene donkerbruine kleur, die aan het zwart grenst; zij krijgen in den winter lange Hairen, welke zij in den zomer weder verlieſen, en zijn zoo grimmig, dat zij ſoms zelfs voor geenen Tijger bang zijn. Men ſluit hun in ijſeren hokken op en voert ze ter bezichtiging in Europa rond.

Frederik, deeze zijne taak, geduldig en behoorlijk hebbende afgewerkt, ontving van zijnen Meester, na eene nog allerernstigste vermaaning over zijne roekeloosheid en zijn baldaadig gedrag, toch echter, om dat hij zijne taak wel hadt afgedaan, in zoo verre ontſlag van zijne ſtraf, dat hij zijne Avondportie, die men hem beſpaard hadt, nog mogt nuttigen, weshalven hij zijnen Leermeester bedankte — een beter gedrag beloofde en zich aan Tafel begaf.

XV.

EEN PAARD.

De jonge *Frederik* kwam eens, op eenen zekeren tijd, op de Mis, of Jaarmarkt, te Leipzig, en bevondt zich te midden van de meenigte van Aanſchouwers, welke gewoonlijk den eerſten Zondag van dezelve, de Koppelpaarden komen bezichtigen, die door de Roskammers, ter vertooning door de Stad rond geleid worden. Hier nu waren Paarden van allerlei ſlag te zien. Welke ſchoone Dieren zijn dat toch! riep de verrukte *Frederik*. — Ja wel, ſchoone Dieren, hernam zijn Leidsman, maar ook tevens een nuttige Dieren voor de Menſchen. Hoe ſlegt zouden wij er, buiten dezelven niet bij ſtaan! — en hoe onbarmhartig en wreed gaan dan dikwijls nog hunne onredelijke Bezitters en Voerlieden niet met hun om! Daar geeft een Meester van dat Dier, zijn arbeidſaam akkerpaard nauwelijks zoo veel ſlegt voeder, als het tot zijn noodruftig onderhoud noodig heeft, op dat het

niet van honger zoude omkomen, terwijl zijn moedig Rijpaard het beste voedsel in overvloed verteert, en hem bloot tot vergenoegen en gemak diend, daar het ander hem toch zijn Brood voor het geheele Jaar helpt winnen. Hoe slegt heeft het niet een Postpaard: dikwijls dag noch nagt geene rust, weinig voeder en nog slaag daar en boven. Doch het gaat gewoonlijk zoo:

De Paarden, die de Haver verdienen, krijgen die zelden, of geheel niet.

Hier op vertelde de Leidsman van *Frederik* hem de volgende waare Geschiedenis.

Een Dorpsgeestlijken hadt zulk eenen eergierigen, dommen en kwaadaartigen Kaerel tot Knecht, dat hij altijd met jonge en vlugge Paarden wilde rijden, maar voor het overigen toch zijnen Dienst redelijk vlijtig en getrouw waarnam, waarom de Pastoor hem ook veele jaaren bij zich hieldt, zonder agter zijne kwaade Nukken te komen. Wanneer een van zijne Paarden trang begon te worden, of er niet meer zoo fraai uit zag als weleer, dan deedt

15

16

de Knecht met eenen zijn best, om het, zoo ſpoedig mogelijk, kwijt te raaken, om dat zijn Heer dan weer een jonger en vlugger Dier koopen moest. Wat deedt dan de Booswigt? Wanneer het tegens den Berg op moest, dan ſloeg hij het Beest uit al zijn magt zoo, dat het zijne uitterſte kragten moeste inſpannen en den gantſchen last genoegſaam alleenig ſleepen. Deeze heilloofe onbetamlijkheid dreef die onbarmhartige Kaerel zoo lang, tot dat het arme Paard zich Binnens-Lijfs bezeerde, of de Ruggegraat brak. Dood was het Paard, en de Geestlijken moest telkens weder een nieuw koopen. Eindelijk begon den Preediker toch echter eenen tegenzin in dien Kaerel te krijgen, zonder dat hij evenwel agter de waarheid der zaak gekomen was; hij gaf hem zijn affcheid, huurde eenen anderen, en van nu af aan was het beter met zijne Paarden geſteld. De gezegde Kaerel was intusſchen ook al meer bejaard geworden, en kon dat niet meer verrichten, wat hij in zijne vroegere jaaren hadt kunnen doen. Eens moest hij eenige groote en zwaare zakken, waar van

 ſom-

fommigen met Graanen, anderen met Meel gevuld waren, naar den zolder draagen; doch hij weigerde zulks, zeggende dat zijne kragten dit niet meer toelieten: dan, alle zijne tegenkanting hielp niets: eenigen bragt hij gelukkig boven: nu, dacht hij, daar ik het reeds met eenigen doorgeftaan heb, zal het met de overigen zoo zwaar juist niet vallen. Naar alle gedachten, hadt hij nochthands daar bij niet opgemerkt, noch overwogen, dat men bij herhaalde infpanning zijne kragten uitput en afmat. Hij nam, des getroost, weeder eenen zak op zijnen Rug, welke hem magtig zwaar viel. Reeds op den eerften trap wankelde hij en rustte een weinig uit toen hij dien opgeklommen was; op den tweeden begaven zich zijne beevende voeten uit zijnen dienst, hij begon te wankelen, ftruikelde met zijn eene Been, viel den opgeklommen trap af en de zwaare zak brak hem de Ruggegraat. Daar lag de Booswigt. Half dood wierdt hij naar beneden gedragen en te Bed gebragt; doch alle hulp was te vergeefsch. Wanneer hij nu zijnen dood te gemoet zag, liet hij zijnen Biegtva-

vader haalen en zeide, dat hem het grootste Recht gefchied ware en ontdekte tevens, zijne, aan de Paarden gepleegde fnoodheid. Hij hadt berouw over zijne misdaad, badt om vergiffenis en ftierf. —

Met dat geen waar meede men zondigt, wordt men geftraft.

Frederik, die zijnen Leermeester, met eenen ernst, welke betoonde dat hem dit verhaal getroffen hadt, deeze Gebeurdenis bij zijne te rug komst verhaalde, ontving hier bij, deeze, daar op gegronde vermaaning:

Wacht u toch wel, mijn lieve *Frederik*, immer iemand of iets te mishandelen. De gantfche Schepping — het mij voorgedragen geval, bewijst, dat het Opperwezen rechtvaerdig is. Dit zij iets, het welk gij nimmer uit het oog moet verliefen: iets, het welk gij, bij uw opftaan, aan u zelven behoord te zeggen, en wanneer gij u des avonds te ruste begeeft, laten dan uwe laatfte woorden zijn: *God is rechtvaerdig*, en dit denkbeeld zal u te rug

 hou-

houden, van immer aan een ander te doen, wat gij niet wenscht dat aan u zelve geschiede; want, met de eige maate waar meede gij uitmeet, zeker zult gij dan ook weder meede ingemeeten worden. Laat één voorbeeld u dit ophelderen: zal iemand door een sterveling — ik meen van harten vriendelijk behandeld worden, indien hij zelfs, altijd, zijnen meedemensch norsch en stuursch bejegend? — Immers neen! wel nu, mishandeling, is nog veel erger, en wel des te erger, naar maate dezelve zwaar is, of nadeelige gevolgen voor de lijdende parthij kan hebben, en er is een God, die, kan de geenen die mishandeld is, zich al niet wreeken, wraak over het misdrijf, neemen moet, en zulks dikwijls, op zulk eene spreekende wijze doet, dat hij, aan den geenen dien hij straft, als met den vinger aanwijst, waarom hij gestraft wordt, en, waarom hij hem juist op die en geene andere wijze straft, zoo als dit voorbeeld ten duidelijksten daarstelt. Inzonderheid kan ik niet nalaten, u mijne vermaaning van nimmer de Dieren te mishandelen, bij deeze gelegenheid te

te herhaalen. Het is een slegt Heer, die zijnen Dienstboden kwaad doet: maar zijn de Dieren niet onze Dienaaren — en betaamt het het ons dan, daar zij zoo veel voor ons doen, dat wij zoo onredelijk zouden zijn van hun kwaad te doen; betaamd het ons dan, daar zij, zoo wel als wij, Schepsels van het Opperwezen, eerbiedwaardige Kunststukken van de hand van God zijn, dat wij hun mishandelen: of betaamt het ons, dat wij, gebruik maakende van die Rede, waar door onze goede Vormer, ons boven hun verheeven heeft, ons er altijd voor wachten; verzekerd zijnde, dat God gewis, dat geene, wat aan het werk zijner handen gedaan wordt, als ware het Hem zelfs aangedaan, zal beloonen en straffen. — Stilzwijgende, spreekt het nogthands van zelfs, dat hier door het uitroeien van verslindende, schadelijke, of met de reinigheid strijdende Gediertens of Insecten, niet werdt tegengesproken; want zulks kan geene eigenlijk gezegde mishandeling worden genoemd: het zwaarste moet het zwaarste wegen, en indien deeze uitroeijing geene plaats hadt, zouden de nuttige

tige Dieren, zouden de Menschen zelfs, zich aan derzelver mishandeling blootstellen, het welk iets zoude zijn, dat nimmer beweerd kan worden, met het plan, het welk God met zijne geschapene Wezens heeft, in te stemmen.

Frederik bedankte zijnen Leermeester hartlijk voor deeze zijne vermaaning, met belofte van die in zijn geheugen en hart te zullen prenten, en betoonde zoo veel medelijden met de Paarden die de Haver verdienen en ze niet krijgen, dat hij bijna het besluit genomen zoude hebben om een Haverboer te worden: niet om de Haver te verkoopen, maar om ze aan al zulke Paarden uit te deelen, en drong, even als of hij nog Roskammer daar en buiten wilde zijn, zoodanig bij zijnen Leermeester aan, om het een en ander omtrent de Paarden te verneemen, dat deeze eindelijk, om zijne nieuwsgierigheid te voldoen, hem het zelfde Boek overgaf, waar uit hij den voorigen avond, zijne straffes geschreeven hadt, en hem zeide, vervolg nu, daar gij gisteren gebleeven zijt: meer-

meerder, of beter kan ik u niet zeggen, als gij daar vinden zult. — Lees het overluid en het zal u genoeg onderrichten.

Hierop begon *Frederik*, in het bijweezen van zijnen Leermeester, het volgende te leezen:

De gantsche waereld is het vaderland der Paarden: men vindt hen overal: echter teelen zij beter in het eene Land dan in het andere. In het eene zijn zij groot, in het andere kleen. In het eene van eene regelmaatige en schoone Ligchaamsgestalte, in het andere lomp en ongeschikt. Onder allen zijn nochthands de Arabische Paarden de voortreflijksten. — Deswegens waren ook de Arabiersch gewoon geregelde Geslachtregisters te houden, zoo dat men nauwkeurig konde weeten, van welk edel Paarden-Rasch een Paard ware. Dit Geslachtregister, wierdt, te gelijk met het Paard verkogt, en verhoogde het zelve in Prijs. Dan, des niettegenstaande, zijn alle de Arabische Paarden niet edel; alleen zijn het die geenen, welke van Vaders en Moeders zij-

 de,

de, de Proef van hunnen Adeldom kunnen uitstaan.

Een Paard, daarentegen, het welk alleen van 's Vaders zijde, of van den kant van zijne Moeder, adelijk, en van de tegengestelde zijde, gemeen is; — dat is: wiens voorouders onbekend zijn, behoort tot het Middelras. En de Paarden, die in 't geheel geenen stamboom kunnen opleveren, al zijn zij ook nog zoo schoon als zij willen, bevinden zich in eenen beklaaglijken toestand — zij worden het *Gemeen* genoemd.

De Engelsche Paarden stammen ook oorspronglijk uit Arabien af, en zijn, wegens hunne schoonheid en snelheid beroemd. Men heeft niets verzuimd om derzelver Ras zoo edel te maaken, als in Europa eenigzins doenlijk konde zijn: ook vindt men in de Engelschen, dezelfde hoedanigheden van de Arabische, Spaansche en andere Paarden. — Over derzelver vlugheid, kan men een oordeel vellen, indien men slechts in aanmerking neemt, dat die geenen, die in de Harddraaverij uitmun-

munten, twee-en-tachtig en eene halve Engelsche voet, in eene seconde, of genoegzaam eene Mijl in eene Minuut afleggen.

De Italiaansche zijn ook niet te verachten. — De Yslandschen zijn zoo goed als een Ras van de onzen, en indien men immer Kinderen kan veroorlooven te rijden, moet het op zulk een Paard zijn, het welk overeenkomstig met zijnen Berijder is.

De Poolschen behooren niet tot de schoonsten, maar zijn inzonderheid tot zwaaren arbeid geschikt, en kunnen onbegrijplijk veel uitstaan. De Russischen zijn even zoo hard en gezwind. De Duitsche Paarden zijn meer sterk dan schoon; doch dit niet zonder uitzondering. Op veele plaatsen loopen de Paarden in de Bosschen in het wild en toomeloos rond, en indien men er een hebben wil, moet men ze vangen en temmen. Intusschen bekommert men zich om dezelven weinig of geheel niet; dewijl de Paarden, buiten dien, genoeg kunnen worden gekokt.

Wij

Wij hebben, zoo als bekend is, de Paarden tot het rijden en vervoeren van alle zwaare Goederen, en, zoo als in den oorlog, ook tot het dragen van allerlei lasten noodig. Dan, hun vleesch wordt niet, dan in tijd van hongersnood, gegeeten. Den Tartaaren, integendeel, smaakt niets ter waereld beter dan een goed stuk Paardenvleesch en eenen goeden dronk Paardenmelk. Ook maaken zij uit de Melk dier Dieren eenen sterken bedwelmenden Drank, dien zij Brandewijn noemen.

De Huid der Paarden wordt het meest door de Zadelmaakers gebruikt. Met de Haairen worden stoelen en dergelijken gevuld. De Maanhaairen, worden door de Paruikmaakers gebruikt. Ook maakt men van dezelven Fioolsnaaren, Knoopen &c.

Men heeft zwarte, bruine, rosachtige, witte en gevlakte Paarden. Zij verdedigen zich met hunne agterpooten, en die zulk eene oorvijg van het zelve bekomt, kan voor langen tijd genoeg hebben. Te dier oorzaake kan men niet wel alle Paarden vertrouwen; want men vindt

vindt er verscheiden, die zonder oorzaak agter uit slaan. Anderszins zijn de Paarden, trouwe, dienstvaardige en leerzaame Dieren. In 't bijzonder hebben zij een goed geheugen. Zij onthouden voortreflijk, waar zij eens gestalt en goed voeder bekomen hebben. Wanneer men hun vrij laat, gaan zij voorzeker daar op af. De wegen die zij eens geloopen hebben, onthouden zij even zoo goed, en menigmaalen zelfs beter dan de Koetsier, wanneer die eens een glas te veel gedronken heeft.

XVI.

EENE KWEE.

Frederik ging met zijnen Leidsman eenen Kwee-struik voorbij, welke vol rijpe Vruchten hing. — Ei! wat zijn dat toch? Vraagde de kleene. — Het zijn Kweën. — Wat is dan dat ruige daar aan? — Zijn zij in 't geheel zo wollig, of zijn zij alleen daar meede overtoogen? — Zij zijn met eene fluweelachtige wol overtrokken; wan-

wanneer men deeze afstroopt, dan komt de daar onderliggende schoone Schil ten voorschijn. — Waartoe dient dan het fluweelachtig bekleedsel? — Ter bescherming van de daar onderliggende jonge Schil en Vrucht zelfs, welke geene nattigheid verdraagen kan. — Zijn dan deeze Vruchten ook eetbaar? — Zeer zeker; doch men kan ze niet raauw eeten, zoo als ander Ooft, zij moeten eerst gekookt worden, als wanneer men ze met Suiker eet en dan smaaken zij zeer goed. — Dat zij zoo! Maar waarom staan dan de struiken zoo wild, en als of het schijnt, zonder alle verzorging onder elkanderen? — Dewijl zij in het wild groeien en van zelfs goede Vruchten draagen, zonder dat de Tuinman hen behoeft op te passen, of door de kunst te veredelen. — Maar wanneer zij zich nu, zoo als het schijnt, zoo sterk vermeenigvuldigen, wat doet dan toch de Hovenier met den overvloed? Hij trekt de uitschietsels misschien uit, en werpt ze weg, of in 't vuur? Zoo ligt juist niet; maar hij ent er andere soorten van Ooft op, welke op deeze sterk drijvende stammen voortreflijk gedijen. —

Dat

Dat laat zich hooren. Maar ik wilde wel gaarne een paar Vruchten daar van hebben, en die proeven; ik ga ze plukken. — Doe dat niet: vooreerst hebben de Loten zeer puntige, harde steekels, waar aan men zich ligtlijk bezeeren kan; ten anderen heeft de raauwe Vrucht eenen wrangen, den Mond te saamen trekkenden smaak, en daar en boven is iets dergelijks, in eenen vreemden Hof, ongeoorloofd; wanneer het de Tuinman ziet, wordt men gepandt. — Des niettegenstaande konde *Frederik* zijnen Trek niet bedwingen, sloop stil zijnen Leidsman agter na, en zoo dra deezen het niet scheen te bemerken, was hij knap aan den Plant, en rukte er een Kwee af. Doch de kleene onberaadene, hadt zich, zoo als het ongehoorzaame Kinderen meestal vergaat, door zijne haastigheid met dewelke hij toegetast hadt, aan de punt van eenen Doorn gestooken, zoo dat het Bloed hem langs de hand liep. Hij verbeet echter zijne smart, streek in aller ijl het wollige van de Kwee, en beet er in, om dezelve te proeven — maar welk een zuur Gezicht zette hij op deeze zijne beete, die hem

zoo

zoo wrang smaakte! Op dit oogenblik zag zijn Leidsman em, beschouwde het Gelaat en de Kwee in de bloedige hand. Toen zat er eene harde vermaaning en de bedreiging van straf bij de te huiskomst op. Doch dit was nog niet genoeg; de Tuinman hadt van verre deeze onbetaamlijkheid gezien, kwam toeschieten, en nam den kleenen *Frederik*, eer hij er gedachten op hadt, onverwacht den Hoed van het Hoofd. — Hei! Maatjen, zeide hij, in vreemde Hoven mag men niets plukken indien men niet gepand wil worden. Hier, den Hoed moet gelost worden wanneer gij hem weeder wilt hebben. — Wilde nu *Frederik* zijnen Hoed weer bekomen, zoo moest hij tot zijne straf, al het geld uit zijne Beurs, aan den Hovenier overgeeven.

De kleene *Frederik*, met zijnen Leidsman en Leermeester te huis gekomen zijnde, wierdt door den laatsten zoodanig doorgenomen en zijne ongehoorzaame Halsstarrigheid en Onvoorzichtigheid, zoo ernstig onder het oog gebragt, dat hij geenen lust hadt om hem eenig na-

nader onderricht, voor deeze reise te verzoeken: ja, dat hij zich niet eens, des avonds, in zijne tegenswoordigheid aan Tafel durfde vertoonen. — Zoo gaat het met alle ongezeglijke Kinderen, die den Raad van Ouders of Leermeesters durven in den wind slaan en wijzer dan deezen willen zijn.

XVII.

EEN ROOSENSTRUIK.

De Zomer begon langsaamerhand ten einde te snellen, en echter vondt *Frederik* in zekeren Tuin nog eenige Roosenstruiken, die vol van de schoonste Bloemen waren; zoo schoon, als men dezelven in het Voorjaar kan zien bloeiën. — Hoe is dit mogelijk? zeide hij tot den Tuinder; van waar, nog zoo laat in 't Jaar, deeze schoone Roosen? Of zijn het ook misschien Maanroosen, die alle Maanden bloeien? — Neen, die wassen aan geene zulke hooge Struiken, maar wel aan zeer laage Stam-met-

metjes. Het zijn geheel gewoone Roosen, die in dit Jaar juist voor het eerst bloeiën. — Die dus in de laatstvoorleedene Lente niet gebloeid hebben? Neen! — Maar waarom toch niet? — Om dat ik ze er niet toe heb laten komen — Hoe is dat mogelijk? — O! zeer gemaklijk. Wanneer in het Voorjaar de Takken beginnen uit te spruiten, dan snij ik alle de kleene Takjens weg, waaraan zich Roosenknopjens bevinden. De stam toch wil het geheele Jaar door bloeiën: hij verzameld dus zijne kragten, om nieuwe Knopjens en Roosen voort te brengen. Doch daar meede verloopt zoo veel tijds, dat de Lenteroosen lang voorbij zijn, wanneer deezen stok begind te bloeien. Van daar mijne laate Roosen. Wanneer dus nergens meer Roosen te zien noch te bekomen zijn, dan kan men dezelven bij mij aanschouwen en krijgen. — Maar waarom doet gij dit toch? — Niet alleen uit neiging tot het zonderlinge, maar hoofdzaakelijk om mijn voordeel. Wanneer overal Roosen zijn, dan slaat men weinig acht op dezelven, en men kan eenen geheelen Ruiker voor niet, of voor ee-

17

18

eene beufeling bekomen. Maar wanneer zij zeldſaam zijn, zoo als tegenswoordig, dan worden zij gezogt en zijn ook duur, zoo dat de moeite betaald wordt. Hunne Reuk is ook even zoo aangenaam als in de Lente. Om dezelve oorzaak, zoek ik ook in de Lente, door de kunst, geele, zwarte, groene en blaauwe Roosen te teelen. En, ſchoon deeze al den natuurlijken Reuk niet erlangen, zoo worden zij toch van wegens hunne zeldſaamheid ſchoon betaald.

De Tiende weet altijd niet, hoe de Elfde aan den kost komt. — God geeft wel ieder Vogeltje zijn voeder, maar het moet er evenwel ook om vliegen.

Frederik, die nog de misnoegdheid van zijnen Leermeester niet vergeeten was, durfde hem niet verzoeken, hem eene of andere bijzonderheid van deeze Bloem, die zoo zeer zijnen aandacht tot zich getrokken hadt, te vraagen; doch deeze, die zulks merkte, kwam hem op eene innemende wijze te vooren, zeggende:

Gij

Gij ziet, mijn lieve *Frederik*, uit het gedrag van deezen Tuinman, dat men met beleid en overleg, zelfs daar voordeel kan behalen, waar de Natuur zelfs zulks schijnt te ontzeggen, zonder dat men nochthands haar, in eenig opzicht hoe genaamd, behoeve te schenden; dewijl men, integendeel, dus handelende als deeze Hovenier, aantoont, dat zich haare grenfen, veel verder uitftrekken, dan men op het eerfte voorkomen wel denkt. Het ware des te wenfchen dat alle Kinderen en Jonge lieden, dit denkbeeld zich zelven eigen maakten, dat men door Vlijt en Infpanning, tot dat geene kan komen, het welk oogfchijnlijk onbereikbaar is; veelen zouden zich als dan, bij de geringfte moeilijkheid die zij in hunne Oeffening ontmoeten, niet van het voordzetten derzelver laten affchrikken, en zoo de natuur verftikken, maar zich tegens dezelven verzetten, die te boven komen, en zo de Natuur in de hand werken en van haar, met het genoegfaam onmogelijke, beloond worden. — In opzicht tot uwe weetgierigheid, heb ik juist geene redenen van klagten over U — en het is te hoopen, dat die

die over uwe onbefonnenheid, door een bedaarder gedrag, insgelijks uit den weg geruimd zullen worden. Ten minsten is het mij geen ongunstig voorteeken, dat mijn misnoegen van gisteren zulk eenen indruk op u gemaakt heeft, dat gij mij zelfs niet durft vraagen, om u iets van de Roos te zeggen, en alzoo, door de opoffering van uwe weetgierigheid, welke gij, fchoon gedwongen doet, u zelfs ftraft. — Gij zoudt er immers toch gaarne iets van weeten? — Traanen van aandoening ftonden in de oogen van *Frederik*. — Hij zweeg, en zijn Leermeester, die dit zwijgen, als een uitwerkfel van fchaamte befchouwde, en dus voor een verzoek opnam, deelde hem omtrent deze Bloem, het volgende mede:

Het zal onnoodig zijn, u deze Bloem zelfs te befchrijven: gij hebt ze dikwijls genoeg gezien. Dezelve is in de Geneeskunde van een uitgebreid nut. — Men onderfcheid de Roofen, volgends derzelver kleur, in Witten, Rooden en Vleeschverwigen. — Of wel volgends hunnen aart, in Tammen en Wilden. — De wilde

 Roo-

Roosen houdt men voor de geringsten; met uitzondering echter van die geenen, welke in den Herfst en somwijlen midden in den Winter bloeiën: deeze hebben eenen allerliefslijksten Reuk; men vindt hen inzonderheid in Italien, en heeft hun den naam van Roosen van Damascus, of Muskaatroosen gegeeven.

Het gebruik en nut der Roosen is zeer uitgebreid. Men maakt er van Sap, Sijroop, Suiker, Honig, Water, Azijn en Olij. — Het Roosensap, wordt door de Apotheekers in een aantal Artsenijen gebruikt. — De Sijroop van Roosen, is iets alleraangenaamst. Dezelve is een allerzachtst Buikzuiverend middel: indien gij er van snoepte, zoudt gij naar de beste Kamer mogen, maar gij zoudt er zulk een gezicht niet van zetten, als van het bijten in de Kwee. Verder is deeze Sijroop ook een goed middel tegens de Geelzucht; de verstopping van Maag en Lever — en iemand die de derdedangsche Koorts heeft, kan niet wel beter gebruiken.

Hier begon de kleene *Frederik* vaardig te worden en zeide, dat moet een heerlijke Sijroop zijn: zeker, ik hadt nooit durven denken dat de Roos, voor wie ik, om haare schoonheid en aangenaamen Reuk, reeds eenen merkelijken eerbied hadt, daar en boven nog zoo nuttig was. — Zeg mij nu, als 't u belieft, ook iets van de Suiker van Roosen?

Leerm. De Suiker van Roosen is een van de heerlijkste verkoelende middelen in heete Koortsen en versterkt het hart, het hoofd en de inwendige deelen.

Fr. Waarlijk, dit is eene zoete bloem. Sijroop, Suiker — en Honing, is 't niet zoo?

Leerm. Ja wel! Ook deezen heb ik genoemd — en de nuttigheid daar van is zeer groot; doch doordien dezelve weinig alleen gebruikt wordt, niet zoo onderscheiden bekend, als die van het Roosenwater.

Fr. O! wees dan zoo goed en deel mij de nuttigheid daar van meede. — Ik heb zoo veel liefde voor deeze bloem, dat iedere bijzonderheid

heid haar aangaande, voor mij eene zaak van belang wordt.

Leerm. Zeer gereedelijk, om dat het juist iets is, het welk u kan dienen. Neem Roosenwater, bet daar meede uwe oogen, en nimmer zullen dezelve traanen, of zoo zij het doen, zullen zij spoedig geneezen en gij zult er uw gezicht niet weinig door versterken; neem Roosenwater, spoel daar meede dagelijks uwen mond, en gij zult nimmer rottende of losse Tanden hebben.

Fr. Ik zal niet verzuimen om hier van gebruik te maaken, zoo dra gij mij vergund dat ik er mij van voorzie.

Leerm. Al wat goed en nuttig is, zult gij mij nimmer zien verhinderen. Zie daar hebt gij geld, koop het daar voor; want uw hoed te losfen heeft uw Beurs geleegd, niet waar? (*Frederik* bloosde, wierdt beteuterd, en durfde, niet voor de herhaalde aanbieding, het geld aanneemen.) — Nu is het goed. Ik wilde juist over iets zuurs spreeken, en daar staan nu de we-

wezenstrekken vrij wel toe. — De Azijn van Roosen, naamelijk.

Fr. Azijn is immers zuur — is deeze ook zuur!

Leerm. Het is een zeker soort van zuur, het welk, wanneer men daar aan ruikt, aller voortreflijkst in geval van vermoeidheid en flauwtens is. — Ook kan het, bij alle vuurigheid, met zeer veel nut gebruikt worden. De *Roosenolij*, is in het laatste geval, zelfs bij gebrande deelen van nut, en is vooral aan te raaden, wanneer men hoofdpijn heeft: indien men dan den slaap van het hoofd er meede besmeert, zal men meestal eene aanmerkelijke verligting gewaar worden.

Nu ben ik, dus vervolgde de Leermeester, ten einde met mijne taak, maar niet ten einde met alles wat ik omtrent het nut van deeze Bloem nog zoude kunnen zeggen; dan ten besluite zal ik er nog bijvoegen, dat haare versch geplukte bladeren niet alleen van nut zijn, maar dat ook de dorren, met zeer goed ge-

 volg,

volg, in menigvuldige gevallen gebruikt worden.

Frederik hadt nog nimmer zoo hartlijk zijnen Leermeester bedankt, dan hij nu deedt; dewijl hij hem, zoo onverwacht, zoo veele nuttige zaaken hadt meedegedeeld, en hij daar en boven verzekerd was, dat hij hem zijne onbedachtzaamheid bij de Kweên, vergeeven hadt; hoopende nu, dat hij die ook wel vergeeten zoude.

XVIII.

EEN SPREEUW.

De jonge *Frederik* hadt kennis gemaakt met eenen Jaager, die hem een aantal aartige stukjens van de lieden van zijn handwerk vertelde, zoo dat hem de lust bekroop, om nu en dan eens met hem meede te gaan, en zelfs eens iets daar van te zien. Het meeste behagen hadt hij in de vertellingen van Vogelkooijen en Leeuwrikkenstrikken. Dewijl nu *Frederik*, hier bij, zonder eenig gevaar tegenswoordig konde zijn, zoo hadt hem de Jaager belooft, dat hij hem eens op eenen avond zoude meedeneemen. *Frederik* ging dus, vol verlangen meede op het vangen van Leeuwerikken uit. Het Net wierdt gespannen, en de Vogels van de Stoppelvelden naar de Netten gedreeven. Op eens wierdt het Net toegetrokken, en nu ging het gekerm en het geklapwiek der gevangene Vogels aan den gang, welke overal wilden doordringen en zich zelven bevrijden. Alles viel nu op hun aan, om hen den kop te verbrijzelen. De kleene *Frederik*, die de Lessen, hem door zijnen Leermeester, bij gelegenheid van het schieten naar den Leeuwerik gegeeven, genoegsaam geheel vergeeten was, bleef niet in gebreken, om daar bij zoo werkzaam en bezig te zijn, als maar mogelijk was. Het was redelijk donker, zoo dat het niet wel te zien was, wat men onder handen hadt. Op eens riep hem iets, bij herhaaling en wel zeer haastig, toe:

Hoedt u voor kwaad Gezelschap:

en het geene dit riep schreeuwde verbaasend door het Net rond. *Frederik* verschrikte er van; wist niet wat hem overkwam, veel minder van waar hij de stem hoorde, en hieldt een weinig met het induwen der Koppen op; doch daar zich, onmiddelijk daar op, verder niets liet hooren, zoo begon de kleene Vergeet-al, op nieuw de Vogels den kop in te drukken. Op eens hoorde hij, en wel zonder ophouden, schreeuwen:

Hoedt u voor kwaad Gezelschap; hoedt u voor kwaad Gezelschap.

Nu wierdt de kleene Onverlaat stijf en bleek van schrik. Nauwlijks was hij opgesprongen — of weg was hij — en liet Net en Vogels in den loop. Buiten adem snelde *Frederik* naar den Jager, die aan een ander Net bezig was, en verhaalde hem het geen hem gebeurd was, waar uit de Jager nochthands niet wijs konde worden. Wie weet, zeide hij, wie zich opgedaan heeft, om te zien of gij wel hart in het lijf hadt. — Neen! neen! hernam *Frederik*; het is zeker iets geweest:

want het geleek in niets naar de stem van eenen Mensch. — Kom maar eens derwaards, veelligt ondervindt gij het zelfs. — De kleene Ongeduldige hadt niet eer rust, voor dat de Jager meede ging. Zoo dra zij aan het Net kwamen, was alles gerust en stil; niets roerde zich. — Wel nu! zeide de Jager, ik hoor niets, kom, knap bij de hand en druk de overige Vogelen ook den kop in. — Neen, neen, dat zal ik wel laten, hernam *Frederik* — die juist op dit oogenblik aan het schieten van de Leeuwerik dacht — er mogt mij iets ergens overkomen. — Gekheid! kom aan maar! ik zal u zelfs helpen, en, zoo als hij den eersten Vogel greep, om hem den Kop in te drukken, ging er op nieuw een luid gekerm onder de andere gevangene Vogelen op, en op nieuw, wierdt er weder erbarmelijk geschreeuwd:

Hoedt u voor kwaad Gezelschap.

zoo dat *Frederik* sidderde en beefde, en van schrik, met agterlating van zijnen hoed, heenen liep, even als of hem het hoofd in den brand stonde.

Wat Henker is dat! riep de Jager: dit moet hier toch niet regt toegaan; wat zou dat zijn! Hij hieldt dus op met het induwen der Koppen, riep *Frederik* te rug, sprak hem eenen moed in 't lijf, en begon nu het Net te doorzoeken; en zie daar, wat was nu de oorzaak van den schrik? — een *Spreeuw*, of *Sperwer*. Zoo dra hem de Jager aan 't Lijf kwam, schreeuwde hij weeder, zoo hard hij kon en zonder ophouden:

Hoedt u voor kwaad Gezelschap; ik ben de schoone Spreeuw van den Pastoor van Sibitz.

Nu was het: eilieve! ziet eens! hoe zijt gij herwaard gedwaald? Het is uw geluk, dat gij te kennen hebt gegeeven, wie en van waar gij zijt, anders zoude het met uw beetjen leeven gedaan zijn geweest. Beiden bezagen den Spreeuw, en lachten hartlijk met elkanderen, over den zonderlingen toedragt van zaaken. Neem hier aan een voorbeeld, Jonge Heer! zeide de Jager, dat het u eenmaal niet even als den Spreeuw verga en *wacht u voor kwaad Gezelschap*: men komt er niet altijd zoo gelukkig af; *zij verderven goede zeden.* De Jager nam den Spreeuw meede naar huis, en liet zich bij den Pastoor, die een Buurman van hem was, aandienen, vraagende of er bij hem ook een geleerde Spreeuw ontvlogen ware, berichtende tevens, dat hij met zijn Leeuwrikken-Net, eenen gevangen hadt, welke riep: *hij was de schoone Spreeuw van den Pastoor van Sibitz.* O! ja, liet hij zeggen, hij geliefde denzelven toch weeder te rug te doen komen, dewijl hij hem hoogst ongaarne zoude willen missen. Hier op zondt hij denzelven te rug.... Hadt de Spreeuw niets geleerd gehadt, zoo ware hij om het leeven gekomen, en de Pastoor zoude ook niet gewenscht hebben hem weeder te krijgen.

Wie iets kent, dien houdt men in waarde; doch den onbekwaamen wordt door niemand begeerd.

Frederik, die over het Induwen van de Koppen der gevangene Vogels, zelfs, op de herinnering van de Lessen van zijnen Leermeester,

ter, zoo neerslagtig was geworden, als of hij een dergelijk lot ten loon te wachten hadt; wist niet, welke gevoeglijke middelen hij te werk zoude stellen om zijnen Leermeester te ontwijken, ten einde zich niet aan deszelfs vermaaningen bloot te stellen, welke hij, door de Inspraak van zijn eigen hart gevoelde, dat hem voorzeker te beurt moesten vallen, indien hij hem een opregt verslag van het voorgevallene deedt. — 't Is waar, hij hadt denzelven kunnen ontduiken, indien hij alleen het gebeurde met den Spreeuw hadde verhaald, en dit te doen, schoot hem ook meenigmaalen in de gedachten; doch hij vertrouwde zich zoodanig eene onderneeming niet toe — zijn Leermeester, zoude hem, door zijne vraagen, voorzeker, zoodanig van het eene op het andere hebben gebragt, dat hij hem, zelfs tegens zijnen zin, het geheel verhaal ontwrongen zoude hebben — en dan te liegen — daar hadt hij eenen afschrik van; dewijl hem het zelve, zoodanig de ongenade van zijnen goeden Onderwijzer op den hals zoude hebben gehaald, dat hij nimmer weeder zijne vriendschap verworven zoude hebben. Hij vondt het des best, op de gezegde wijze te handelen, en zijn Leermeester, die uit de wezenstrekken van zijnen Kweekeling zag, dat er iets gaande was — en vooral dat hij hem ontweek, bediende zich van zijnen kant van eenen eerlijken list, wendde eene verre wandeling naar een zijner Bekenden voor en begaf zich weldra van de wooning van *Frederik* naar — den Jaager, van wien hij alles vernam wat er voorgevallen was en het geene hem de oogen van den Kleenen reeds genoegsaam te verstaan hadden gegeeven.

Zoo dra was de Leermeester van *Frederik* niet vertrokken, of hij zeide in zich zelven: nu kan ik hem heden Avond iets anders verhaalen — en dan ontduik ik gemakkelijk het geen ik anders omtrent de omhalsgebragte Vogels zoude hebben moeten zeggen. — Daar bij nam hij nog het voorneemen, om zich dien gantschen dag, zoo wel en best te gedraagen, dat zijn Leermeester, ten hoogsten voldaan over het geen hij heden zoude hebben verrigt, van zelfs aan gisteren niet zoude denken.

Dan, daar *Frederik* van natuure vrij onbezonnen was, en hem nu de ongehoorzaamheid aan de vermaanningen van zijnen Meester, eenmaal, zoo 't scheen, wel gelukt was, hadt hij zich nauwelijks in de ruime lucht begeeven, of het was gedaan met zijn voorneemen, hij dacht, noch aan de vermaaningen, noch aan de verlegenheid waar in hem derzelver overtreeding gestort hadt, noch aan die, waarin hij zich bevinden zoude, indien hij eens weederom eenen anderen misstap beging, zoo als uit het volgende verhaal zal blijken.

XIX.

EEN KALKOENSCHE HAAN.

Een Kalkoensche Haan tradt deftig over de plaats heen en weeder op dewelke *Frederik* op eene Bank zat; hij breidde zijnen staart even als een Waaijer uit, sleepte, met de neederwaards uitgestrekte Vleugelen langs den grond, welke daar door, van onderen geheel af-

afgeſleepen waren, en draaide zich ſtoutmoedig, met eenen agterwaards gebogen Hals en aanhoudend om zijn Wijfjen kollende, rond. Eenen geruimen tijd zag *Frederik* bedaard de vertooning aan; eindelijk nam hij zijnen Neusdoek, die rood was, waaide en ſloeg daar meede naar den Kalkoenſchen Haan. Men verbood hem dit plaagen het welk erg konde afloopen, dewijl deeze Dieren, alles wat rood is, zoodanig haaten, dat zij er kwaadaartig tegen worden en er eindelijk woedende op invliegen. *Frederik* lachtte er om, en bleef voordgaan met zijn rood Doekjen naar het Dier te ſlaan; doch dewijl de Kalkoenſche Haan dit, of niet zoo aanſtonds bemerkte, of in zijne vuurigheid niet achtte, zoo wierdt de kleene *Frederik* ſtouter, en begaf zich naderbij hem, om hem eens te verjangen. Op eens vloog de Kalkoenſche Haan brommende op den jongen Onbezonneling in en beet hem met zijnen Snavel in zijn Been. *Frederik* keerde zich om en tradt eenige ſchreeden te rug. Men waarſchuwde hem op nieuw: doch die niet hoorde, dat was de kleene vermeetele *Frederik*.

rik. Integendeel ging hij nu op nieuw — doch niet uit Plaagernij, maar om zich te wreeken, op den Kalkoenfchen Haan los en floeg met zijn rooden Doekjen naar hem. Dan deeze reis was zijn Tegenpartij veel toorniger; vloog uit al zijne magt en met de hoogste gezwindheid op *Frederik* in en beet hem zulk een diep gat in zijne eene wang, dat er het Bloed met eenen uitgutste. Nu begon de jonge Vermetele een jammerlijk gefchrei aan te heffen. Doch dit hielp hem niet, het geval lag er toe — hij moest zich laten geneefen, daar bij zwaare fmarte uitftaan, en behield, tot een eeuwig aandenken van zijne vermeetelheid, een kleen Lidteeken in de wang.

Een kind, dat naar geene woorden hoort, is beklaagenswaardig.

Nu was de Kogel door de Kerk. Dit geval kon *Frederik*, die door de geenen die ter zijne hulpe waren toegefchoten, naar huis gebragt wierdt, niet voor zijnen Leermeester bedekt houden. — Zijne verlegenheid was des morgens uit zijn gezicht te leefen geweest; maar nu gevoel-

voelde hij zelfs, dat zijne hardnekkige onredelijkheid, nu, voor al zijn leeven op het zelven gegriffeld ftondt. Duizende gedachten kwamen in hem op; doch eer hij tot een befluit kon komen, het geen hem veiligt tot eenen nog ergeren ftap zoude hebben gebragt, tradt zijn Leermeester in het vertrek, waarin hij met zijn omwonden aangezicht zat, en hadt van de geenen welke hem te huis gebragt hadden, reeds alles vernomen. — Hij zag *Frederik* bedaard aan. — Het ftaat u niet kwaalijk zeide hij; maar, dewijl gij genoeg geftraft zijt, door de verneedering, dat een redeloos dier, u eene les heeft gegeeven, die gij voor al uw leeven zal heugen, om dat gij mijne redelijke Lesfen, van nimmer eenig Schepfel van Gods hand te beleedigen — of uit vermaak te mishandelen, hebt verfmaadt, zoo zal ik u, voor tegenswoordig geene vermaaningen geeven. — Troost U in uw lot. — Maar hou in het toekomende, altijd onder het oog, dat er geen Schepzel zoo kleen is, of het verzet zich tegens zijnen aanvaller — hier van hebt gij nu de gevoelige ondervinding, en deeze hoop ik,

ik, dat van meer invloed op u zal wezen, als alle de vertoogen welke ik u zoude kunnen doen. — Maar mijne vriendschap voor u, dit behoef ik niet te ontveinsen, is door dit geval, merkelijk verzwakt.

Dit laatste zeggen trof *Frederik* wel het sterkste van allen; dewijl hij niet alleen eerbied en ontsag voor zijnen Leermeester, maar deeze, door zijn gedrag, het welke hij met en omtrent hem hield, zijne jeugdige liefde verworven hadt, zoo dat hij, in weerwil van de pijn die hij aan de naauwlijks bekomene wonden leedt — in weerwil van de wroeging die hij gevoelde, van zijnen stoel opvloog en hem om het lijf en aan de hand vast hield, om hem te smeeken, toch deeze laatste uitspraak in te trekken: dan dit was te vergeefsch, want zijn Leermeester, die het voorzichtigst en nuttigst keurde, zijne streng vast te houden, maakte zich van hem los en liet hem, met eene pijnlijke wang en beklemd hart, in zijne Eenzaamheid, zijnen misslag overpeinsen, zeggende alleenlijk: gij hebt God, in zijn Schepsel

sel mishandeld; zijn Schepsel heeft u, in zijne plaats gestraft.

Des anderen daags kwam de Leermeester *Frederik* een bezoek geeven, bij welke gelegenheid het gesprek op de Kalkoensche Hannen viel, wanneer hij aan zijnen Leerling onder het oog bragt, dat hij nimmer onvoorzichtiger hadde kunnen doen, dan juist met eenen rooden doek zulk een dier, dat, indien het kwaad wordt, een voorbeeld van woede is, dewijl het, zoo als hij ondervonden hadt, die kleur volstrekt niet verdraagen kan, te tarren, en deed hem daar bij opmerken, dat eigenlijk dat geene, het welk men van den mensch zegt; de haairen rijsen hem te bergen, in den volsten zin van dit Beest zijne veeren, wanneer het toornig is, kan worden gezegd; dewijl als dan zelfs zijn dons, even als een pallisaat, ter verdeediging van zijn ligchaam verstrekt, steil staat.

Frederik betuigde zijn leedwezen over zijne onbezonnenheid en beloofde in 't vervolg beter naar de vermaaningen van de zulken te zullen luis-

luisteren, die ouder waren en meer ondervinding hadden dan hij. — Verzogt om de vernieuwing van zijns Leermeesters vriendschap en deeze gaf hem een antwoord, het welk wel niet gerustsstellende, maar toch ook minder moedbeneemende dan den voorgaanden dag was: hij zoude, uit zijn nader gedrag zien, of hij zijnen misslag herstelde en daar van zoude het al — of niet vernieuwen van dezelve afhangen.

De Leermeester wilde niet verder komen — de Leerling vergenoegde en getroostte zich een geduldig afwachten van het toekomende; dewijl hij niet dan al te zeer gevoelde dat hij het zich zelven op den hals gehaald hadde. Hij gedroeg zich zeer omzichtig en verwierf weeder de genegenheid zijns Onderwijzers, herstelde langsaamerhand en besloot eindelijk de Vrijheid te verzoeken, om op eenen zekeren schoonen dag, eens naar buiten te mogen wandelen, het welk hem, onder ernstige vermaaningen van voorzichtigheid, wierdt toegestaan. — Dan, zoo is het menschlijk hart, zoo is inzonderheid

heid het hart der Kinderen, dat het, bij de minste buitengewoone Vrijheid — niet zeldsaam tot toomeloosheid overslaat, en veeltijds de onheilen vergeet, die het zich, door het misbruik van dezelve heeft op den hals gehaald. — Zie daar van een bewijs in het volgend geval.

XX.

EEN STEENUIL.

Hoedt u voor kwaad Gezelschap, hadt *Frederik* in de ooren behooren te klinken: het hadt hem de Lessen van zijnen Leermeester dienen te herinneren en niet meer aan den Jager moeten doen denken, om niet meer in de gelegenheid te komen, van het gezicht van hem, die zijnen besten vriend was, te ontwijken: maar juist het tegendeel hadt plaats. *Frederik* hadt, zoo als wij gezegd hebben, kennis met dien Jager gemaakt, die, wel is waar, op zich zelven, een best onbesprooken mensch was, maar

maar toch, door zijn ambacht, niet in dien kring van lieden viel, welke den Leermeester, in het vormen van het verstand en hart, en inzonderheid van het laatste, van den jongen *Frederik*, dienstig konden zijn. Naauwlijks was onze Kleene, in zoo verre hersteld, dat hij de gedachte begon te kunnen koesteren, dat hij rasch weeder zoude kunnen uitgaan, of hij dacht aan den Jager en hem bekroop de lust, om, vergeetende het geen bij zijn nachtverblijf bij hem was voorgevallen, eens bij hem op de Kraankooi te zijn. Hij ging derhalven, volgends boven bekomene vrijheid tot uitgaan, naar den Jager, verzogt hem om die te zien en deeze ging met hem derwaards. De Jager plaatste den Steenuil, vastgebonden op het bovenste gedeelte van den Aardhoop. — Wat is dat voor een Vogel, met die vuurige oogen! vraagde *Frederik*: daar zou men waarlijk bang voor worden; ten minsten zou ik niet gaarne — en hier voelde hij naar zijne wang — in deszelfs spooren vallen; met hem iets te beginnen, dat durf ik niet doen: ik zou er nog veel erger kunnen afkomen, als onlangs van den Kalkoenschen

schen Haan: neen, dat zal ik maar laten blijven. — Het is een *Steenuil*, een van de grootste soort van Uilen. — Maar tot wat einde wordt dan dien vreeslijken Vogel alhier vast gebonden! daar zal zich immers geen Vogel herwaards wagen? want deeze moet gewis alle de anderen bang maaken. — Dit is waar en ook niet waar, al naar men het neemt. Zekerlijk, komt hem des Avonds niet gaarne een Vogel te na, dewijl hij dan scherper als bij dag kan zien, en dan is het gemeenlijk met dien geenen die hij pakt, eene afgedaane zaak; want hij neemt ze oogenblikkelijk beet, verscheurt ze en dan, naar binnen met de brokken. Doch bij den dag, wanneer hij, even als alle Uilen, niet zoo goed ziet, dewijl hem de Zonnestraalen verblinden, vervolgen hem alle Vogels, groote en kleene, en tarren hem, zonder dat hij het waagt, een van hun aan te pakken. Met de Kraaijën leeft hij in eene eeuwige Vijandschap. Wij hebben ons hier slecht in de Hut te verbergen, zoo zullen wij weldra allerlei Vogels, maar inzonderheid Kraaiën zien aankomen en bij geheele schaaren, in eenen kring,

kring, rondsom hem heenen vliegen. Dit deeden zij beiden. Allerlei Vogels en Kraaiën kwamen in meenigte, en vloogen zoo na om den Steenuil, dat de Kleene geloofde, dat zij wel met de handen te vangen waren. *Frederik* liep des derwaards en herhaalde zijne pooging, om eenigen van dezelven, op die wijze te verrasfchen, tot herhaalde reifen; doch de Vogels waren fneller en vloogen hooger dan hij gemeend hadt. De Jager verzogt dat hij deeze kleene moedwillige uitvallen geliefde te vermijden; dewijl de Vogels daar door van hem verdreeven en bang gemaakt wierden, zoo dat hij dezelven niet konde fchieten. Maar *Frederik* bekreunde zich daar niet aan: integendeel begon hij met fteenen en ftokken er naar te gooien: doch ook dit was te vergeefsch, want hij trof geen eenen Vogel. Maar de Vogels begonnen daarentegen al langer hoe meer banger voor de fteenen en de ftokken te worden dan voor den Steenuil, en wierden daar door fchuw, vloogen weg en kwamen niet weeder, zoo dat er de Jager geen konde fchieten, zoo als hij gewenscht hadde en te onvreede, met zijnen jon-

jongen Wulpsaart te rug keerde, wien hij, in het voorneemen, van hem niet meer iets te laten zien, of bijwoonen — het gewoone lot van kinderen, die zich door hunne ongezeglijkheid, of wangedrag, onbemind maaken — deeze les gaf:

Die Vogels wil vangen, moet er met geen ftokken onder flaan.

Frederik, die gevoelde, dat hij zich ook in deezen geenzins op zoodanig eene wijze gedragen hadt, dat hij zijn gedrag voor zijnen Leermeester durfde openleggen, en hij dus geene gelegenheid zoude hebben, om in iets zijne nieuwsgierigheid te voldoen, klampte den Jager aan boord en verzogt hem, dat hij hem het een en ander betreklijk den Steenuil zoude meededeelen.

De Jager zeide hier op — het dier hebt gij gezien, en dat het tot het grootfte foort van Uilen behoort, heb ik u gezegd: zijne fteil opftaande veeren, ter wederzijde van zijnen kop, hebben hem ook den naam van hoornuil ge-

gee-

geeven: zijnen geelen buik, zijn roodachtig bruin ligchaam, vol zwarte vlakken, hebt gij gezien, en meer weet ik er u niet van te zeggen, dan dat er geen Uil is, die nog zoo veel het daglicht kan verdraagen, als dit soort van Uilen, waarom men hem ook altijd vroeger in den avond en laater in den morgen dan andere Uilen ziet. Niettegenstaande echter alle Vogels zijne vijanden zijn, om dat hij hun, wanneer hij ze kan pakken, als lekkere Boutjens verslind, is hij nogthands ook een liefhebber van wildbraad, en ik verzeker u, dat het een kaerel moet zijn, die de Haasen en Konijnen tegens dien snorrenbaard kan kluiven; doch in tijd van nood behelpt hij zich in zijne keuken ook met Rotten, Muisen, Kikvorsschen, Hagedissen en Slangen.

Fr. Maar nu de Kraai, zeide *Frederik*, zijn gezwooren vijand, zoo als gij mij hebt gezegd, dat zwarte Beest, het welk mij echter niet leelijk voorkomt. — Wat weet gij mij daar van te zeggen?

De Jager. Leelijk is dit Dier, zeker even

zoo

zoo min, als het altijd zwart is; want men vindt ook bonte Kraaien, doch deeze zijn even zoo zeldsaam als jonge Heeren, die des morgens hunnen Leermeester vrij onder de oogen durven zien, wanneer zij des nachts, bij den Leeuwerikkenstrik zijne Lessen vergeeten hebben en blij zijn wanneer zij hem naar eenen vriend — al was het ook maar een Jager, zien vertrekken, om bericht van het gedrag van zijnen Kweekeling te bekomen. —

Fred. O die bonte Kraai! — Mijn Leermeester is bij u geweest: zeker, ik voel het al aan mijn hart, dat ik van dat Nachtje nog wat te wachten heb.

De Jager. O Neen! Hij was zeker niet wel voldaan over uw gedrag: doch ik heb hem onder 't oog gebragt, dat gij u, in de omstandigheid waarin gij u toenmaals bevondt, niet wel anders konde gedraagen, of dat gij als een blooter machine zoudt hebben moeten blijven staan, en hier in scheen hij meer of min genoegen te neemen; doch echter schudde hij zijn hoofd en zei: hij hadt mijne Lessen niet

be-

behooren te vergeeten; de Spreeuw heeft wel gelijk gehadt, toen hij de woorden: *hoedt u voor kwaad Gefelfchap*, uitbragt.

Frederik, hier door weeder meer of min bemoedigd, bedankte den Jager voor zijne minfaame tusfchenfpraak, betuigende, dat hij dien nacht, door het gebeurde en den volgenden morgen, door zijne wroeging en verleegenheid reeds genoeg geftraft was, en verzogt hem, tot tijdkorting over den weg, nog het een en ander omtrent de Kraaiën meede te deelen, het welk de Jager in deezer voege deedt:

Dit dier, het welk gij nu eenigzins van naderbij kent, is even zoo min een nutloos Beest, als de Raaf, hoewel het zoo groot niet is; want het vangt, even als dezelve, agter den ploeg weg, de wormen op, uit dewelken de Kevers voordkomen, en is dus een zonderling nuttig Gedierte ter zuivering der Akkers. daarenboven aast de Kraai ook nog op Rupfen, Muggen, Maden en andere Infecten, welke voor de vruchten en het Land nadeelig zijn.

zijn. Haar geluid, het welk zij maakt, en dat gij gehoord hebt, verfchaft haar haaren naam. Haaren aart is gulzig en verflindend.

Frederik en de Jager waren nu tot zoo verre op hunnen weg gevorderd, dat de eerfte alleen naar huis konde gaan, gelijk hij ook deedt, na dat hij affcheid van den laatften genomen en hem voor zijne vriendlijkheid bedankt hadt; maar te huis komende, begon zijn gemoed hem weeder te befchuldigen: dan deeze reize diende hem het geval: er was gezelfchap aan huis en dit fcheide niet voor des avonds laat, zoo dat *Frederik*, dien dag, zijnen Leermeester, voor wien hij, door de gedaane ontdekking van den Jager, meer dan gewoon ontfag hadt, niet aanfchouwde en zoo gelukkig tijd won en zoo als in 't vervolg zal blijken, geheel vrij dobberde; dewijl deeze al te verftandig was, dan dat hij reeds genoegfaam dood gebloede wonden, weeder zoude hebben opengereeten; te meer: daar zich dagelijks, bij zijnen kweekeling, nieuwe voorwerpen van zedelijke onderrichting aanboden en hij

hij wel eenen Vermaaner, maar geenzins eenen verveelenden Grommer wilde zijn: overtuigd, dat vermaaningen ingang, maar neetelige Berispingen, geslotene harten en afkeerige weerstreevige gemoederen, vinden en ontmoeten.

Ook konde het de kleene *Frederik*, die van natuure van geen schrander oordeel ontbloot was, voor dien dag, genoeg stellen met de Les: *Die Vogels wil vangen, moet er met geen stokken onder slaan*, en zijn Meester behoefde er niets bij te voegen; dewijl dezelve hem duidelijk leerde, dat men nimmer iets met geweld kan bekomen, maar zich altijd van beleid en van de behoorlijke middelen moet bedienen, doordien men anders, in steede van te vorderen, geheel van den weg afraakt en zelfs de verwijdering van zijn doelwit, zoodanig bewerkt, dat men het nooit, noch nimmer weeder bereiken kan.

21

22

XXI.

EEN VERGEET MIJ NIET.

Frederik ging eens met zijnen Leidsman op een veld wandelen, vermaakte zich met hem in de fchoonheid der meenigvuldige Bloemen, en plukte er een, nu hier dan daar. Eindelijk kwamen zij aan eenen kleenen Poel, alwaar de geheele grond met *vergeet mij nieten* bezaaid was, welke onze jonge Liefhebber ongemeen beminde. Op dit gezicht konde zich *Frederik* niet bedwingen, maar liep er regelregt naar toe; maar Hemel! op eens ftak hij tot aan de Armen in het water en den modder. Ter nauwernood konde zijn Leidsman hem weeder daaruit trekken. Zijne fchoenen bleeven in den flijk fteeken, zonder dat ze er weeder uit te krijgen waren. Dan dit was nog het geringfte. *Frederik* was nu, van de Koufen af, tot den kraag toe, vol flijk, geheel nat en rilde en beefde van de koude; te meer, daar hij vooraf redelijk warm geweest was. Hij maakte, in de daad, nu geene on-

 aar-

aartige vertooning, en zoo in deezen toestand naar huis te gaan, was onmogelijk, zonder overal nagekeeken en uitgelagchen te worden. Zijn Leidsman moest dus alleen naar huis loopen, en voor *Frederik* andere kleederen laten brengen. Gedurende deezen tijd dacht *Frederik* na, wat hij hadde moeten doen en wat hij hadde moeten laten: naamelijk, niet zoo op het eerste gezicht toevliegen; vervolgends dat hij eerst den grond hadde moeten onderzoeken, of dezelve ook vast ware? en of deeze Bloempjens, of in Moerassen, of wel geheel in het Water stonden en wat dergelijke meer was. Dan, onderwijl de kleederen gehaald wierden, scheelde het weinig, of *Frederik* hadt eene Koorts gekreegen; doch voor dit maal geraakte hij nog met den blooten schrik en de rilling vrij. Hij nam zich derhalven voor, om voordaan niets weeder onbedacht te doen en in het Toekomende voorzichtiger te zijn.

Voorgedaan en nabedacht,
Heeft meenig in Ellend gebragt.

Na-

Natuurlijk is het na te gaan, dat het haalen der schoone kleederen, bij geene mogelijkheid, zoo stil in zijn werk konde toegaan, dat de Leermeester het ongeluk van zijnen Kweekeling niet ter Ooren kwam. Deeze stondt hem des reeds af te wachten: dan, ditmaal klopte het hart van *Frederik* niet — hij tradt hem vrijpostig te gemoet, ging met hem in zijn vertrek, verhaalde zijn ongeluk het welk hem overkomen was; doch vergat niet daar bij gewag te maaken van zijne overdenkingen, toen hij in zijne beslijkte kleederen zat, en veel minder van zijn genomen besluit van toekomstige voorzichtigheid, een breedvoerig gewag te maaken, zoo dat hij, als 't ware, op eene behendige wijze, zijnen *Mentor* van de Hoofdzaak af leidde en op zijne Persoon, daar hij toch gaarne zag dat hij iets goeds deedt, of voornam te doen, bepaalde, en hij, daar zijn Meester met het laatste zeer in zijnen schik was, deeze reis, met eene ligte vermanning en daar meede gepaard gaande toewensching van versterking in zijn voorneemen, het welk voor hem, van den uittersten invloed

Op

op zijn geheele leeven konde en voorzeker moeste zijn, vrijmaakte en zijnen Meester hem, op zijn verzoek, van hem eene en andere bijzonderheid omtrent deeze Bloem te willen meededeelen, het volgende dienaangaande zeide: Verwacht niet, dat ik u, omtrent dit aartig bloempjen, het welk iederen Onbezonneling, het zelfde lot bescheert het welk u overkomen is, zoo veel zal zeggen als over de Roos: dat het in natte, moerasschige plantsen groeit, hebt gij bij ondervinding, en dat het eene heldere blaauwe kleur en lange steel heeft en zijne bladeren helder groen en doorschijnend zijn, hebt gij reeds voor uw ongeluk geweeten; want juist dit heeft met elkanderen dat schoone gevormd, het welk u bekoorde; doch dat het geen Reuk heeft, dat zal u naar alle gedachte onbekend zijn, en dit is alles wat ik u dienaangaande weet meede te deelen; alleenlijk moet ik u nog zeggen, dat het ook Veldcijpres genoemd wordt; maar u tevens aanraaden, om het, ter uwer herinnering en ten einde steeds uwe be-

lofte en voorneemen indachtig te zijn, nimmer anders te noemen, dan, *vergeet mij niet.*

XXII.

EEN DREKHAAN.

Frederik hadt gehoord dat een Drekhaan niet alleen een schoone, maar ook een vrolijke en lustige Vogel was, welke allerlei koddige gewoontens eigen waren: zoo dat hij, bij voorbeeld, bij zijnen snellen loop de vlerken tot op de aarde laat zakken, even als de Kalkoensche Haan, en altijd zulke diepe buigingen daarbij maakt, dat hij telken reize met zijnen snavel den grond raakt &c. Daar nogthands de *Drekhaan* een ongemeen schuuwe Vogel is, zoo was het moeilijk, om er eenen te bekomen. Eindelijk echter, gelukte het *Frederik* om er eenen te betrappen en te vangen. Hij was hartlijk verheugd dat hij hem hadt en verheugde zich zoo wel over zijne schoone gestalte, als over zijn klugtig gedrag. Maar hoe

 stinkt

ſtinkt het hier zoo? vraagde *Frederik* eens. — Het is de Drekhaan, was het antwoord. — Hoe kan dat zijn? — Zeer gemaklijk. De Drekhaan wroet altijd in de vuiligheid. Met zijnen langen Snavel, boort hij geſtadig in ſtinkend Aas, Mest en Drek, naar Maaden, Pieren en Wormen; ook draagt hij niet, zoo als andere Vogels doen, de vuiligheid van zich zelven en van zijne Jongen uit het Nest weg, maar werpt die bloot door het Nest heenen; door die oorzaak ſtinkt hij en zijne Jongen, zoo wel als het Nest, bij aanhoudenheid: van daar het ſpreekwoord, het welk een onzindelijk Mensch aanduidt:

Hij ſtinkt, als een Drekhaan. —

De onzindelijkheid is eene kwaade gewoonte, want zij heeft ongezondheid en zeer dikwijls ook armoede tot zasleep.

Het geſprek, het welk de Leermeester met zijnen Leerling hieldt, toen hij hem het bericht deedt, dat de Vogel naar denwelken hij zoo zeer verlangd hadt, ſtonk als een ſecreet, liep over

over den ſchijn der dingen en over de zindelijkheid. — Dikwerf, zeide hij, verlangen wij naar iets, het welk ons, op eenen zekeren afſtand behaagd, doch wanneer wij het in 't bezit, of onder ons bereik hebben, zijne ſlegte hoedanigheden, zelfs door zijnen reuk verraad, zoo als gij hier, in uwen Vogel, daar van een voorbeeld hebt. Wees derhalven altijd omzichtig in het bepalen van uwe begeerte: hecht dezelven nooit, dan aan iets zoodanigs, van wiens goede eigenſchappen gij, of door eigene ondervinding, of door die van geloofwaardige berichten, overtuigd zijt, dan hebt gij geenen nood, dat de ſtinkende reuk er van, u in den neus zal ſtijgen. Of zoo gij dezelve al hecht aan iets, het welk u niet in zijnen geheelen omvang bekend is, volg dan het voorbeeld van den hond, en ruik en ſnuffel zoo lang, tot dat u deszelfs reuk onderricht, wat er van het zelve zij; want in de zedelijke waereld, welke ik hier vooral bedoel, zal u deeze zedelijke reuk, die ik eigenlijk en wel inzonderheid op het oog heb, de echte beteekenis van de niet ongewoone uitdrukking: *die man ſtaat in geenen goeden reuk,*

 ge-

gemaklijk doen begrijpen; wat aangenaam lieflijk riekt, ruikt men gaarne, men loop er naar toe, of ziet het bij zich te krijgen; maar het geen stinkt, of eenen onaangenaamen reuk van zich geeft, wordt gemeeden en ontvlooden, en zoo gaat het ook met de menschen, die in eenen slegten reuk staan, dat is, die geene deugden bezitten, welke hunnen geur aangenaam maaken; deeze worden geschuwt, en alleen die geenen, die uit noodzaakelijkheid met hen moeten verkeeren, of die even zoo rieken als zij, zijn in den kring van hunnen omgang te vinden. Draag des toch vooral zorg, dat gij u, door uwe deugden, eenen goeden reuk, dat is, eenen goeden naam verwerft en een ieder, die u kent, zal u om denzelven beminnen.

Inzonderheid is de reinigheid en zindelijkheid, ook in dit geval, een van de meedevereischtens. Ik kan u dezelve niet genoeg aanprijsen; want zij is de sleutel, die de toegangen tot allerlei verkeer opent; zij bewaard en beveiligd den lichaamlijken welstand en on-

onderschraagt die van het verstand en hart. — Een onzindelijk mensch, wordt in de saamenleeving niet dan met wangenoegen gezien en geduld: lieden, die eenige opvoeding — of zelfs de zulken, die al hebben zij dezelve niet mogen genieten, toch een denkbeeld van betaamelijkheid en welvoeglijkheid hebben, schuwen en vermijden de zoodanigen, dewijl zij bevreesd zijn, door hun besmet te zullen worden, en, stijgt deeze onzindelijkheid, die zich zelven altijd, oogenbliklijk verraadt, tot eene zekere hoogte, dan maakt het zoodanig een voorwerp, tot een uitvaagsel der saamenleeving. De morsigheid, zoo over wooningen, als kleederen en ligchaam, belet de uitwaassening, zoo noodig voor de Gezondheid, en veroorzaakt, geiijk geheele Landen en volken, daar van de droevige, doch waare voorbeelden opleeveren, aansteekende ziektens en krankheden, welke in staat zijn, hem, die de reinigheid verwaarloost, zijn verzuim met het leeven te doen boeten. — Daarenboven kan ik niet ontveinsen, volstrekt van gevoelen te zijn, dat het wel wezen kan, dat in een zin-

zindelijk Ligchaam, een morsig verstand en hart huisveste, maar dat het mij altijd heeft toegescheenen, eene zedelijke onmogelijkheid te zijn, dat in een morsig Ligchaam, een zindelijk verstand en een zuiver hart zoude kunnen verblijven; dewijl dunkt mij, het verstand en het hart, als dan het Ligchaam, al ware het tegens zijnen zin, dewijl zij er toch over heerschen, zindelijk maaken. Wees derhalven altijd, op en omtrent alles, zuiver en rein, en men zal u ook om deeze deugd, beminnen; gij zult uwe gezondheid daar door bevorderen en uw verstand en hart zullen er bij winnen; doch het spreekt van zelfs, dat ik bij deeze mijne raadgeeving, alle overgedreevenheid begeere gemeeden te hebben; want dan toch zoudt gij, wat het ligchaamlijke aangaat, u zelven bespotlijk maaken; in de verkeering met menschen zoudt gij lastig worden; uw verstand en Geest, zoudt gij aan slaafsche banden leggen en uw hart met ijdelheid vervullen: de gulde middelmaat, moet ook in deezen in acht genomen worden.

XXIII.

23

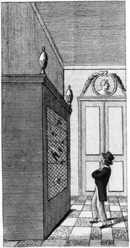

XXIII.

EEN SIJSJEN.

Uit bloote liefhebberij hadt zich *Frederik* eene meenigte Vogels van allerlei soort aangeschaft. Hij liet zich derhalven, op de hoogte van het vengster, een tralien kooi met een deurtjen maaken, zoo dat tusschen dezelve en het Raam nog ruimte genoeg over bleef. In dezelve nu, wierden alle de onderscheidene soorten van Vogels bij elkanderen gebragt; van onder tot boven, was een Latwerk gemaakt, waar op de Vogels konden zitten. Den gantschen dag over verdroegen zij zich redelijk wel met elkanderen: want de kleene oneenigheden, die somwijlen wegens het Eeten ontstonden, hadden niets te beduiden. Maar wanneer het Avond begon te worden, dan ging het telkens op eenen algemeenen oorlog los. Dit wist *Frederik*, en ging derhalven, iederen dag, om dien gewoonen tijd, voor de Tralien, en zag deezen kleenen Vogelkrijg, met het grootste genoegen aan. Dezelve be-

ſtond daarin, dat ieder Vogel, zoo als het ſpreekwoord zegt,

Haan in de Korf zijn wilde.

Naamelijk, elk der Vogelen, wilde des Avonds, op de bovenſte lat, zijn Nachtverblijf neemen. Ieder zogt den anderen te verhinderen om boven te komen, of den geenen die reeds boven was, weeder te verdringen. Het was eene regte Liefhebberij, deezen ſtrijd te aanſchouwen, en te zien hoe de een altijd den anderen in den weg kwam, aanviel, of zich verdeedigde. Toen *Frederik* deezen Kamp voor de eerſte reize zag, dacht hij: ik moet toch eens afwachten wat dit voor een einde zal neemen. Wat gebeurde er? het Tumult duurde redelijk lang, ook pikten zij elkanderen zoo wakker in 't honderd, dat de een hier en de ander daar een veer moest laten, terwijl deezen ſtrijd, door een algemeen geſchreeuw nog meer verleevendigd wierdt. Ieder wilde zijne plaats behouden, en geen een iets toegeeven. Eindelijk wist een kleen, loos Sijsjen, de bovenſte lat te bereiken, en beet, met zijn ſcherp en

en ſpits ſnaveltjen, alles, wat hem te na kwam. — Ei! ei! gij zijt er het Beestjen wel naar, om met de anderen, gedeeltelijk veel grootere Vogels, den kans te waagen, zeide de kleene *Frederik:* gij zult voorzeker die plaats niet lang behouden; eer gij er op verdacht zijt, zal de Bloedvink u naar beneeden werpen — maar zie, noch de Bloedvink, noch de Spreeuw, noch eenige andere Vogel was daar toe in ſtaat, om het kleene Sijsjen van de Lat te krijgen; naauwelijks waren zij hem te na gekomen, of hij hadt ze reeds met zijn ſpits ſnaveltjen beet gehadt, en eenige veeren uitgeplukt: in 't kort, geen een was er die hem iets konde doen, zij mogten maar blij zijn, dat ze er nog zoo afkwamen. Zoo ging het alle dag; het Sijsjen behieldt altijd, door zijne list, zijne gaauwigheid en door de ſcherpte van zijnen ſnaavel, de overhand, plaatste zich alleen op de bovenſte Lat, en vergunde ook, doorgaans, geenen anderen nevens hem te zitten. De overige *ſchoten te kort, en kroopen in hun ſchulp.*

Die anderen overmag, ſteekt hun in de zak.

De

De Leermeester van *Frederik*, die deezen Vogelkrijg ook eens op zijn verzoek bijwoonde, maakte hem hier bij deeze opmerking:

Men moet nimmer zijne tegenpartij, al is die ook nog zoo gering, te min achten; want somtijds kan hij eene pijl op zijn koker hebben, die ons, al schijnt het dat wij veel meer magts dan hij bezitten, zoo dat wij hem in eens kunnen overhoop werpen, doodelijk kan zijn. — De Geschiedenissen leveren ons daar van niet weinige voorbeelden op: maar de Reden inzonderheid beveelt ons de voorzichtigheid, en geeft ons de proefondervindelijke Regel op: het geen de magt niet vermag, brengt list of behendigheid aan den dag, en zulks ziet gij ook in deezen Vogelstrijd bevestigd. Intusschen is het iets zonderlings, dat het schijnt, als of de Hoogheid, zelfs bij de Dieren nagejaagd, verdedigd, benijd en wanneer zij eens verkreegen is, bij de wangunst die zij doet gebooren worden, toch echter, al is het dan gedwongen, geëerbiedigd wordt. Dan, ik laat hen en het Menschdom dat er naar

naar staat, gereedelijk de begeerte tot dezelve over, en hou mij aan het zeggen der ouden, *die laag zit, valt nooit hoog;* volg hier in, in uwen verderen leeftijd, mijn voorbeeld: laat nimmer stand, noch aanzien, u bekooren, maar zoek, in plaats van dit klatergoud dat niets dan deszelfs glansch bezit, u zelven eenen verheevenen Geest te verwerven, en laat uwe grootheid en uwe hoogheid, niet op eenen rang, die door list, of iets dergelijks verkreegen is; maar alleen op uwe deugden, op uwe goede zeden en uwe kundigheden gevestigd zijn, en zijt verzekerd, dat dezelve dan nimmer met u in het graf der vergeetelheid zal neederdaalen, maar zelfs, na uwen dood, uwen naam en gedachtenis, nog in zegening zal doen blijven.

* * *
* *
*

Bij

Bij den uitgever dezes is nog gedrukt, en alom te bekomen:

I. *Julie St. Laurence*, of de schoone onbekende, met het extra fraai Pourtret van Julie. Die zich de moeite geeven willen, haar te leeren kennen, zullen in haaren omgang veel smaak vinden. Zij is zedig, vriendelijk en bescheiden, eene vriendin van deugd, en een sieraad van haar geslacht. Geene ouders behoeven te vreezen, dat hunne zoonen of dogters door haaren omgang zullen bedorven worden, in tegendeel zal het verhaal haarer lotgevallen meenig onervaren meisje op de nadruklijkste wijs voor de nadeelige gevolgen van elken onvoorzigtigen stap waarschuwen, en een ieder in haar verkeer niet alleen eene aangenaame uitspanning vinden, maar ook eenige lessen kunnen opzamelen, die in het gewoel der waereld zeer te stade zullen komen.

II. *Elisa*, of de vrouw, zo als zij behoorde te zijn, met vier fraaije platen. — Weinig Boeken zijn zo gunstig, en met eene zo aanhoudende goedkeuring in Duitschland opgenomen, als deze Elisa. In den korten tijd van twee jaren, is dit werk aldaar vijf maal herdrukt, behalven, dat daarvan nog twee Fransche en eene Engelsche Editie het licht zien. Mogten alle jonge Meisjens en getrouwde vrouwen deze Elisa regt lezen, en den inhoud regt ter harte neemen, waarlijk wij zouden zo veele ongelukkige huwelijken niet zien. Wat vermag toch eene zagtmoedige vrouw niet over haren Man; hij moest waarlijk een allerslegtst Charakter hebben, en volstrekt niet te verbeteren zijn, die in den omgang met eene Vrouw, gelijk Elisa was, zijn gedrag niet veranderde.

By den Uitgeever deezes, zyn mede te bekoomen:

I. *De kleene Frederik in het groote Rijk der Natuur, met drie en twintig plaatjes.* Een allernuttigst Leesboekjen voor de Jeugd, waar in, onder de behandeling van verscheidene gemeenſaame voorwerpen uit het Ryk der Natuur, een Leermeester, zynen kweekeling tevens opleidt tot de voornaamſte en algemeenſte gronden van de natuurlyke Zedeleer, zoo als ons die door de ondervinding uit de Beſchouwing van natuurlyke voorwerpen worden geleeraart. Deze toepasſingen maaken dit nieuwe Lettergeſchenk aan Neerlandsch Jeugd, tot een werkjen, het welk zelfs, door Ouders en Onderwyzers, niet zonder vrucht zal worden doorbladert. —— De Styl waarin het geſchreeven is, is volmaakt overeenkomſtig de voorwerpen voor dewelken het is opgeſteld, zonder daardoor echter iets van dat ſchoone te misſen, het welk de voorwerpen daar in behandeld wordende, in denzelven vorderden.

II. *Johanna en Karolina, of de gevolgen eener verdeelde Liefde.* Benevens drie *kritiſche verhandelingen over verliefde onderwerpen.* Dit Werkje, dat onder de menigvuldige dagelyks uitkomende Romans, billyk met aandagt gelezen mag worden, is hoofdzakelyk geſchreven om jonge lieden voorzichtigheid aan te raaden in de liefde; men heeft daaraan den roem gegeven van eene Roman, die zeer leerzaam en onderhoudend geſchreven is; de characters zyn uit de wezenlyke waereld en de dagelykſche verkeering genomen en met oordeel geſchetst. De drie verhandelingen zyn getyteld:

a. *Bydragen tot de theorie van het kusſchen, of de gevolgen van wysgeerige redeneringen.*

b. *Over de Vryheid, aan een meisje dat niet in den Echt begeerde te treden.*

c. *Is het nodig een Filoſoof te zyn? Ten tyde der groote omwenteling in het ryk der Filoſofie.*

Met een gegraveerden tytel.

III. *Ph. E. Knigge, Levensregelen of Voorſchriften om vroom en verſtandig te leeven. —— Veele Ouders, welke gaarn zien, dat het hunne Kinderen wel gaat, zyn by de menigvuldige Boeken en Geſchriften, welke daaglyks uitkomen, in vrees, hun een boek in de handen te geeven,*

hetwelk zy zelven, wegens hunne bezigheden vooraf niet hebben kunnen leezen; Zulke Ouders kan dit bovenstaande nuttige Werkjen ten sterksten aanbevoolen worden; hetzelve is zeer netjes, in een gemakkelyk Zakformaatje gedrukt.

IV. *Verzameling van nuttige Historien, Zedelessen, &c.* allen in 't Fransch, *aller geschiktst om aan de Jeugd 't onderwys in 't Fransch leezen aangenaam en gemaklyk te maaken. Benevens een Woordenboek, waarin de meeste woorden en spreekwyzen zeer gemaklyk te vinden zyn.*

De voortreflyke inrichting van dit Leesboek, het nut, hetwelk door hetzelve niet alleen bedoeld, maar ook werkelyk bereikt wierd, verschaften aan hetzelve eenen zoo gunstigen ontfangst, dat er in Duitschland kort op elkanderen drie drukken (egter met geen zo volledig Woordenboek) zyn uitgekomen.

Omtrend den belangryken inhoud van dit Boek en de goede keuze van de, in deeze Verzameling opgenomene Fransche Opstellen, laat ik de beslissing aan den kenner van de Fransche taal en den vriend van nuttige wetenschappen, en zedekundige grondbeginsen, gerustelyk over, vast overtuigd zynde, dat dit oordeel tot voordeel van hetzelve zal uitvallen.

Meer dan 100 Werken van de beste Schryvers zyn daarby doorzocht, en het doelmaatigste uit dezelven gebruikt geworden.

De eerste Afdeeling behelst, tot pag. 5, een klein zedekundig Elementarboek. De eerste stukken van hetzelve zyn uit den Kindervriend van den Heer van Rochow. De Uittrekzelen uit de oude Geschiedenis zyn om hun zedekundig gewigt daarin opgenomen. Ook zyn er nog eenige leerzaame en onderhoudende stukken van Vrienden en Kenners der Fransche taal tot deeze Verzameling bygevoegd, gelyk de Fabelen uit la Fontaine, van pag. 194, en het Vogelnest, pag. 199.

De Gedenkspreuken, aan het hoofd van beide Afdeelingen geplaatst, zyn niet zonder moeite uitgekozen, endeels tot gesprekken over dezelve, deels tot het van buiten leeren bestemd.

Het Woordenboek, in het welk geen zwaar woord, met ons weeten, uitgelaaten is, toont altoos de beteekenis, in welke het Fransche woord in deeze Verzameling gebruikt

wordt, in het Nederduitsch aan, terwyl ook de hoofdbeteekenis er niet zelden is bygevoegd.

Aan den gunstigen Ontvangst van dit Boek, hetwelk zo wel in de Schoolen, als by het huislyk Onderwys gebruikt kan worden, twyffelt de Uitgeever zoo min, als hy van de bruikbaare nuttigheid van hetzelve vast overtuigd is. Het tytelplaatje behoord tot pag. 10. en vertoond twee Kinderen, die voor een Grasheuvel op hunne knieën liggende, God voor het welzyn hunner Ouders bidden; hetwelk de Moeder, onbemerkt van hun, toeziet. ——

Eene zeer gunstige recensie van hetzelve, vind men in de Letteroeffening van 1799. *No.* 15. *Bladz.* 300. als ook in de N. Vaderl. Bibliotheek van 1800 N. 2. De hoofdzaakelyke inhoud van dit werkje is:

I. Spreekwoorden, grondbeginselen en uitgezochte gedachten.

II. Zedekundige verhaalen, geschiedenissen en gesprekken. als: 1. Liefde tot God en de Ouders. 2. Gesprek over de zintuigen, het geheugen enz. 3. De weldaadige Zoon. 4. De schyn bedriegt. 5. De godsdienstige Herder. 6. Het weldaadige Kind. 7. De Vader en zyn Zoon. [Aan God hebben wy al het goede te danken.] Zamenspr. 8 De deugdstervende Jongeling. 9. Geluk en ongeluk. 10. Het deugdzaame Bruidpaar. 11. Het Brandglas. 12. De Zeilsteen. 13. De Waereld. Zamenspr. 14. De Aarde en haare Bewooners, Zamenspr. 15. De stervende Grysaard. 16. Ook onder de Wilden worden er goede menschen gevonden. 17. Een trek van broederlyke liefde. 18. Mina, of het verbeterde Kind, Zamenspr. 19. In de Schepping van God is alles goed, Zamenspr. 20. De goedaartige Prinsessen. 21. Moed en weldaadigheid van een Boer. 22. Amand, [edele trek van kinderlyke en broederlyke liefde.] 23 Het vermaak van den arbeid, Zamenspraak. 24. De Kersen. [De oprechte Kinderen.] 25. De Tulpen. [Kinderen moeten niet wyzer zyn willen, dan hunne Ouders.] 26. De vogel van den goeden God. [Men moet ook medelyden hebben met de Dieren.] Zamenspr. 27. Het geheim van het vergenoegen. [Men moet in 't genot van 't vermaak maatig zyn. 28. De edelmoedige Kinderen. 29. De Wysgeer en de Jongeling. [Het is dwaas, op schoonheid hoogmoedig te zyn.] 30. De goede Zoon. 31. Het graf. 32. De weldaadige jonge duitsche Prins. 33. Gesprek over

bekwaamheid, medegevoel, vriendschap, menschlievendheid enz. en over het recht gebruik van het geld. 34. De pligt omtrend het menschdom. 35. De trouwe Vriend. 36. De tederheid van Kinderen. 37. De wynstok. [Men moet slecht gekleede Kinderen niet verachten.] Zamenspr. 38. Het nuttige hindernis. 39. Het kleine Meisjen met den knevelbaard. 40. De jonge Dame, welke de weldadigheid meer beminde, dan het hoofdtooizel. De goede Dogter. 42. De braave Grofsmid. 43. Het weldaadige Weeskind. 44. De dankbare Jood. 45. De Stuurman. 46. Gevoel en dankbaarheid. 47. De Weduwe van *Zehra*. 2. Zamenspr.

III. Anekdoten en Fragmenten uit de oude Geschiedenis, als

1. Confucius, de groote Leeraar der Chineezen. 2. Thales. 3. Chilon. 4. Cyrus. 5. Leonidas. 6. Aristides. 7. Socrates. 8. De Vrouwen van Miniens. 9. Damon en Pithias. 10. Epaminondas. 11. Alexander de Groote. 12. Alexander en Jaddus. 13. Diogenes. 14. Coriolanus. 15. De oudere Scipio Africanus. 16. De oude Cato. 17. Lucullus. 18. Pulton. 19. Augustus. 20. Rykdom en Armoede. 21. Perikles. 22. Demetrius Poliorcetes.

IV. Fabelen [No. 1—8 van la Fontaine.]

1. De arme en de dood. 2. Het Hoen en de Diamant. 3. De gewonde Vogel. 4. De beide potten. 5. De Vos zonder staart. 6. De Ezel in de leeuwenhuid. De Jager en de Leeuw. 8. De Boer en de Slang. 9. Het Vogelnest.

NB. Voor Schoolen waarin de Fransche en Hoogd. taalen geleerd worden, vindt men hetzelfde Woordenboekje, van 't Fransch in 't Hoogd. vertaald.

V. *No.* 1. 2 *en* 3. *van het Nieuwe Printeboek voor Kinderen, behelzende Onderwerpen uit het Ryk der Natuur, der Wetenschappen, Kunsten en Ambachten, naauwkeurig afgebeeld, en in vyf taalen bevattelyk beschreven. De Onderwerpen in No I. zyn* I. Plantgewassen en Insecten, *als* 1. Het Verkensbrood. 2. De groote Wolfsmelk. 3. De Agamemnon, *een* Dagkapel. II. Zoogende Dieren, *als* 1. Het Hert. 2. Het wilde Verken. 3. Het Konyn. 4. De Dwerghaas. 5. Het gemeene Eekhoorentje. 6. Het Marmot. III. Natien en Heidensche Godheden, *als* 1. Eene Koningin van Siam. 2. Een Koning van Ava. 3. Apollo. 4. Diana. IV. Ambachten, *naamelyk* de Boekbinder, *met al zyn gereedschap, en op verscheiden manieren werkende.* V. Natuurtoneelen, *als* de Groote Geiser op Ysland. *De Onderwerpen in No. II zyn*, I. Planten en Insecten, *als* 1. De Kat, de Vorkstaart, of diklyvige Wilgenrups. 2. De Maturna of Athalia. II. Natien en Heidensche Godheden, *als* 1 Optocht van den Keizer te China. 2. Juno. 3. Venus. III. Vogels, *als* de witstaartige Arend. IV. Ambachten, *als* eene volmaakte Styfzelfabrik. V. Natuurtoneelen, *als de merkwaardige* Banyaanboom. *De Onderwerpen in No. III zyn* I. Vermaarde Mannen, *als* 1. Dr. Benjamin Franklin. II. Zoogende dieren, *als* 1. De Sagoin. III. Natien en Godheden, *als* 1. Jupiter. 2. Merkurius, Chineesche Soldaten, Fig. 1 en 2. 3. een Koreaner. IV. Fabrieken en Ambachten, *als* Van het gewinnen en de toebereiding der Boomwol. V. Natuurtoneelen, *als* Fingals Hol op Staffa.

Er zyn reeds eene menigte Printeboeken voor Kinderen in het licht; maar gedeeltelyk zyn de onderwerpen noch goed geteekend, noch goed gegraveerd, en geillumineerd. De Uitgeever vleit zich voor dit alles gezorgd te hebben, en laat de verdere beoordeeling van dit werk aan een ieder over.

VI. *Waarachtig en naauwkeurig onderwys voor den Landman, aangaande de* Rundveeziekte en derzelver inënting, *door* G. C. Reich, *Hoogleeraar in de* Geneeskunde *te Erlangen enz. met eene aanpryzende Voorrede van* R. Vosften, *Hoogleeraar in de Geneeskunde aan de Bataafsche Hogeschool te Harderwyk en Archiater van het voormaalig Gelderland.*
„ *Daar de verderflyke Veeziekte onlangs in ons Land,* „ *vooral in het voormaalig Gelderland en omstreeken, en* „ *thans in het voormaalig Zeeland, zo droevige verwoestingen* „ *onder het zoo nuttig, en tot het bestaan van den Landman* „ *en Burger zoo onontbeerlyk Rundvee aanricht, zoo is het* „ *niet te verwonderen, dat men alom naar middelen van* „ *voorbehoeding en geneezing heeft omgezien, en dezelve* „ *door den druk bekend gemaakt, ten einde deeze verschrikkelyke landplaag met alle kracht te keer te gaan, en indien* „ *het mogelyk was, geheel uit te roeien of te voorkomen.* „ *Onder de menigvuldige Schriften die zo wel hier als voornaamlyk in Duitschland over dit onderwerp tot dat oogwerk* „ *in 't licht zyn gekomen, munt dit* Onderwys over de „ Veeziekte, en derzelver Inënting *van den Hoogleeraar* „ Reich, *volgens het beslisschend oordeel van den doorkun-*

„ digen, en byzonder in dit vak zo bedrevenen, Hoogleeraar „ Forsten, als ook de naauwkeurige en zeer gunstige Recensien der Schryvers van de Nieuwe Vaderl. Bibliotheek, „ Letteroeffeningen en Boekzaal boven allen uit. En wie, „ dien het behoud van zyn Vee en dus zyn eigen welvaaren „ ter harte gaat, zou niet gaarne den geringen prys van „ 16 stuyvers willen besteeden, om zich dit voortreflyk „ Werkjen eigen, en van hetzelve, waar en wanneer het „ nodig is, gebruik te maken?"

VII. *Kleine Natuurlyke Geschiedenis voor Kinderen. De groote van alle Kindervrienden erkende, door de Schryver der* Bibliotheek en Letteroeffening *zeer geprezene nuttigheid van dit bevallig, met* 191 *fraaie afgezette afbeeldingen, versierd en daarby zo min kostbaar onderwys in de Natuurlyke Geschiedenis, blykt ook voornaamlyk uit het sterk debiet, welk de twee eerste deeltjes van dit werkjen hebben, en behoeft dus geen verdere aanpryzing, en er zyn nog maar weinige Exemplaaren van het eerste Deeltjen voorhanden. De tweede druk van het tweede deeltjen is thans weder in gereedheid; en daar de* Uitgever *door veele Vrienden aangezogt is om nog een derde Stukje te laten volgen, zo heeft dezelve aan hunnen wensch voldaan, en dit 3de Stukje is reeds in het licht; hetzelve is met veel fraayer plaaten voorzien, dan de twee eersten.*

VIII. *Rosenmullers Gebeden, en Geschiedenis van den Godsdienst. De naam van Rosenmuller is te bekend, dan dat men de opgenoemde Werkjes aan onze Landgenooten eerst behoefde aan te pryzen. De* Gebeden *ademen den Geest van het Christendom, en zyn zoo leerzaam als stichtelyk, en opwekkend, zo wel voor den eenvouwdigen als voor den meer beschaafden Christen.*

IX. *De Geschiedenis van den Godsdienst voor Kinderen, is in eenen voor Kinderen zoo bevatlyken en tevens zoo bevalligen trant geschreven, dat dit Werkjen niet minder tot vermaak, den tot nut van de Jeugd kan verstrekken. Van beide deezer werkjes zyn reeds zeven drukken in 't Hoogd. uitgekomen.*

X. *Miranda, Koningin van Noorden, Geliefde van Pansalvinus vorst der duisternis.* Volgens bericht des Hoogduitschen Uitgevers is dit werk de geheime leven en liefdes Geschiedenis der onlangs overledene Keiserin van Rusland, Catharina de IIde. —— Hetzelve is versiert met een keurige

Tytelplaat, is in de origineelste manier geschreven, en heeft door deze Vertaaling volstrekt niet verlooren, maar veel meer gewonnen. De inhoud is allerbelangrykst zo uit hoofde der aaneenschakeling van afwisselende lotgevallen de onderscheidene daarin voorkomende persoonen betreffende als met betrekking tot deszelfs nuttige en heilzaame lessen voor verscheidene standen. Men zal er uit leeren, hoe weinig staat er op de toekomstige gebeurtenissen van dit ondermaansche te maaken is, de Vorst en de Grooten der aarde niet meer uitgezondert dan de gemeene Burger en de Slaaf; men zal er de intrigues van sommige gekroonde Hoofden en derzelver Hovelingen ten duidelykste in geschetst zien, hebbende dit werk, nog daarenboven, deze aan alien van dien aart niet eigen zynde, hoedanigheid, dat het de nieuwsgierigheid van den Leezer meer en meer opwekt, en hoe langer hoe belangryker wordt.

XI. *D. G. Less, Historischen Styl van het O. T. Geleerdheid, en byzonder Taal en Oudheidkunde straalen uit dit uitleg en oordeelkundig Werk van den vermaarden* Less *op ieder bladzyde door; terwyl de Bybelminnende en Waarheidzoekende Leezer over veele duistere en voor den minkundigen zelfs aanstotelyke plaatsen van het O. Testament een licht ziet opgaan, hetwelk alle duisternissen opheldert, en alle zwaarigheden uit den weg ruimt.*

XII. *Spalding, bestemming des Menschen. Is er ooit een Werk met eene algemeene, aanhoudende goedkeuring ontfangen en met wezenlyk nut en stichting gelezen worden, het is dit, reeds voor enen geruimen tyd in Duitschland uitgekomene, en nu in onze taal overgebrachte Werkjen van den boven allen lof verhevenen Spalding, een man, die echte Godgeleerdheid met diepe wysgeerte doet gepaard gaan, en het belangrykste onderwerp op de bevalligste en klaarste wyze weet voor te dragen.*

XIII. *Struchtmeiers Rudimenta lingua Græcæ. Editio secunda. Een voor Leerlingen der Grieksche taal onontbeerlyk en in verscheide Schoolen van ons Land, zo wel als in Duitschland met groot voordeel ingevoerd, allernuttigst Schoolboek.*

XIV. *Lampe, Onderricht in de grondbeginselen der Leere van den Christelyken Godsdienst voor de Jeugd. Dit Boekje wordt in de* Nieuwe Vaderlandsche Bibliotheek van October 1798 2de deel No. 14. Pag. 633. *als een tot het*

onderwys van de Jeugd in den Godsdienst allergeschiktst Werkjen ten sterkste aangeprezen.

XV. *Milton verlooren Paradys, vertaald door J. H. Reisig, 1. en 2. stukje. Wie zou niet begeerig zyn eene Vertaling van een Werk te leezen het welk den naam van* Milton *by alle Natien onsterflyk gemaakt heeft, eene vertaaling, waarin alle schoonheden van het oorspronglyke, volgens het oordeel van des kundigen zo getrouw en met zoo veel smaak zyn overgebracht. Het 3de stukjen is thans ter Persse, en staat binnen kort uitgegeven te worden.*

XVI. *Korte inleiding tot den Oorlog ter Zee, door den Ridder van Kingsbergen. Een Werk door eenen man geschreven, die als Zeeheld en als Schryver over dit onderwerp, in ons Land even beroemd is, aanteprysen, is overbodig. „ Wy durven" dus oordeelen de Schryvers van de* Letteroeffeningen, (1798. No. 7. bladz. 307.) *„ dit Werkjen onzen jongen Zee Officieren ten hoogsten, als een „ dierbaar Leerboek, aanpryzen. „ Die thands in den „ Lande invloed op, en te zeggen hebben over het Zeewezen, zullen ook met veel vrucht dit kleine Werkjen „ kunnen raadpleegen. —— En is de Leezing aan te raaden aan allen, en hoe groot is der zoodaanigen aantal, „ die over Oorlogschepen, Vlooten, Zeegevechten enz. „ zich vermeeten te oordeelen, zonder de eerste gronden „ van kennis, daartoe behoorende te bezitten. —— Had „ Lukas de Lesjen, hier door* Kingsbergen *gegeeven, gekend en opgevolgd, het Vaderland zou die schade en „ schande niet geleden hebben, enz"*

Hetzelfde gunstig oordeel vindt men in de Nieuwe Vaderlandsche Bibliotheek van wetenschap kunst en smaak, Tweede Deel No. 10 *bladz. 466 en 67.*

XVII. H. J. Beusekamp, Kort onderwys in de kennis der Bybelboeken. Derde Druk.

XVIII. Leerboek over de voornaamste waarheden van de Christlyken Godsdienst, door H. J. Beusekamp, Krankbezoeker te Zutphen. Iets meer ter aanpryzing van deze twee nuttige boekjes te zeggen, als de Schryvers der nieuwe Vaderl. Bibliotheek in 't 3de deel No. 7 doen, zoude overtollig zyn; dus beoordeelen Zylieden dezelven.

Beide deeze Leerboekjens verdienen alle aanpryzing. Het eerste kan aan eerstbeginnenden rasch een duidelyk denkbeeld geven van den voornamen inhoud der Bybelboeken. Achter hetzelve zyn eenige zeer gepaste kleine Gebeden geplaatst. Het laatste behelst voor eerstbeginnenden een beknopt onderwys in de voornaamste waarheden van den Christelyken Godsdienst. Met weglating van het min gewigtige en van geschillen, worden de belangrykste waarheden van het Euangelie voorgedragen, en voor dezelve de vatbaarste bewyzen bygebragt. De vragen en andwoorden zyn zoo ingericht, dat uit het éene het ander ongedwongen voordvloeit. —— Het zou heilzaam voor den Godsdienst zyn, wanneer men overal met zulke oordeelkundige Krankbezoekers gezegend ware. ——

XIX. Paasch-, Hemelvaart- en Pinxter-gezangen, 2de druk, allen op noten gesteld; iets ter aanpryzing van deze stukjes te zeggen is geheel onnodig, daar dezelven genoeg bekend zyn, en in verscheiden steden op die Feestdagen met nut en stigting gezongen worden.

By denzelven zyn by getallen in Commissie te bekomen;

I. Lotgevallen der Fransche Veroveraars in Egypte, met een vreeslyken Mameluk te paard. De inhoud van dit werkje is des te belangryker en aantrekkender, daar men een naauwkeurig, geheel onpartydig en onbewimpeld verhaal in hetzelve vindt; niet alleen van de roemryke bedryven en behaalde overwinningen, maar ook doorgestaane rampen en geledene tegenspoeden der Fransche Armee, als mede ook van den innerlyken toestand en de waare gesteldheid van Egypte, zo wel ten opzichte van het Land en deszelfs voornaamste Steden en byzonderheden, als ook ten aanzien van de inwoonderen en derzelver geaardheid, zeden en gebruiken. Met eene byzondere naauwkeurigheid en duidelykheid vindt men het bekende voor de Franschen zoo noodlottige zeegevecht, met de Engelsche Vloot, op de kust van Egypte, in de Bey van Abukir, of Canope, onder aanvoering van den Franschen Admiraal *Brueys*, en den Engelschen Admiraal *Nelson*, naar 't leven afgeschetst.

Elk die in deze buitengewoone gebeurtenis belang steld, zal het verrasschen, hier zaken ontwaar te worden, zaaken uit den mond van eenen Buonaparte, Benhier, Jaubert, &c. die de stoutste staatkundige zich niet liet droomen, en die ons van plannen onderrichten, welken eerst de Nakomelingschap met verbaasdheid moest aanschouwen. Ten slotte is hierby gevoegd de merkwaardige Proclamatie van Buona-

parte, aan de inwoonders van Cairo den 2 Dec. 1798. als mede de onmiddelyk daarop gevolgde Proclamatie van het Turksche Ministerie aan de Fransche Armee.

II. Hoe kan men het verlooren of verminderd manlyk vermogen weder bekomen en versterken? —— Een Nood en Hulpboekjen voor alle welke in de Liefde of door Zelfsbevlekking buitenspoorig zyn geweest: 2 Deeltjens in één Bandjen. Met een Voorrede van een voornaam Stichts Geneesheer. — Schoon het te betreuren zy, dat onze hedendaagsche Tyden en Zeden, zoo zeer verbasterd van die van onze Voorouderen, Werken van deezen aart noodzakelyk maaken, zal echter ieder Menschenkenner en Menschenvriend, den verdienden lof aan deezen arbeid eens Duitschen Geneesheers niet weigeren; doch om dit Boekjen aan te pryzen, zoude eene beleediging voor deszelfs voortreflykheid zyn, genoeg zy het, dat de verzwakking door het buitenspoorig Mingenot en het verfoeilyk Onanismus, daarin met zulke treffende couleuren wordt afgemaald, dat zich ieder Leezer daardoor met afschuw voor beiden zal zien vervullen; terwyl de openhartigheid, waarmede de Schryver zyne onfeilbaare middelen ter wederherstelling der verspilde Natuurkragten openlegt, dit Nood- en Hulpboekjen, voor alle die tot het door hun verlaaten spoor der Deugd begeeren te rug te keeren, van eene onbetaalbaare waarde maakt.

III. Nouveau Dictionnaire de Poche François-Allemand & Allemand-François. Enrichi des expressions nouvellement créées en France. *Deuxième édition*, entièrement refondue & augmentée de plusieurs milliers de nouvaux mots. On y a joint des tables des verbes irréguliers & des nouvelles mesures, poids & monnoies de la République Françoise. *En deux parties*, brochés, papier collé. *Overtrof de eerste uitgaave van dit Fransch en Hoogd. en Hoogd. en Fransch Zakwoordenboek, hetwelk in 1794 in Leipzig uitkwam; by haare gebreken alle bekende Zakwoordenboeken, zo zal gewis deze, door den geest der tyd en Revolutie*, met veele duizend *nieuwe woorden vermeerderde Editie, den vrienden der Fransche Taal, welkom en aangenaam zyn; en ons Nederlanders, dewelke het om de kennis van een schoon en rein Hoogduitsch te doen is, zullen het zelve wel ras by 't gebruik even zo nuttig als onontbeerlyk vinden; Eene verwonderenswaardige correktheid, de-*

welke alleen by onvermoeiden vlyt, konde bereikt worden, en hetwelk vooral by de Woordenboeken allernoodzaaklykst is, is hier volstrekt in acht genomen. Wat den druk aangaat, dezelve is zo rein en schoon, als men ooit by eene zoo kleine fraaye Letter, dewelke in London gegoten is, verwagten kan. Het formaat is allergemaklykst, en het is alleen by eene zoo kleine schrift mogelyk, iets zo volkomen, op eene zoo beknopte wyze te leveren, want Woordenboeken van drie en vier banden zyn op verre na niet zo compleet. De daarby gevoegde Tabellen over de nieuwe Fransche Maaten, Gewichten en Geldsoorten, als ook over de onregelmatige tydwoorden in beide taalen geeven hetzelve nog eene byzondere waarde.

IV. J. V. Meidinger, praktische Französische Grammatik, 14te durchaus verbesserte, und mit einem Anhang von vielen besondern Redensarten und neu aufgekommenen Wörten vermehrte Ausgabe.

V. Grammaire Allemande pratique, ou méthode nouvelle & amusante pour apprendre l'allemand, 14eme Edition, revue, corrigée & augmentée par l'auteur. *Het is onnodig iets ter aanpryzing van deze nuttige twee boeken te zeggen, de waarde daarvan is blykbaar genoeg, door de verscheiden zeer groote oplagen, dewelke daarvan in zo korten tyd uitgekomen zyn.*

VI. Caroli Davidis Ilgenii, *Philos. & Ll. OO. Prof. Acad. Jenensi Pub. Ord. & Societ. lat. Jen. Sod. hon.* Opuscula varia philologica *Tom. I. & II.*

Deze doorwrochte Verhandelingen verdienen van alle beoeffenaars der fraaie weetenschappen met opmerkzaamheid gelezen te worden, doordien zy op eene niet minder bevallige, dan bondige wyze zyn opgesteld. —— *De* eerste *heeft het Opschrift:* Leonidae Tarentini epigramma in Venerem anadyomenen, poeseos ejus specimen. *Een voortreflyke bydrag tot de heidensche Godenleere! De* tweede, *betiteld:* —— Chorus Graecorum tragicus qualis fuerit & quare usus ejus hodie revocari nequeat, *handelt zo wel van den oorsprong, de ontwikkeling en waare gesteldheid der Choren op het Grieksche Theater, als van de geoorloofdheid en het gebruik van dezelve op onze Schouwburgen. De* derde: Nestore felicissimi Senis exemplo Homerum non magis de lectare quam prodesse, *toont, dat het*

Heldendicht, en vooral de rol van Nestor by Homerus, zo wel tot vermaak als tot nut byzonder geschikt zy.

De vierde: Eiresione Homeri & alia poeseos, mendicorum graecorum specimina cum nonnullis nostri temporis carminibus ex hoc genere comparata, *welke het kleine gedicht, 't welk wy onder dezen naam, van Homerus bezitten oordeel- en uitleg-kundig verklaart, zal byzonder allen vrienden van oude Volksliederen zeer welkom zyn.* — *De vyfde:* De imbre lapideo & folis ac lunae mora inter pugnam Israelitarum sub Josuae auspiciis cum Amorraeis *levert een nieuw bewys op, dat men in de aanneming van een wonderwerk zeer voorzichtig behoore te zyn.* — *De zesde:* Hermesianactis, elegiarum scriptoris celeberrimi fragementum ab Athenaeo Lib. XIII. p. 597. servatum emendatius editum & animadversionibus, illustratum. — *De zevende, welke het tweede deel bestaat, behelst:* Animadversiones historicas & criticas in Ciceronis Orationem pro Archia poeta. — *Het* historische *gedeelte is eene inleiding in de Redevoering van Cicero voor Archias; het* oordeelkundige *heldert veele duistere of bedorvene plaatsen in dezelve op. Allen zyn niet minder onderhoudend, dan leerzaam.*

Behalven deze bovenstaande werken zyn by denzelven alle nieuwe Hollandsche, Hoogduitsche en Fransche Werken ten minsten pryze te bekomen, en de geenen, zo niet in de winkel zyn, kunnen in den kortst mogelykften tyd bezorgd worden.